

کیا سبز آشیان کوشا

kia green home kousha

پیشرو در کشاورزی نوین

تخصص

تجربه

تعهد

کیفیت

شرکت کشاورزی (کیا سبز آشیان کوشا) با سابقه درخشان و موفق در زمینه واردات و توزیع نهاده های کشاورزی اهم از کود، ماشین آلات، تجهیزات باغبانی و کشاورزی مفتخر است با ارائه بهترین محصولات از معتبرترین کمپانیهای جهان در راستای ارتقای کیفیت و کمیت محصولات و توسعه بخش کشاورزی گام بر دارد.

این سازمان با اعتقاد به نقش انکار ناپذیر تحقیقات و پشتیبانی فنی قبل از تجاری نمودن نهاده ها کلیه اقلام انتخابی را در مزارع و گلخانه های تحقیقاتی در اقصی نقاط ایران مورد بررسی قرار داده تا ضمن ارائه بهترین محصولات با بالاترین بهره وری اطمینان خاطر جامعه کشاورزی را فراهم آورد و آماده سرویس دهی به کلیه سازمان ها و شرکتهای ذیربط می باشد.

محصولات شرکت:

- ۱- کود پودری کامل N.P.K (۲۰-۲۰-۲۰) و (۱۵-۵-۳۰) و (۱۴-۰-۴۰) و (۱۲-۱۲-۳۶) و (۱۰-۱۰-۴۰)
- ۲- کود پسته شامل بر (Br), مس (Cu), روی (Zn), آهن (Fe), منگنز (Mn), مولیبیدن (Mo) همراه با اسید آمینه ویژه ای به نام اسید فولیک و کودهای N.P.K
- ۳- کود کلسیم
- ۴- کلات آهن ۶%
- ۵- کود سبزی و صیفی جات و هم چنین توت فرنگی
- ۶- کود سوپر فسفات -اوره (USP) (۱۲-۹% N), (۲۵-۲۰% P), گوگرد ۱۵%, سایر عناصر ۲۰%
- ۷- سوپر فسفات ساده (SSP) (۲۵-۲۰% P)
- ۸- کودهای مایع میکرو
- ۹- کود مایع آهن و روی
- ۱۰- کود مایع چمن
- ۱۱- کود مایع گندم و ذرت

دفتر مرکزی:

تلفن: ۰۹۱۲۲۸۹۹۰۶۴-۸۸۰۳۶۹۸۳

تلفکس: ۸۸۰۳۴۰۶۹-۸۸۶۱۵۸۵۳

WWW.Kiagreen.com

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

حامیان

۱. استانداری البرز - آقای مهندس فرهادی
۲. سازمان جهاد کشاورزی استان البرز - آقای مهندس منصورخاکی
۳. پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران - آقای دکتر منوچهر گرجی
۴. بانک کشاورزی - آقای دکتر طالبی
۵. وزارت تعاون، کار و رفاه اجتماعی - آقای دکتر غلامحسین حسینی نیا
۶. اداره کل تعاون، کار و رفاه اجتماعی استان البرز - آقای مهندس کاوه حدادپور
۷. انجمن زنان پژوهشگر تاریخ - خانم فخرالسادات محتشمی‌پور
۸. سازمان عمران کرمان - آقای مهندس شه‌بخش
۹. شرکت عسل مدا - خانم عفت رئیسی سرحدی
۱۰. موسسه مالی اعتباری اسما خراسان جنوبی - خانم سیده زهره اصغری
۱۱. شرکت هودیان - خانم مهندس مرسته نادری
۱۲. شرکت شوکو کباب - آقای امیرحسین علوی
۱۳. شرکت قافلان کوه - آقای قدرتی
۱۴. شرکت شیگال - خانم مهندس بنفشه صدیق
۱۵. موسسه فرهنگی هنری وزیری - خانم راما هوشمند وزیری
۱۶. شرکت فن‌آوری اطلاعات پزند - خانم نازیلا قانع فرد
۱۷. شرکت کیاسبز آشیان کوشا - خانم فرانک عزیزنژاد
۱۸. شرکت صنایع غذایی ریحان و لیمو - خانم شکوه‌السادات هاشمی

همکاران همایش

کمیته اجرایی

۱. خانم مرسته نادری
مدیرعامل شرکت هودیان
۲. خانم راما وزیری
مدیر اجرایی موسسه فرهنگی هنری وزیری
۳. خانم کنایون سپهری
مدیرعامل شرکت مهندسی مشاور شبکه پژوهش پژوهش
۴. خانم مریم خاوازی
مدیرعامل شرکت آدران رایانه
۵. خانم فخرالسادات محتشمی‌پور
انجمن زنان پژوهشگر تاریخ
۶. خانم عاطفه رحمتی
مدیرعامل شرکت دکفا
۷. خانم انسبه علی نژاد
مدیرعامل شرکت پیشگامان اندیشه توسعه

کمیته علمی

۱. خانم فیروزه صابر
رئیس هیأت مدیره انجمن زنان مدیر کارآفرین -
مدیرعامل بنیاد توسعه کارآفرینی زنان و جوانان
۲. آقای دکتر حسین شعبانعلی فمی
رئیس مرکز کارآفرینی پردیس کشاورزی و منابع
طبیعی - دانشگاه تهران
۳. خانم ماهرخ فلاحی
مدیر و موسس دامپروری صنعتی فلاحی
۴. خانم عفت رئیسی سرحدی
مدیرعامل شرکت تولیدی عسل مدا
مدیرعامل اتحادیه زنبورداران ایران
۵. خانم شیرین پارسی
برنجکار نمونه استان گیلان
۶. خانم سروت عسگری رانکوهی
مدیرعامل شرکت تعاونی تولیدی توزیعی شالیزار
چایخانسر گیلان
۷. آقای دکتر عیسی کلاتتری
مدیرعامل خانه کشاورز
۸. خانم مرسته نادری
مدیرعامل شرکت هودیان

شناسنامه

ویژه نامه هشتمین همایش کارآفرینی زنان
کسب و کار و کارآفرینی زنان در عرصه
کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

زیر نظر انجمن زنان مدیر کارآفرین و انجمن
ملی زنان کارآفرین
مدیر اجرایی: زهرا بهروزآذر
با همکاری: خانم‌ها مرسته نادری، کنایون
سپهری، ریحانه یاسینی، مریم جمشیدی،
شادی الوندی، مهناز بهرامی، ریحانه بهروزآذر
صفحه‌آرایی و گرافیک: مهدی موحد

گروه کارشناسی همکار در استان البرز

۱. آقای علی‌رضا جوانمردی
۲. آقای تقی غیاثی تبار
۳. خانم پرستو کریم‌زاده نعیم
۴. خانم مریم اکبری
۵. خانم لیلا ترک
۶. خانم عاطفه رنجبر
۷. خانم محبوبه شریفی‌پور
۸. آقای سید محمدرضا سید میرزایی
۹. آقای سید محمود موسوی
۱۰. آقای سید سعادت موسوی
۱۱. آقای جاماسب نوروزی
۱۲. آقای علی محمد خراسانی
۱۳. آقای بهادر ایزدیین
۱۴. آقای یوسف ساسانی
۱۵. آقای سید مرتضی شفیع
۱۶. آقای مصطفی سخایی

فهرست

۵۱.....	۲۷..... نمایان شدند	۴..... زراعت و فرصت‌های کارآفرینی زنان
۵۱..... ایجاد پایگاه اطلاعات الکترونیک کشاورزی	۲۸..... اعتماد به نفس اولین قدم در کارآفرینی و تولید	۵..... سرمقاله دبیر همایش
۵۲..... پیش به سوی احداث مدارس سبز	۳۰..... نقش زنان دانش‌آموخته و کارآفرین کشاورزی در شبکه خدمات فنی و مهندسی	۶..... کشاورزی، تسهیل‌گر توسعه ملی در کشور هفت اقلیم ایران
۵۲..... بانوان	۳۱..... توسعه روستایی، کشاورزی و اشتغال زنان	۷..... به نام پروردگار یکتا
۵۳..... سبزی‌های خانگی سالم	۳۲..... جایگاه تشکله‌ها در توسعه‌ی بخش کشاورزی	۸..... باید کشاورزی را با دل و جان لمس کرد
۵۴..... توسعه کشاورزی سالم (ارگانیک)	۳۳..... خانه کشاورز	۱۰..... درآمدی بر توسعه کارآفرینی در بخش کشاورزی
۵۴..... کارآفرینی زنان روستایی و توسعه پایدار	۳۴..... سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جمهوری اسلامی ایران	۱۱..... در بروز با رویاهایم بود که پا در واقعیت گذاشته و سرانجام یک کارآفرین شدم
۵۵..... ضرورت توانمندسازی و مشارکت زنان روستایی در رویارویی با تغییر اقلیم و بحران آب در کشاورزی	۳۶..... توانمندی زنان روستایی در استان البرز	۱۲..... مانده‌ام به امید فردا
۵۵..... شناسایی و تبیین مؤلفه‌های بازدارنده در توسعه تعاونی‌های کارآفرینی زنان	۳۷..... تا پردیس کشاورزی و منابع طبیعی	۱۴..... لطف خدا، به خاطر دیگران به ما عطا می‌شود
۵۶..... توانمندسازی زنان روستایی، فرصتی در توسعه تولید و صادرات محصولات کشاورزی	۳۸..... معرفی مشاغل	۱۶..... نهال توت فرنگی کردستان، در سایه درختان کوچک جیرفت
۵۶..... کشاورزی ارگانیک و نقش آن در جلوگیری از فرسایش خاک	۳۹..... معرفی رشته‌های دانشگاهی	تا وقتی گل سرخ و «لاله‌زار» هست، بانوی گل سرخ زنده است
۵۷..... بررسی نقش اعضای تعاونی‌های زنان روستایی بر توسعه اقتصاد کشاورزی	۴۱..... تجربه توانمندسازی کشاورزان در حوزه کسب و کار زعفران	۱۸..... ایجاد محیط سالم، یک وظیفه انسانی است
۵۷..... کشاورزی چند کارکردی، راهبردی برای توسعه کارآفرینی زنان در بخش کشاورزی	۴۲..... انجمن زنان کارآفرین	دوست دارم تا جایی که امکان دارد باری از دوش دیگران بردارم
۵۸..... آموزش زیست‌محیطی و کشاورزی ارگانیک	۴۴..... کشاورزی: چالش‌ها و راه‌کارها	۲۱..... باغبانی را از کودکی باید آموخت
۵۸..... معرفی برخی فرصت‌های اشتغال برای دختران دانش‌آموخته رشته کشاورزی	۴۶..... سیاست‌گذاری کارآفرینی پایدار، زمینه‌ساز افزایش نقش‌آفرینی زنان کشاورز کارآفرین	۲۳..... فواید باغبانی کودک و نوجوان
۵۹..... بررسی نقش زنبرو عسل در گرده‌افشانی و افزایش تولید محصولات کشاورزی ایران	۴۸..... توسعه کشاورزی ارگانیک	۲۴..... فعالیت در رشته مورد علاقه و پیگیری امور جدید در کشاورزی عامل موفقیت است
	۵۰..... کاهش ضایعات پس از برداشت محصولات کشاورزی، فرصتی برای کارآفرینی زنان روستایی	۲۵..... باور درونی قوی، باورهای بیرونی را در دیگران ایجاد می‌کند
	۴۸..... بخش آسارا استان البرز	ما در خانواده با همکاری یکدیگر در برابر بسیاری از مشکلات مقاومت کردیم
	۵۰..... باغ گیاهان دارویی	۲۶..... پس از ۱۴ روز اولین گل‌های زعفران در روی زمین

ویژه‌نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

فیروزه صابر

سخن نخست

زراعت و فرصت‌های کارآفرینی زنان

حوزه کشاورزی در مقایسه با سایر بخش‌ها برای زنان است. حضور در این بخش سهل‌تر از سایر بخش‌هاست و پذیرش عمومی و باور به مشارکت اجتماعی زنان در این حوزه زیادت‌تر است. از این رو چالش‌ها و تهدیدهای زنان کارآفرین و صاحب کسب و کار در این بخش به نسبت کمتر از سایر بخش‌های اقتصادی است.

چهارم آنکه تکنولوژی اطلاعات و ارتباطات فرصت‌های جدیدی را پیش روی کارآفرینان و صاحبان کسب و کار این بخش می‌گذارد. به نوعی با گذر از جامعه بسته و روش‌های سنتی و مسیر دستیابی و بهره‌مندی از امکانات سخت افزاری و نرم افزاری روز، همراه با دانش و مهارت را باز می‌کند. به عبارت دیگر دنیای کسب و کار در این عرصه دیگر صرفاً در زمین و آب خلاصه نمی‌شود. فضای دیگری حاکم و قابل بهره برداری است.

پنجم بهره‌مندی از شبکه‌های ارتباطی است که یا با توان و خلاقیت صاحبان ایده و کسب و کار فعال می‌شود و یا کارآفرینان این بخش خود را در معرض آن قرار داده و از فرصت‌های شبکه‌ای استفاده مناسب می‌کنند. به‌عنوان مثال تعاونی الزهرای روستای امیرآباد واقع در ۷۵ کیلومتری مشهد از طریق ایجاد شبکه ارتباطی میان ۱۴ روستای همجوار توانست ۶۰۰ شغل در بخش کشاورزی و صنایع دستی ایجاد کند.

مناسب است که زنان صاحب کسب و کار و کارآفرین این بخش در شبکه ارتباطی خود از توان و قابلیت‌های تشکلی حرفه‌ای مرتبط استفاده مناسب کنند. این پیوندها منجر به تولدهای دیگر، کسب و کارهای جدید، محصول و روش‌های نو خواهد شد. طرح بهبود کیفیت و شناسه تولید زعفران که مشترکاً توسط شورای ملی زعفران و بنیاد توسعه کارآفرینی زنان و جوانان انجام شد فرصت‌های جدیدی را پیش روی نوکارآفرین جوان می‌گذارد و از آنجا که زنان بیشترین فعالیت را دارند، فرصت‌ها را می‌توانند شکار کنند.

دختران دانش‌آموخته دانشگاهی رشته کشاورزی که از استعداد کارآفرینی برخوردارند، می‌توانند با علم و آگاهی نسبت به محورهای فوق و نیز توسعه ارتباط موثر با کسب و کارهای موجود، تشکلی حرفه‌ای، دانشگاهیان و سایر نهادهای مرتبط فردی و یا جمعی مبادرت به خلق ایده‌های نو و ایجاد کسب و کارهای جدید متناسب با نیازهای پیش رو مبادرت ورزند.

هشتمین همایش انجمن، با عنوان «کسب و کار و کارآفرینی زنان در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)» فرصتی برای دوستان جوان و علاقه‌مند و مستعد حضور در عرصه کارآفرینی است.

قدمت طولانی زراعت در میان بخش‌های مختلف اقتصادی و همسایگی آن با خانه و خانواده فرصت اشتغال‌زایی را برای جامعه زنان در بخش کشاورزی بیش از بخش‌های دیگر فراهم ساخته است. نقش زنان در این عرصه اعم از فعالیت‌های دائمی یا فصلی همواره حائز اهمیت بوده اما در بسیاری مواقع موقعیت آن‌ها به‌عنوان شاغل در جمعیت فعال اقتصادی فراموش شده است. یک محقق به این فقدان، توجه درخور نشان داده است: «ارزشیابی دقیق از کار زن در خانواده روستایی امری دشوار به نظر می‌رسد. زیرا وضعیت زن در خانواده روستایی به گونه‌ای است که خانه‌داری و کارهای تولیدی را با هم انجام می‌دهد. زن در عین حال که خانه‌دار است و در نگاهداری و تعلیم و تربیت اطفال وظیفه مهمی به عهده دارد، در امور زراعی، پرورش دام و طیور، صنایع دستی و گاه در فروش محصول و خرید مایحتاج خانواده فعالیت‌های مختلفی انجام می‌دهد. هر زن فعال روزانه حدود ۱ تا ۳ ساعت از وقت خود را صرف نگاهداری و پرورش دام و طیور، مانند دوشیدن، تغذیه دام و طیور، تمیز کردن آغل و تهیه فراورده‌های دامی می‌نماید و گاه در این مورد از دیگران کمک می‌گیرند. (زنان در بازار کار ایران - در انگیزه کار - ص ۱۰۴ و ۱۰۵)

در بررسی‌های مجموعه اسناد برنامه اول توسعه در بخش کشاورزی فقط یکبار و در برنامه دوم کلمه زنان دوبار تکرار شده است. در اهداف برنامه، استراتژی‌ها و سیاست‌ها، اشاره‌ای به زنان کشاورز یا زنان روستایی نشده است. (توسعه و چالش‌های زنان ایران، دکتر ژاله شادی طلب ص ۱۹۷)

از آن مهم‌تر متوسط مزد زنان در بخش کشاورزی سه چهارم مردان است (ماهنامه علمی، فنی کشاورزی، سنبله، آذر ۱۳۸۶ - ص ۵۰)

با این حال جستجو برای کشف و دستیابی به زنان کارآفرین نشان می‌دهد که در بخش کشاورزی نیز زنان صاحب ایده و کسب و کار توانسته‌اند الگوسازی کنند و چند عامل توانسته است موفقیت آنان را تضمین کند.

نخست آن که نسبت مشارکت و اشتغال زنان در بخش کشاورزی بیش از سایر بخش‌هاست و زمینه را برای حضور بیشتر زنان در این حوزه فراهم می‌کند. در این میان نیز با رویکرد کارآفرینی بسیاری نیز مبادرت به تشکیل کسب و کار جدیدی نموده‌اند.

پیوند خانواده و اشتغال بسیاری از زنان صاحب کسب و کار و کارآفرینی که در حرف مختلف این بخش وارد شده‌اند، نه تنها فاصله خانه و کار را به حداقل رسانده‌اند که مشارکت اعضای خانواده را نیز در این مسیر جذب کرده‌اند.

سوم استفاده از مناسب بودن نسبی فرهنگ اجتماعی و تأثیرات محیطی

عفت رئیسی
دبیر همایش

دستی که دل به خاک می زند تا جوانه‌ای بشاند و دانه‌ای برویاند لایق تقدیر، و بانویی که در روزگار پویایی، تلاش و محابو به گام بابالندگی خود در اندیشه سربلندی و رویش وطن است شایسته سپاس است

حضور دختران دانش‌آموخته در این بخش و ارتقاء و ترویج کشاورزی به ویژه کشاورزی ارگانیک و... را دنبال می‌کند و بستر مناسبی برای تعامل و هم‌اندیشی فرزندانگان، اساتید، تولیدکنندگان و مسئولین در این حوزه است.

بر همین اساس طراحی برگزاری همایشی با این نام برای نخستین بار در کشور، می‌تواند ضمن تلاش در جهت ارتقای منزلت اجتماعی زنان کشاورز و روستایی، در توسعه کشور و توسعه بخش کشاورزی و فرآیند سازندگی و متعالی کردن همه‌جانبه ایران اسلامی بیش از پیش موثر باشد.

در اینجا لازم می‌دانم از تمامی عزیزانی که در بخش‌های مختلف اعم از مراکز علمی و تحقیقاتی و دانشگاه‌ها و مراکز تولیدی و خدماتی و دستگاه‌های دولتی و غیردولتی و همکاران دلسوزم در دبیرخانه، که ما را هر چه پربارتر کردن این همایش یاری کردند، نهایت تشکر و قدردانی را داشته باشم. امید است این حرکت نو مقدمه‌ای برای گام‌های بلند بعدی باشد.

انشاءالله

عفت رئیسی سرحدی دبیر همایش

شناسایی، معرفی و تجلیل از بانوان برتر و موفق کارآفرین و هم‌چنین ارائه روش و راهکارهای کارآفرینی در این حوزه سال‌هاست دغدغه جدی مسئولین و دل‌سوزان حوزه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی بوده است. زمانی که توان و تلاش خود را در راه آبادانی کشور در زمینه کشاورزی به کار می‌گیرند به‌خصوص کسانی که با فعالیت‌های خود، زمینه‌ی اشتغال زنان و دختران روستایی که مظلومیتی دوچندان دارند را فراهم و ضمن افزایش تولید و سرمایه‌گذاری و بهره‌وری در بخش کشاورزی از مهاجرت این قشر به کلان‌شهرها جلوگیری می‌کنند.

آنچه بررسی معرفی شیوه‌های نوین کارآفرینی زنان و دختران در حوزه کشاورزی و روستایی را حائز اهمیت می‌کند تاثیرگذاری این اقدام در ارتقاء هویت دینی و ملی جامعه زنان ایرانی است. زنانی که هرگز نباید از یاد آنانی برونند که موفقیت و خوشبختی را تنها در سایه امکانات و رفاه جستجو می‌کنند.

همایش کارآفرینی زنان در بخش کشاورزی و روستایی اهداف بلندی چون:

- ۱- شناخت فرصت‌های کارآفرینی
- ۲- بررسی چالش‌های زنان کشاورز و روستایی و نحوه

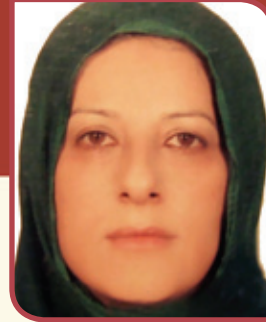
اهداف همایش

- ۱- شناخت فرصت‌های کارآفرینی
- ۲- بررسی چالش‌های زنان کشاورز و روستایی و نحوه حضور دختران دانش‌آموخته در این بخش و ارتقاء و ترویج کشاورزی به ویژه کشاورزی ارگانیک و...

ویژه‌نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرست‌ها و چالش‌ها)

شیرین پارسی
مسئول کمیته علمی همایش

کشاورزی، تسهیل‌گر توسعه ملی در کشور هفت اقلیم ایران

و در پیوند با دانشگاه و صنعت می‌تواند، تغییرات بنیادی در امر کشاورزی و مشارکت جوانان ایجاد کند، مشارکت در تولیدی که علاوه بر دانش و عشق، ارزش افزوده نیز به دنبال خواهد داشت. در این همایش ما می‌خواهیم با الگوسازی از نمونه‌های موفق که با تغییر روش‌های تولید و بهره‌برداری بهتر از منابع، به نتایج قابل قبولی دست یافته‌اند راهگشا و مشوق جوانان باشیم. می‌خواهیم بگوییم که با تحصیل و دانش‌اندوزی به ویژه در عرصه کشاورزی، تنها نباید پشت میز نشین شد و یا به واسطه‌گری دست بازید. می‌توان سبب‌ساز تحول در اشکال مختلف فعالیت‌های اقتصادی و فرهنگی جامعه شد. اما برای ایجاد این باورها به برنامه‌ریزی‌های گسترده در کلیه سطوح و عزم دگراندیشان تولید عرصه کشاورزی نیاز داریم.

و کارآفرینی زنان در عرصه کشاورزی، فرصت‌ها و چالش‌ها» برگزار می‌کند. باید اذعان نماییم که سرمایه‌گذاری‌های زیربنایی در این بخش می‌تواند به نتایج مثبت اقتصادی فراوانی در کشور بیانجامد. رونق صنایع وابسته به کشاورزی اعم از ماشین‌آلات، صنایع فرآوری، تبدیلی و بسته‌بندی، بازاریابی محصولات و کارآمدسازی بخش‌های آموزشی، تحقیقاتی، خدماتی و... همه از گستره عظیم این بخش حکایت دارد. اما آنچه که عدم علاقه جوانان را جهت فعالیت در این عرصه دامن می‌زند، علاوه بر نبود سیاست‌گذاری‌های کلان، کشت و کار به روش‌های سنتی، ضریب پایین مکانیزاسیون، ناکارآمدی بخشی و نبود الگوهای موفق و تشویق‌کننده است. باید گفت که تغییر روش‌های کشت با استفاده از دانش روز

کشاورزی با تامین حدود یک سوم از اشتغال، بیش از چهار پنجم نیازهای غذایی کشور، نیمی از صادرات غیرنفتی و وابستگی ۹۰ درصد صنایع به محصولات این حوزه و یک پنجم تولید ناخالص داخلی می‌تواند محور توسعه اقتصادی باشد. در حقیقت فراهم بودن بازار مصرف، عدم احتیاج فراوان به ارز جهت گسترش تولید، پتانسیل بالای اشتغال‌زایی و سهم آن در تولید ناخالص داخلی ثابت می‌کند که کشاورزی تسهیل‌گر توسعه ملی در کشور هفت اقلیم ایران است. انجمن زنان مدیر کارآفرین و انجمن ملی زنان کارآفرین با توجه به اهمیت بخش کشاورزی و دانشجویان و فارغ‌التحصیلان این بخش که رقم قابل توجه‌ای را نیز به خود اختصاص می‌دهند، هشتمین همایش سالانه خود را در حوزه کشاورزی با عنوان «کسب و کار

گزارش کمیته علمی

تجربیات کاری و تلاش‌های آن‌ها جمع‌آوری شد. مطابق این روند، خلاصه کار و فعالیت حدود ۲۰ زن کارآفرین، ارسال شد که حدود ۱۰ مورد آن توسط کمیته علمی پذیرش شد. مقالاتی که با توجه به محورهای همایش برای انجمن ارسال شدند، بسیار متنوع و جذاب بودند. افراد با علاقه‌مندی بسیار پاسخ فراخوان انجمن را داده بودند و نزدیک به ۳۰ مقاله در موضوعات مختلف کشاورزی برای ما ارسال شد. مقالات در جلساتی که به همین منظور و با حضور اعضای کمیته علمی برگزار شد، بررسی و ۳ مقاله برای ارائه در همایش و تعدادی مقاله جهت درج در نشریه برگزیده شدند.

و پژوهشگران حوزه کشاورزی پایدار به دبیرخانه همایش ارسال شد. اعضای کمیته علمی با توجه به اشتغال و فعالیت خود در حوزه کشاورزی، فراخوانی را برای سازمان‌های کشاورزی در شهرستان‌ها ارسال کردند و مسئولان مربوطه کارآفرین‌های برگزیده را به دبیرخانه معرفی کردند. به منظور آشنایی و گفت و گو با این افراد درباره چگونگی ورود ایشان به عرصه کشاورزی، روند کسب و کار هر یک از آنها و غیره، جلسات متعددی با بسیاری از آن‌ها در استان‌هایی که اعضای کمیته علمی در آن ساکن بودند برگزار شد و ضمن معرفی اهداف همایش و محورهای آن، گزیده‌ی زندگی، و

پیرو تشکیل کمیته اجرایی و تعیین محورهای همایش، کمیته علمی با حضور خانم‌ها (به ترتیب حروف الفبا): شیرین پارسی، عفت ربیسی، ماهرخ فلاحی، فیروزه صابر، سروت عسگری رانکوهی، دکتر عیسی کلانتری، مرسته نادری و آقای دکتر فمی تشکیل شد. کمیته برنامه‌ریزی خود را برای جستجو و یافتن کارآفرین‌های فعال در این حوزه و اعلام فراخوان جهت دریافت مقالات علمی، طی جلساتی تدوین نمود. با کمک آقای دکتر فمی ریاست محترم پارک علم و فناوری، فراخوانی جهت دریافت مقاله از دانشجویان ارشد و رساله‌های دکترا داده شد. تعدادی مقاله از طرف کارشناسان

گزارش کمیته اجرایی

مرسده نادری
مسئول کمیته اجرایی

به نام پروردگار یکتا

با یاری و همکاری دوستان و فعالان در بحث توانمندسازی بانوان کشورمان به ویژه در حوزه کشاورزی، همایش امسال نیز تهیه و تدارک دیده شد. با در نظر گرفتن شرایط اقتصادی حاکم در کشور برگزاری همایش، سخت‌تر از سال‌های گذشته به نظر می‌آمد چرا که تامین هزینه‌های همایش که عمدتاً با همت و مساعدت خیرخواهان فعال در

عرصه‌های مختلف اقتصادی و اجتماعی تامین می‌شد امسال کم‌رنگ‌تر بود. با این وجود همچون گذشته اعضای انجمن و هم‌چنین مسئولان دانشگاه پردیس کشاورزی کرج از تمام امکانات در اختیار خود استفاده کرده و برگزاری این همایش را امکان‌پذیر نمودند.

نشست‌های طولانی در دفتر انجمن زنان مدیر کارآفرین و هم‌چنین در محل پارک علم و فناوری دانشگاه تهران- پردیس کشاورزی و منابع طبیعی کرج تشکیل و با حضور پرشوق اعضای کمیته علمی و کمیته اجرایی برنامه‌های همایش تک به تک تدوین شدند. در این گردهم‌آیی‌ها نهایت سعی بر این بود که بار علمی و عملی این همایش در سطح بالایی در نظر گرفته شود.

قطعا همچون هر کار دیگری همایش ما نیز کاستی‌هایی دارد ولی امیدوارم هدفی که ما صمیمانه و با عشق و علاقه به آن پرداخته‌ایم در پایان این همایش حاصل شده و شاهد ایجاد انگیزه و امید در نسل جوان کشورمان به ویژه زنان برای ایجاد کسب و کارهای کوچک و بزرگ و پیشرفت کلی کشورمان باشیم.

در پایان وظیفه خود می‌دانم که از اعضای کمیته اجرایی خانم‌ها بهرامی، خاوازی، رحمتی، سپهری، محتشمی‌پور، عسگری رانکوهی، علی‌نژاد و وزیری که در اجرای این همایش ما را یاری نمودند تشکر نموده و از فعالیت‌های داوطلبانه ایشان در راستای دستیابی به اهداف انجمن (کار آفرینی زنان) تقدیر و قدردانی به عمل آورم.

کدامین دانه را باید بکارم

شنیدم چون ز باران رد پایی

انر از خاک و از آبی بجویم

و یا باشم پی باد و بهاری

روان گردم چو من بر کشت و کارم

زبان من بگردد یا الهی

یکان از یک به هم یاری رسانیم

و باشد تا بسازیم لقمه نانی

ز بازویم چو باید کار گیرم

نباشم در پی ورد و دعایی

اگر عقلم به باز و یار باشد

نو و آباد گردانم جهانی

ویژه‌نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

ماهرخ فلاهی

زهرا بهروزآذر

گفتگو

باید کشاورزی را با دل و جان لمس کرد

ماهرخ فلاهی، اولین زن گاودار صنعتی در ایران است. او که خود کارآفرینی موفق است سال‌هاست در کنار فعالیت‌های تولیدی خود، به ترویج کارآفرینی مشغول است. فلاهی علاوه بر آنکه نقش قابل توجهی در تأسیس و راه‌اندازی انجمن زنان کارآفرین داشته است، هر ساله تلاش و صفا ناپذیری در برگزاری همایش‌های کارآفرینی دارد. آنچه پیش‌رو دارید گفتگویی است که به بهانه هشتمین همایش کارآفرینی زنان، با عنوان کشاورزی و دامپروری - چالش‌ها و فرصت‌ها، صورت گرفته است.

شماست، نقش آن را در توسعه و ترویج این مهم تا چه حد می‌دانید؟

به عقیده من دانشگاه نقش بسیار مهمی در این زمینه دارد. متأسفانه در بیشتر دانشگاه‌ها و بیشتر رشته‌های دانشگاهی، ذهن دانشجویان با بخش عظیمی از اطلاعات و محفوظات پر می‌شود که چون هیچ‌گاه با عمل همراه نمی‌شود، مورد کاربرد قرار نمی‌گیرد. در حالی که همان‌طور که مستحضر هستید، ماهیت رشته دامپروری و کشاورزی به گونه‌ای است که دانشجو حتماً باید به صورت عملی با الفبای آن آشنا شود و تمام زیر و بم آن را با دل و جان لمس کند. از آنجا که اینجانب ارتباط خوبی با دانشکده پردیس کشاورزی کرج دارم، دانشجویان زیادی برای گذراندن واحد کارآموزی به واحد تولیدی ما مراجعه می‌کنند و من بارها شاهد آن بوده‌ام که دانشجویان، اطلاعات مفید مناسبی در حوزه دام و دامپروری آموخته است اما در عمل اصول اولیه دامداری را نمی‌داند و فقط مشت‌های محفوظات را از بین کتاب‌ها گزیده و به خاطر سپرده و تا آن روز تجربه فعالیت در محیط تولیدی را نداشته است. بنابراین معتقد هستم، دانشگاه باید ضمن آموزش علمی، از همان ابتدا دانشجویان این رشته‌های خاص را به صورت عملی با نهادهای کشاورزی

می‌گیرد و از این طرف به آن طرف می‌کشاند تا بلکه کمی شیر دهد. از آنجایی که این گاوها اصلاح نژاد نشده‌اند و روی آنها کار نشده است، شیر و یا گوشت کمی دارند. در حقیقت آن زن روستایی، زحمت خود را می‌کشد، اما بهره‌وری کمی دارد. حال اگر ما این افراد را طوری آموزش دهیم که یا از طریق اصلاح نژاد، یا از طریق استفاده از مواد غذایی درست، بهره‌وری خود را بالا ببرند، با همین تلاش و همین مقدار فعالیت، نتیجه بهتری عایدشان می‌شود. به‌طور مثال اگر در گذشته روزی ۱۰ لیتر می‌توانست شیر بگیرد، در شرایط جدید می‌تواند ۲۰ تا ۳۰ لیتر شیر بگیرد، و علاوه بر فروش شیر خام، به فرآوری آن مشغول شود و برای خود و خانواده ارزش‌افزوده ایجاد کند.

از آنجا که بخش قابل توجهی از مخاطبان این همایش را دانشجویان و دانشگاهیان تشکیل می‌دهند، و از طرفی دانشگاه، نهادی است که در این همایش همکار و همیار

لطفاً توضیح دهید که چرا موضوع کشاورزی به عنوان موضوع هشتمین همایش سالبانه انجمن انتخاب شد؟ و نقش این نوع همایش‌ها در توانمندسازی افراد چیست؟

از آنجا که کشاورزی و دامداری، ارتباط مستقیمی با تولید و مصرف مواد غذایی دارد و تأمین مواد غذایی به خصوص مواد غذایی سالم در اولویت سیاست‌های کشور وجود دارد، باید توجه ویژه‌ای به آن می‌شد. از طرفی متأسفانه تحریم‌ها روز به روز بیشتر می‌شوند، بنابراین باید تولیدات کشاورزی و دامپروری افزایش پیدا کنند تا بتوانیم مملکت خود را به سمت خودکفایی پیش ببریم و میزان نیاز خود را به واردات مواد غذایی کاهش دهیم. ما باید اولین دغدغه خود را بر روی تأمین مواد غذایی مردم بگذاریم. بنابراین با توجه به شرایط اقتصادی و اجتماعی حاضر، انجمن تصمیم گرفت تا امسال موضوع کشاورزی و دامپروری را مورد بررسی قرار دهد. چنانچه ما بتوانیم افراد این حوزه را آموزش دهیم تا تولید و بهره‌وری خود را بالا ببرند، قطعاً گام موثری در این مهم برداشته‌ایم.

به‌طور مثال من بارها در روستاهای شمال دیده‌ام که یک خانم روستایی از صبح تا شب، گرفتار یک گاو است. دانه آن را به دست

**آموزش دانشجویان
در دانشگاه‌ها مناسب
با نیازهای بازار نیست**

کسب و کارهای خانگی کشاورزی، فرصت مناسبی برای زنان خانه‌دار است

تلقی شود. فرآوری محصولات کشاورزی بخش مهمی از فعالیت‌های این حوزه است که متأسفانه در کشور ما بسیار ضعیف است. بخش قابل توجهی از منابع تولیدی، به علت عدم رسیدگی مناسب و فرآوری از بین می‌رود و چنانچه افراد بتوانند در این زمینه‌ها سرمایه‌گذاری و فعالیت کنند، به عقیده من بازگشت مالی خوبی را تجربه خواهند کرد.

در پایان چه صحبتی برای مخاطبان این ویژه‌نامه دارید؟

من توصیه می‌کنم که تلاش بیشتری برای تشویق و ترغیب دانشجویان کشاورزی، دامپروری و دامپزشکی صورت گیرد. متأسفانه از خیلی از این افراد می‌شنویم که نداشتن سرمایه را بهانه کرده و با وجود نیاز بالای بازار کار، از حوزه فعالیت مرتبط با تحصیلشان خارج می‌شوند. ایجاد تعاونی در بین گروه‌های دانشجویی می‌تواند راه کار مناسبی برای حل این مهم باشد. توجه به ضایعات کشاورزی و دامپروری، و فرآوری محصولات تولیدی حوزه جدیدی در کشور ماست که تا به حال توجه چندانی به آن نشده است و می‌تواند به عنوان یک فرصت برای این تعاونی‌های جوان تلقی شود. در پایان از همه افرادی که در برگزاری این همایش به نحوی ما را یاری رسانده‌اند تشکر و قدردانی می‌کنم.

مراقبتی بالایی است که به او این امکان را می‌دهد که بتواند با کیفیت بالایی به تولید محصولات خود مشغول شود. من این بیت شعر مرحوم پروین اعتصامی را بسیار دوست دارم که می‌گوید: «کاردانان چون رفو آموختند، پاره‌های وقت برهم دوختند.» بنابراین بر این باورم که زنان خانه‌داری که بنا به دلایلی توان انجام فعالیت در بیرون را ندارند، پس از انجام امورات منزل و خانه‌داری و حتی نگهداری از فرزندان خردسال، بازهم دارای وقت اضافی هستند، که می‌توانند از آن برای راه‌اندازی یک کسب‌وکار خانگی بهره‌گیرند و شاید یکی از فرصت‌های ایجاد کسب‌وکار خانگی، انجام فعالیت‌های کشاورزی به‌خصوص فرآوری محصولات کشاورزی است. به‌طور مثال آماده‌سازی میوه و سبزی سالم و بسته‌بندی آن، یک نمونه از فعالیت‌هایی است که می‌تواند به عنوان یک کسب و کار خانگی

و دامپروری و محیط آن آشنا سازد، برای آنها کارگاه‌های عملی بگذارد و به صورت موازی در کنار هر نوع آموزش علمی، فعالیت‌های عملی را طراحی و به آنها آموزش دهد. بدین صورت نه تنها دانشجویان در طول مدت تحصیل، علاقه‌مندی بیشتری به مباحث پیدا می‌کنند و خلاقیت آنها شکوفا می‌شود بلکه، موجب می‌شود توانمندی‌های آنها مناسب با نیازهای بازار رشد کرده و آمادگی‌شان برای ورود و جذب در بازار کار افزایش یابد.

شما یکی از زنان موفق کارآفرین هستید که توانسته‌اید در حوزه دامپروری که به زعم خیلی از افراد، کاری مردانه است، به موفقیت برسید. بنابراین با توجه به تجربیات خود، چه موانع و چالش‌هایی در حوزه کشاورزی برای حضور زنان کارآفرین وجود دارد؟

باید به شما بگویم که تجربه شخصی من که شاید با نظر بسیاری از افراد دیگر این حوزه متفاوت و حتی متضاد باشد این است، که در طول مدت فعالیت، هیچگاه جنسیت من به‌عنوان یک زن مانع رشد و موفقیت من در حوزه کسب‌وکار نشده و چالشی در توسعه آن ایجاد نکرده است. این بدان معنا نیست که در کار ما هیچ گونه چالشی وجود نداشته، بلکه برعکس، فعالیت در حوزه کشاورزی و دامپروری با چالش‌های متعددی روبرو است، اما این چالش‌ها ارتباطی با جنسیت افراد ندارند و نمی‌توان گفت که فلان فرد به علت زن بودن با این چالش روبرو شده است. به عقیده من اگر یک زن خود را باور داشته باشد و با خود بگوید که می‌توانم و در این راه سعی و تلاش کند، هیچ فرقی با یک مرد نمی‌کند و هیچ مانعی نمی‌تواند جلوی پیشرفت او را بگیرد.

در مورد فرصت‌ها چطور؟ به نظر شما آیا زنان در کشف و یا خلق فرصت‌ها در حوزه کشاورزی و دامپروری نسبت به مردان موفق‌تر هستند؟ و یا باز هم جنسیت اثری در این رابطه ندارد؟

به نکته خوبی اشاره کردید. بر عکس مورد قبلی، من کاملاً معتقد هستم که زنان در بهره‌برداری از فرصت‌های موجود در حوزه کشاورزی و دامپروری بسیار موفق‌تر از مردان هستند. علت این امر این است که یک زن به علت روحیه مادرانه خود، دارای توان پرورشی و

ویژه‌نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب‌وکار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

حسین شعبانعلی فمی
رئیس پارک علم و فناوری
پردیس کشاورزی کرج

دیدگاه

درآمدی بر توسعه کارآفرینی زنان در بخش کشاورزی

حدود نیمی از جمعیت جهان فقیر بوده و با درآمد کمتر از دو دلار در روز زندگی می‌کنند. این در حالی است که حدود ۷۵ درصد از این فقرا ساکن روستا هستند. بر اساس آمار سازمان ملل متحد، زنان و دختران سه چهارم فقرای جهان را تشکیل می‌دهند که این فقر ناشی از دسترسی نابرابر آن‌ها به فرصت‌های اشتغال‌زایی، آموزش و مراکز تصمیم‌گیری است. البته این نسبت‌ها در کشورهای مختلف یکسان نیست و سهم کشورهای پرجمعیت آسیایی و هم‌چنین کشورهای آفریقایی در این رابطه بیشتر است. آنچه که این آمار نشان می‌دهد این است که یکی از علل اصلی این شکاف منطقه‌ای و جنسیتی ناشی از عدم توجه برخی کشورها به برنامه‌های توسعه روستایی و فقدان نگاه جنسیتی در این برنامه‌ها برای ارتقاء منزلت اجتماعی و جایگاه اقتصادی زنان روستایی است. به همین دلیل است که توجه به دو مقوله فوق به عنوان الزامات فقرزدایی روستایی مورد توجه است. از این دیدگاه نیز برنامه‌های تربیت زنان کارآفرین می‌تواند نقش زنان از ذی‌نفعان برنامه‌های توسعه کشاورزی و روستایی را به تصمیم‌گیرندگان و پیش‌آهنگان تغییر در این بخش ارتقا بخشد.

به نظر می‌رسد توسعه کارآفرینی در بین زنان روستایی و کشاورزی مستلزم فراهم‌سازی چند پیش‌نیاز اساسی است. اول آنکه یک محیط اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی توانمندساز کسب‌وکار در بخش کشاورزی باید ایجاد شود به طوری که از زنان کارآفرین کشاورز با در نظر گرفتن همه ملاحظات فرهنگی، دینی و جنسیتی حمایت به عمل آمده و زمینه‌ساز رشد و شکوفایی استعدادها و خلاقیت‌های نوآورانه این افراد باشد. در حال حاضر این آموزش‌ها که شامل آموزش مهارت‌های جدید کسب‌وکار در ابعاد فنی و تجاری است در حد کفایت برای آن‌ها به اجرا در نیامده است. در صورتی که نظام ترویج دولتی و خصوصی و به‌ویژه سازمان‌های غیردولتی و انجمن‌ها بخشی از منابع خود را صرف آموزش کارآفرینی برای زنان و دختران روستایی نمایند، این رکن از ارکان کارآفرینی زنان در بخش کشاورزی نیز تقویت می‌شود.

زنان همواره در طول تاریخ، نقش بسیار مهم و حیاتی در کشاورزی ایفا نموده‌اند ولی این نقش توسط حکومت‌ها و دولت‌ها مورد توجه شایسته قرار نگرفته و در بسیاری از آمار رسمی کشورها منعکس نشده است. این روند تا حدود سه دهه قبل ادامه داشت تا اینکه فعالیت‌های تحقیقاتی و آموزشی زیادی در خصوص معرفی نقش و جایگاه زنان در توسعه به‌طور اعم، و در توسعه کشاورزی به طور اخص صورت گرفت.

این فعالیت‌ها تا حدودی نقش زنان و اهمیت آن در کشاورزی را تبیین و برای توسعه و بهبود این جایگاه راهکارهایی را ارائه نمود به طوری که در حال حاضر توانمندسازی زنان در کشاورزی به عنوان یکی از راهبردهای بسیاری از کشورها مطرح شده است. تحقق این راهبرد با دشواری‌های زیادی روبرو است و برنامه‌های توانمندسازی زنان باید به گونه‌ای طراحی و اجرا شوند که از برنامه‌های تعدیل ساختاری، توسعه کشاورزی تجاری، خصوصی‌سازی و یا سیاست‌های دولت در توسعه روستایی تاثیر منفی نپذیرند. به عبارت دیگر نقش‌های جنسیتی در کشاورزی به دلایل متعدد از جمله تحولات فرهنگی و ورود فناوری‌های جدید به این بخش در حال تحول است که در صورت عدم برنامه‌ریزی مناسب می‌تواند منجر به به حاشیه راندن زنان از بسیاری از فعالیت‌های کشاورزی شود. به منظور حفظ جایگاه و سهم زنان از فرصت‌های رشد و توسعه در این بخش، علاوه بر نهادینه کردن نگاه جنسیتی در برنامه‌های توسعه کشاورزی که به تحلیل نقش‌ها، مسایل و مشکلات، محدودیت‌ها، فرصت‌ها و مشوق‌ها برای توانمندسازی زنان شاغل در این بخش می‌پردازد، باید این توانمندسازی به گونه‌ای باشد که به تربیت زنان کارآفرین در عرصه کشاورزی منجر شود.

این زنان کارآفرین ضمن تحول در نقش‌های جنسیتی در کشاورزی و بهبود آن، عرصه را برای حضور فعالانه و توانمندساز در این زمینه فراهم می‌سازند. تربیت و حمایت از زنان کارآفرین کشاورز کمک می‌کند تا این افراد بتوانند با هنر، ابتکار، خلاقیت و نوآوری خود ظرفیت اشتغال‌زایی بخش کشاورزی را از طریق شناسایی فرصت‌های جدید درآمدزایی و کسب‌وکار توسعه دهند.

سروت عسگری رانکوهی

«رهاورد مادر گیل» و «شالیزار چایخانسر»

هفته مسافت بین تهران و گیلان را طی کنم. کار را شروع کردیم. آستین‌ها را بالا زدم و شخصا به بچه‌ها روش نوین آشپزی را آموزش دادم و با آن‌ها آشپزی کردم. به دختران تحصیل کرده روستا که قدرت اجرایی نداشتند روحیه می‌دادم تا مفهوم کار را درک و برای آن ارزش قائل شوند و اعتماد به نفسشان را ارتقاء دهند. از آنجا که تولیداتشان در آنجا مشتری نداشت مسئولیت بازاریابی را خود بر عهده گرفته و ضمن فعالیت‌های دیگری که مشغول بودم به توزیع محصولات آنان در سطح آشنایان پرداختم تا از فروش آن‌ها بتوانند هزینه‌ها را پاس و حقوقشان را برداشت کنند. بچه‌ها توانمند و توانمندتر می‌شدند. تصمیم به گسترش کار گرفتیم. زمینی خریداری شد و مجوزهای لازم برای احداث یک مجموعه صنعتی با سردخانه بالا و زیرصفر دریافت و ساخت و ساز آن شروع شد.

اکنون با عبور از سختی‌های چند ساله، کار کوچکی را که آغاز کرده بودیم، به کار بزرگی تبدیل شده است که در نوع خود در منطقه کم‌نظیر است و می‌تواند منشاء خیر بسیاری برای روستا و روستاییان و همچنین گشایش کسب‌وکارهای زیادی در حاشیه خود باشد. شرکت تعاونی تولیدی-توزیعی-فرهنگی و خدماتی شالیزار چایخانسر پیرو فعالیت‌های خود در سال ۸۵ به عنوان نمونه برتر استان گیلان از طرف جهاد کشاورزی انتخاب شد و از جهاد استان و استاندار گیلان لوح تقدیر دریافت کرد و یکی از سه شرکتی بود که به عنوان کاندیدای نمونه ملی اعلام شد.

(تلخیص شده از زندگی‌نامه خانم سروت

عسگری رانکوهی - منتشر شده توسط سایت

انجمن زنان کارآفرین)

در پرواز با رویاهایم بود که پا در واقعیت گذاشته و سرانجام یک کار آفرین شدم

آن می‌نشستم تا همزمان با خوردن، بچه‌ها سفره دلشان را نیز باز و خود را خالی کنند. اما دل من پر و پرتر می‌شد. دخترکان کانون، انعطاف زیادی برای تغییر از خود نشان می‌دادند و زمانی که برای برگشتن به جامعه آماده می‌شدند، از ما خداحافظی و به بیرون می‌رفتند. ولی دیری نمی‌گذشت که دوباره دستگیر و به کانون برمی‌گشتند. به این نتیجه رسیدم که کار در کانون به مانند «آب در هاون کوبیدن است». از آنجا بیرون آمدم و ساعاتی در هفته داوطلبانه در بعضی از سازمان‌های غیردولتی به فعالیت فرهنگی مشغول شدم.

تا اینکه در سال ۸۲ در مراسم فوت مادرم در اتاقکی در قبرستانی که در روستایی در شمال بود متوجه سرنگ‌هایی در کف آن شدم که وقتی علت را پرسیدم جواب شنیدم که عده‌ای از جوانان شب هنگام به تزریق مواد مخدر می‌پردازند. قلبم درد گرفت، با خود گفتم وای بر ما که همه فعالیت‌ها در تهران متمرکز است و به روستا توجه نمی‌شود. اگر غیر از این بود جوان روستایی مجبور نبود بی‌کاری خود را این گونه جبران کند و یا در جستجوی کار به کلان شهرها مهاجرت کند و حاشیه‌نشین شود و سر از کانون در آورد. این بود که با همفکری و همکاری خانواده و دانش‌آموختگان روستا «موسسه توسعه فرهنگی و اجتماعی رهاورد مادر گیل» را با هدف «پیشگیری از آسیب‌های اجتماعی» راه‌اندازی کردیم. و فعالیت کتابخانه‌ای و زیست‌محیطی را با مشارکت مردم آغاز کردیم که با اقبال خوبی مواجه شد. از آنجا که یکی از عوامل آسیب‌ها بی‌کاری است، شرکت «شالیزار چایخانسر» را با سرمایه اندک که تماما پرداخت نشده بود با موضوع «بسته‌بندی سبزیجات، صیفی‌جات و میوه‌جات» که از عهده دختران جوان روستایی برمی‌آمد تاسیس کردیم. فرآیند تاسیس و تشکیل و راه‌اندازی آن به طور قانونی خیلی طولانی شد و خیلی سخت بود چون به دلیل نداشتن امکانات مالی مجبور بودم تمام مراحل اداری را شخصا انجام دهم و هر

سروت عسگری رانکوهی، مدیرعامل دو موسسه «رهاورد مادر گیل» و «شالیزار چایخانسر» سال‌هاست در زمینه فرهنگی-اجتماعی و اقتصادی فعالیت می‌کنند. آنچه پیش رو دارید گوشه‌ای از فراز و نشیب‌های زندگی کاری ایشان است.

سال ۱۳۳۲ متولد شدم. در ده سالگی به همراه دیگر برادران و خواهرانم برای تحصیل از روستا به تهران مهاجرت و به همراه پرستار و دور از پدر و مادر به تحصیل مشغول شدیم. بعد از دریافت دیپلم، در رشته مهندسی طراحی صنعتی پذیرفته شدم. اما به سبب حضور در اعتراضات دانشجویی ۱۶ آذر از ادامه تحصیل محروم شدم. در یک شرکت خصوصی در ارتباط با رشته تحصیلی‌ام مشغول به کار شدم و خیلی زود به جایگاه خوب و مناسبی رسیدم. اما این کار مرا راضی نمی‌کرد. زیرا دغدغه ذهنم معطوف به کارهای فرهنگی و اجتماعی بود. این بود که در آزمون آموزش و پرورش شرکت کرده و به عنوان آموزگار در جنوب تهران استخدام شدم. هر روز با شوق فراوان مسافت طولانی بین خانه و کار را از میان ترافیک سنگین کامیون‌ها طی می‌کردم، بدون اینکه ذره‌ای احساس خستگی نمایم. شاگردانم بخش بزرگی از زندگی من شده بودند.

باز بزرگ‌تر شدن فرزندانم تصمیم گرفتم دوباره درس بخوانم اما این بار نه در رشته فنی بلکه در رابطه با نیازی که احساس می‌کردم. در رشته «پژوهش علوم اجتماعی» پذیرفته و کارشناسی ارشد را دریافت و به تدریس دروس جامعه‌شناسی و روان‌شناسی اجتماعی پرداختم. تجربه کار در میان نوجوانان و جوانان و مشکلاتی که با آن دست به گریبان بودند مرا بر آن داشت که به کانون اصلاح تربیت، جایی که در آن بزهکاران نوجوان را نگهداری می‌کردند بروم. تا جواب سئوالم را، اینکه چرا این بچه‌ها مسیرشان به آنجا کشیده می‌شود پیدا کنم. تصمیم گرفتم در هفته یک روز داوطلبانه به آنجا بروم و با آن‌ها کار کنم. هنگام رفتن در مسیر نان و پنیر می‌خریدم، سفره‌ای پهن می‌کردم و همگی دور

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

مطالعه موردی

زهرا بهارلو
مدیر نمونه مزرعه و باغدار نمونه کشور

مانده‌ام به امید فردا

خانم بهارلو ساکن شهرستان داراب در استان فارس، متولد سال ۱۳۳۹ است و تا مقطع کاردانی ادامه تحصیل داده است. وی از حدود ۱۵ سال پیش که همسرش به دیار باقی شتافته، مسئولیت کشت و زرع در اراضی کشاورزی خانواده را بر عهده گرفته است و توانسته تا به امروز با اعمال مدیریت مدبرانه و منطقی خود موفقیت‌های تحسین برانگیزی داشته باشد. خانم بهارلو در بکارگیری نوع، روش و شیوه کشت و کار اغلب محصولات از جمله مرکبات جالیز، گندم، ذرت و پنبه به گونه‌ای عمل کرده که در منطقه، الگویی برای سایر کشاورزان شده است. از جمله عوامل موفقیت خانم بهارلو به عنوان باغدار نمونه زن در سطح ملی در سال‌های ۷۶ و ۸۳، می‌توان به استفاده از روش‌های نوین فعالیت کشاورزی، به‌کارگیری توصیه‌های فنی کارشناسان و محققان، انجام آزمون خاک، استفاده مطلوب از کودهای شیمیایی به ویژه ریزمغذی‌ها و هم‌چنین استفاده و به‌کارگیری بهینه نهاده‌های کشاورزی، اشاره کرد. آنچه پیش رو دارید خودنوشتی است از خانم بهارلو که در آن سیر رشد کسب و کار خود و چالش‌های آن را برشمرد و افقی از آینده آن را ترسیم نموده است.

زمین‌های کشاورزی، کار ایشان را ادامه دهم. از آنجا که در خانواده‌ای زندگی می‌کردم که شغل اصلی آن‌ها کشاورزی بود از ته قلب، گرایشی به این کار داشتم. بنابراین تصمیم خود را با آن‌ها مطرح کردم و با صلاحدید

همسرم زندگی را بچرخانم و فرزندانم را به آنجا برسانم که می‌خواهند و می‌توانند. همسرم را در ۱۷ دی‌ماه ۷۲ در اثر سانحه تصادف از دست دادم. ایشان کشاورز بودند و من خود را به ناچار، ملزم می‌دانستم تا برای حفظ

نمی‌دانم از کجا شروع کنم؟ از بن‌بست یا از امید؟ از یأس و دل‌زدگی یا از همت و پشتکار؟ از آن روزها شروع می‌کنم که آن اتفاق و تصادف مسیر زندگی‌ام را تغییر داد و من ناخواسته و بالاجبار سفلی را انتخاب کردم تا بتوانم در نبود

پدرم کار کشاورزی را به طور جدی شروع کردم. فرزندانم محمدعلی ۱۰ سال و مهرداد ۶ سال داشتند و نمی‌توانستند در امر مدیریت مجموعه کمک شایانی به من کنند. مردانه بودن محیط کشاورزی از یک سو و نداشتن تجربه کاری از سوی دیگر باعث شد تا به پیشنهاد پدرم از پردایی ایشان که فردی باتجربه، مطمئن و همراهی بودند، تقاضای کمک و یاری کنم، ایشان هم قبول کردند و تا چندین سال با من و بچه‌ها پدران کار و کمک کردند که در همین جا از ایشان تشکر و یاد می‌کنم. اوایل کار خیلی سخت بود. پسرها هنوز احتیاج به مراقبت بیشتری داشتند. امورات منزل و کار طاقت‌فرسای بیرون از خانه به شدت سخت و خسته‌کننده بود و پرداختن به همه این‌ها، با روحیه ضعیفی که پس از مرگ همسرم پیدا کرده بودم برای من بسیار دشوار بود. در عرصه کار زراعت پذیرفتن یک زن مدیر به جای مردی که او را سالیان سال، قبول داشتند موجب تنش بین مسئولین کشاورزی و کارگران و من می‌شد. برایم آسان نبود که با تجربه بسیار کم بتوانم مدیریت را اثبات کنم و ادامه دهم. بنابراین بعضی از آن‌ها را تعویض و اخراج کردم تا بتوانم آسان‌تر کارهای خود را ادامه دهم. سال‌های ۷۲ تا ۷۶ مشکلات بیداد می‌کرد، چاه‌های موجود کفاف کشت و کار نمی‌داد و موتورهای دیزلی مستهلک، کار را مشکل‌تر می‌کرد.

سال ۷۶ به کمک و راهنمایی یکی از دوستان مرحوم همسرم که کارمند بانک کشاورزی بود یکی از چاه‌ها را برق‌رسانی کردم و تا اندازه‌ای خیالم راحت شد. اما این چاه کم بود و جواب‌گوی مخارج زراعتی ما را نمی‌داد. شبانه روز درگیر کار شده بودم و با گذشت زمان کم‌کم به آن علاقه‌مند می‌شدم. در آن زمان هنوز استفاده از متخصصین و مهندسین کشاورزی و تحقیقات کشاورزی در استان فارس و در بین کشاورزان رواج نداشت. شاید تعداد مجموعه‌هایی که از این مهندسین بهره می‌گرفتند انگشت شمار بود. اما من از همان آغاز این اعتقاد را داشتم که باید کار را به دست کاردان بسپارم و همیشه از دانش و معلومات این افراد استفاده می‌کردم. تلاش می‌کردم تا در حد امکان از آخرین

تکنولوژی‌های روز برای بهبود محصولات خود و افزایش بهره‌وری استفاده کنم.

در آن دوران ما محصولاتی از قبیل پنبه، ذرت، گندم و جو داشتیم و توانستیم تولید محصولات در واحد سطح را افزایش دهیم و نتایج عملکردی بسیار رضایت‌بخشی داشتیم به طوری که در یک سال در هر هکتار ۳۰ تن جالیز برداشت کردیم. به لطف خدا شیوه کاری ما و نتایج حاصل به حدی خوب پیش رفت که در سال ۷۷ به عنوان مدیر نمونه مزرعه در سطح کشور انتخاب شدم و از دست ریاست جمهوری آقای خاتمی لوح تقدیر گرفتم. بانک کشاورزی هم به همین علت مرا مورد حمایت بیشتری قرار داد. به آینده امیدوارتر و عزمم راسخ‌تر شده بود.

از آن پس با توجه به تشویق و همراهی وزارت کشاورزی و بانک کشاورزی توانستم اقدام به خرید یک قطعه زمین زراعتی کرده و با جابجایی چاه، از آب بیشتری بهره‌مند شدم و این همه ما را دلگرم‌تر و امیدوارتر نمود. تا اینکه کم‌کم بازار پنبه خراب شد و ما اقدام به قطع کاشت پنبه کردیم. این اتفاق از یک سو و تجربیات سال‌های زندگی از سوی دیگر، این اعتقاد را در من به وجود آورده بود که نباید فقط در یک حوزه سرمایه‌گذاری کنم و به اصطلاح همه تخم‌مرغ‌ها را در یک سبد بگذارم. این بود که تصمیم گرفتم وارد حوزه‌های جدیدی در زمینه کشاورزی شوم.

در سال ۷۸ یک باغ نخلی (خرما) که به صورت ارث از مرحوم شوهرم باقی مانده بود و قابل بهره‌وری نبود را فروختم و اقدام به خرید یک باغ ۲ هکتاری مرکبات نیمه مخروبه کرده و کم‌کم آن را توسعه داده و با اصلاح و احیاء آن وارد عرصه باغداری شدم. پرداختن به باغداری و صرف وقت و هزینه در این زمینه هم موجب رضایت و دلگرمی من شده بود و تبعاً درآمد خوبی نیز داشت. در سال ۸۳ به عنوان باغدار نمونه زن انتخاب شدم. در کنار همه این کارها و مسئولیت‌ها پرداختن به امور منزل و رسیدگی به درس بچه‌ها، از برنامه‌های اصلی روزانه من بود. پسرها بزرگ و بزرگ‌تر می‌شدند. محمدعلی وارد دانشگاه شد و پس از کسب مدرک فوق‌دیپلم معماری

به کار پرداخت و ضمن کار به ادامه تحصیل نیز پرداخت. مهرداد هم سال ۸۵ وارد دانشگاه شد و در سال ۸۹ هر دو فارغ‌التحصیل شدند. پسر بزرگ‌ترم علی‌رغم کمک به من در کار، به کار کشاورزی علاقه ندارد و در بخش دکوراسیون داخلی فعال می‌باشد. مهرداد هم جهت ادامه تحصیل در مقطع ارشد شرکت و قبول شد و فعلاً از خانواده دور است.

همیشه با تمام توان مشغول به کار بوده‌ام و این که می‌توانم در تأمین غذای جامعه نقشی داشته باشم موجب شده است تا علاقه من به این کار بیشتر و بیشتر شود. سال‌های بین ۸۰ تا ۸۸ سال‌های کوشش و تلاش من بود و من کاملاً راضی بودم و بدون توجه به ادامه خشک‌سالی و آزاد شدن قیمت نهاده‌های کشاورزی کارم را ادامه می‌دادم. در این سال‌ها افت و پایین رفتن سطح آب نیازمند حفر چاه‌های عمیق به جای نیمه عمیق و مستلزم هزینه‌های زیاد برای ما بود که باعث بدهکاری زیادی برای ما شد. مخصوصاً که چند چاه حفر شده به علت حفر غیراصولی متلاشی و باعث صدمه مالی نسبتاً زیادی به ما شدند.

مشکلات بخش کشاورزی با وجود تعمیق و تجهیز چاه‌ها و آزاد شدن نهاده‌ها و ثابت ماندن قیمت محصول کشاورزی روز به روز بیشتر و بیشتر می‌شد. ولی با وجود تمامی این مشکلات تا امروز ادامه داده‌ام. دل‌سردی من زمانی زیاد شد که در سال گذشته قیمت سوخت و برق تقریباً ده برابر شد به طوری که در سال جاری قادر به پرداخت اقساط بانکی خود نشده‌ام.

چه خواهد شد؟ آیا بخش کشاورزی محکوم به فناست؟ یا باید ماند و ادامه داد؟ با چه آمیدی و با چه پشتوانه مالی؟ با دستان خالی و دل پر امید؟ تمامی این سال‌ها و گذراندن مراحل موفقیت مرا علاقه‌مند کرده و مانده‌ام به امید فردا. آیا فردایی روشن در انتظار بخش کشاورزی و تولید است؟ آیا بن‌بست کنونی باعث از بین رفتن کشاورزی خواهد شد؟ آیا خشک‌سالی شدیدتری در راه است و ما را سرانجام از پا در خواهد آورد؟ آیا دولت کشاورزان و تولیدکنندگان را همراهی می‌کند؟ در انتظار فردا چشم‌انتظار دریافت پاسخ این پرسش‌ها مانده‌ام.

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

دکتر فرزانه تبریزی

مدیر عامل شرکت بهار گوشت
و رییس هیأت مدیره فرآورده‌های آبزیان سحر گاهان

مطالعه موردی

لطف خدا، به خاطر دیگران به ما عطا می‌شود

دکتر فرزانه تبریزی، پزشک متخصص بیهوشی، موسس و مدیر عامل مجموعه پرورش ماهی قزل‌آلا در استخر است. او که بنیان‌گذار و رییس هیأت مدیره یک کسب و کار خانوادگی است، در ادامه فعالیت‌های خود اقدام به پرورش خرچنگ در آب شیرین نموده و نوآوری‌های متعددی در بسته‌بندی و فروش محصولاتش در بازارهای اروپا داشته است. آنچه پیش رو دارید گفتگویی با ایشان به بهانه حضور در هشتمین همایش زنان کارآفرین است.

انقلاب منحل و بلا تکلیف شده بود گرفتیم و پیرو آن کلینیک دامپزشکی انجمن را با همکاری استادان دانشکده دامپزشکی در دفتر انجمن تأسیس کرده و شروع به فعالیت در رابطه با اهداف انجمن و کمک و هم‌بازی در این زمینه نمودم.

سابقه کاری شما نشان می‌دهد که به عنوان یک پزشک متخصص، نیاز مالی خاصی نسبت به راه‌اندازی و توسعه یک کسب و کار، آن هم از نوع تولیدی، در سن بازنشستگی نداشته باشید. بنابراین لطفاً برای ما توضیح دهید که چه عاملی موجب ایجاد انگیزه تأسیس مجموعه پرورش ماهی در شما شد؟

از آنجایی که من اصولاً اعتقاد به زندگی در خارج از ایران و یا سرمایه‌گذاری در آنجا نداشتم، تصمیم به سرمایه‌گذاری و اشتغال‌زایی در ایران گرفتم. از آنجا که من تنها یک فرزند دارم، ترجیح می‌دادم ایشان در ایران به ادامه تحصیل و کار بپردازد. به همین دلیل تصمیم گرفتم تا در فیلد کاری فرزندم به فعالیت مشغول شوم و از رشد و موفقیت ایشان حمایت کنم. فرزند من دارای تخصص جراحی اسب و فوق تخصص دست اسب است. به همین دلیل فکر کردیم بهترین حوزه کاری برای ایشان پرورش و نگهداری اسب است. با این انگیزه منطقه ساوجبلاغ را که یکی از مراکز اصلی تولید و پرورش اسب بود انتخاب نمودم. از طرفی تصمیم داشتم تا محلی برای دارن بازنشستگی خود و همسرم مهیا کنم به همین

چه شد که بعد از سال‌ها فعالیت و کسب تجربه حوزه کاری خود را تغییر داده و از پزشکی به سمت دامپزشکی حرکت کردید؟

پسرم در سال ۱۳۷۵ در رشته دامپزشکی که رشته مورد علاقه‌اش بود پذیرفته و وارد دانشکده دامپزشکی دانشگاه تهران شد. این رخداد باعث افزایش ارتباط و آشنایی من با این حوزه از یک سو و تقویت انگیزه و افزایش احساس هم‌بستگی و تعامل مثبت من با جامعه دامپزشکی شد. یکی از دغدغه‌های که همیشه در مورد حیوانات داشتم نگرانی از شرایط زیستی آن‌ها بود. وقتی سخن از حقوق حیوان به میان می‌آید فرقی نمی‌کند که آن‌ها در شرایطی باشند که افراد آن جامعه موافق نگهداری آن‌ها در محیط شهری هستند و یا مخالف. در هر دو حالت، به خصوص در مواردی که مخالف نگهداری و حضور حیوانات در شهرها هستند، تصمیماتی بسیار ناراحت‌کننده و رنج‌آور در مورد آن‌ها اتخاذ می‌شود. امروزه بسیاری از روش‌های زندگی انسان منجر به آزار و یا نابودی حیوانات بی‌پناه شده است. انهدام سگ‌های ولگرد و یا معدوم کردن گربه‌ها از این قبیل هستند که هم بهداشت روان و هم بهداشت محیط را بر هم می‌زند. آشنایی من با اساتید حوزه دامپزشکی، به خصوص آقای دکتر آل داوود، موجب شد تا بیش از پیش نسبت به حقوق حیوانات حساس شوم و بتوانم در این رابطه خدماتی انجام دهم. بنابراین با پیشنهاد ایشان تصمیم به احیای انجمن حمایت از حیوانات که بعد از وقوع

در آغاز لطفاً خودتان را معرفی کنید و به صورت مختصر سابقه فعالیت‌های خود را ذکر کنید.

فرزانه تبریزی متولد ۱۳۳۹ خیابان کاخ سابق تهران در یک خانواده نظامی هشتم، در سال ۱۳۴۷ بعد از اتمام دوره دبیرستان از طریق بورسیه وارد دانشکده پزشکی ارتش شدم، و در سال ۱۳۵۳ با درجه دکترای پزشکی فارغ‌التحصیل و در همان سال در آزمون تخصصی بیهوشی جهت اعزام به خارج از کشور شرکت و با رتبه بالا قبول و اعزام شدم در همان سال ازدواج کردم و با همسرم که خلبان نیروی هوایی است و برای دوره آموزش خلبانی هواپیمای بوئینگ ۷۴۷ عازم کشور آمریکا بود، به آنجا مسافرت کردیم. در سال ۱۳۵۷ هم‌زمان با بدین آملن تنها فرزندانم و وقوع انقلاب اسلامی تصمیم به مراجعت به کشور جهت خدمت به هم‌میهنان عزیز گرفتیم که با سرمایه آن‌ها توانسته بودم به آن مرحله برسم و بعد از مراجعت به ایران مشغول خدمت شدم و در شرایط سخت انقلاب و جنگ و با توجه به شغل حساس همسرم که همیشه در پرواز و مأموریت بود و در تمام طول جنگ مسئولیت انتقال سوخت به هواپیماهای شکاری در حین پرواز را داشت مشغول انجام مسئولیت‌های شغلی و کار سخت و پر حجم زمان جنگ در بیمارستان و اطلاق عمل و هم‌زمان پرداختن به مسئولیت‌های خانه و خانواده و نگهداری و تربیت فرزندم شدم.

صورت می‌گرفت. به همین دلیل فرزندم، موضوع تز خود را بر روی بیهوشی آبریزان قرار داد و موفق به ابداع روشی جدید در بسته‌بندی و فروش آبری زنده شدیم. هرساله نمایشگاه بین‌المللی صنایع غذایی و آبریزان در کشور بلژیک برگزار می‌شود که از ایران تنها شرکت فرآورده‌های آبریزان سحرگاهان در آن شرکت می‌کند. بعد از شرکت در اولین نمایشگاه در بلژیک موفق به جذب مشتریان خوب و فراوان شدیم تا آنجا که پسرم دکتر آرتین زمان ضمن انتخاب شدن به عنوان کارآفرین جوان و صادرکننده برتر جوان ایرانی، از طرف اتحادیه اروپا به عنوان یکی از برترین مدیران جوان انتخاب و دعوت به شرکت در گردهمایی سالیانه و سخنرانی در کشور سوئیس شد.

○ در این مدت که به فعالیت مشغول بودید آیا هیچ گاه مشکلاتی پیش روی خود داشتید که نشان از جنسیت شما باشد و اگر یک آقا در آن موقعیت قرار می‌گرفت با آن روبرو نمی‌شد؟
نه به هیچ وجه. اتفاقاً چیزی که محرک من بود و من را پیش می‌برد، زن بودن من بود و به عبارتی جنسیت برای من نه تنها تهدید نبود، بلکه یک فرصت بود. در این مدت هیچ دری به روی من بسته نبود و هرجایی می‌رفتم به دلیل زن بودنم و این که در این محیط زنان کمتری حضور داشتند، به خوبی مورد حمایت قرار می‌گرفتم.

○ مهمترین مانع شما در حال حاضر در توسعه کسب و کارتان چیست؟

من همه فعالیت خود را به خوبی پیش می‌بردم و هیچگاه سوء مدیریت در مجموعه ما وجود نداشت. اما من هرگز فکر نمی‌کردم که چالش‌ها و شرایط محیطی به گونه‌ای پیش رود که مجبور به متوقف کردن کسب و کار خود شوم!! متأسفانه مجموعه سحرگاهان تعطیل شده و ما قادر به ادامه فعالیت نیستیم. بخشی از این مشکلات به علت بانک‌ها و تبادل پول با بانک‌های خارجی و بخشی هم به دلیل بی‌ثباتی بازار ارز است. من در سن و شرایطی نیستیم که دنبال معرفی خود و مطرح کردن خودم باشیم و مهمترین دلیل تمایلم به حضور در همایش زنان کارآفرین، مطرح کردن این مشکلات و بررسی چالش‌های پیش روی کارآفرینان و افرادی است که صاحب ایده هستند.

شروع کردم. این کار من در باور مسئولین مربوطه نمی‌گنجید و همان‌طور که گفتم هیچ‌کدام امکان پرورش ماهی سردآبی در دریاچه را نمی‌دادند، به همین دلیل ابتدا برای من اجازه تولید به میزان ۲ تن را صادر کردند، اما ما توانستیم در تولید آزمایشی سال ۱۳۸۲ به میزان ۵ تن در ۴٫۵ ماه با ضریب تبدیل بالا برسیم. از آنجایی که محیط پرورش ما تقریباً به صورت زندگی طبیعی ماهی قزل‌آلا بود موفق به پرورش ماهیان با شرایط گوستی بسیار خوب و عالی شدیم و در نتیجه برای اولین بار موفق به صادر کردن ماهی تولیدی خود شدیم. با توجه به شرایط جدید پروانه بهره‌برداری ما ارتقاء یافت و به ۲۰ تن رسید.

○ ایده راه‌اندازی مجموعه سحرگاهان و پرورش خرچنگ دراز چگونه به ذهن شما رسید؟
در همین ایام متوجه شدم در آب‌های این منطقه، یک نوع آبری خاصی به خوبی پرورش پیدا می‌کند. از این رو به موازات فعالیت‌های قبلی، در سال ۱۳۸۲ شرکت دیگری با نام فرآورده‌های آبریزان سحرگاهان در همان خطه خریداری کردم. موضوع این شرکت صید و بسته‌بندی یک نوع آبری به نام CRAWFISH و با نام ایرانی خرچنگ دراز آب شیرین و صدور آن به صورت زنده به سرتاسر اروپا بود. از آنجایی که صدور مواد غذایی به اروپا باستانی بعد از تأیید نمایندگان اتحادیه اروپا انجام گیرد، کارخانه را در مدت ۳ هفته به استاندارد مورد قبول و نیاز آن‌ها رسانده و بعد از ممیزی کارخانه توسط نمایندگان کشورهای مورد نظر موفق به دریافت استاندارد HACCP از اروپا شده و شروع به صادرات به تمام نقاط اروپا کردیم.

○ در کسب و کار خود چه نوآوری‌هایی داشتید که سبب تمایز شما از سایر رقبایتان می‌شود؟

یکی از مهمترین نوآوری‌هایی که در این مجموعه داشتیم این بود که خرچنگ تولیدی ما باید به صورت زنده بسته‌بندی و صادر می‌شد و این کار مستلزم بیهوشی موقت حیوان بود که خود باید به شیوه خاصی

دلیل ویلایی در منطقه ساوجبلاغ خریداری کردم و مشغول بازسازی آنجا شدم. در این ویلا یک چشمه آب طبیعی با دبی خیلی کم در حدود ۲ تا ۳ لیتر در ثانیه موجود بود و من برای جمع‌آوری آب تصمیم به ایجاد انباری در جلوی چشمه گرفتم. در حین انجام این کار به سرچشمه‌ای رسیدم که دبی آن در حدود ۳۰-۲۰ لیتر در ثانیه بود و این اتفاق را بشارتی دانسته و تصمیم گرفتم که این لطف الهی را در جهت اشتغال و درآمدزایی استفاده و بخشی از درآمد آن را صرف امور خیریه و درمانی کنم.

○ افراد زیادی در جامعه وجود دارند که محل‌هایی برای آرامش و استراحت خود مهیا می‌کنند، اما هیچ‌کدام اقدام به پرورش ماهی در آن و به نوعی افزایش دغدغه، استرس و زحمت نمی‌کنند. چه چیزی باعث تفاوت رفتارهای شما با این افراد شده است؟

من فکر نمی‌کردم که از این همه فضا و امکاناتی که دارم باید تنها برای تفریح و استراحت استفاده کنم. فکر می‌کردم این لطفی است که خداوند به من کرده و این لطف به خاطر دیگران به من اعطا شده و من باید این کار را انجام بدهم و عده‌ای هم جذب این کار شوند تا حداقل در گوشه‌ای کوچک از این مملکت موثر باشم. از طرفی من یک خصوصیتی دارم که باید هرچیز ناشدنی را شدنی کنم و زمانی که این ایده به ذهنم رسید تصمیم گرفتم تا هر طور ممکن است آن را به اجرا درآورم.

○ در آغاز راه‌اندازی کسب و کار، با چه چالش‌هایی روبرو بودید؟

برای شروع به سراغ کارشناسان امر رفتم، اما همه اتفاق نظر داشتند که پرورش ماهی در این شرایط امکان‌پذیر نیست و برای آن حتماً به کانال‌های آب نیاز است. اما این سخنان دل‌سردکننده بر من موثر نبود و من هم‌چنان و تصمیم خود پافشاری داشتم. من معتقد بودم که الان که عصر اطلاعات است چطور ممکن است چیزی وجود داشته باشد که ناشدنی باشد و حتماً در جایی از جهان، کسی به فکر حل

این مشکل افتاده است. به هر حال با استخری که در ملک وجود داشت شروع به ایجاد پرورش ماهیان سرد آبی کردم و در سال ۱۳۸۱ موفق به دریافت پروانه بهره‌برداری شدم و با نام شرکت بهارگوش فعالیت خود را

ویژه‌نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

مطالعه موردی

رقیه رستمی ابوسعیدی
کشاورز نمونه جیرفت و عضو مجمع ملی خبرگان کشاورزی کشور

نهال توت فرنگی کردستان، در سایه درختان کوچک جیرفت

رقیه رستمی ابوسعیدی دانش آموخته کارشناسی شیمی از دانشگاه شهید باهنر کرمان است. از سال ۱۳۶۶ در آموزش و پرورش جیرفت مشغول به کار شده و شغل اصلی خانواده‌اش کشاورزی است. در سال ۱۳۸۷ به عنوان کشاورز نمونه زن کشور انتخاب شد و در سال ۱۳۸۸ جزء کارآفرین‌های برتر استان کرمان شناخته شد. او اکنون عضو کانون خبرگان کشاورزی جنوب کرمان و تنها بانوی عضو مجمع ملی خبرگان کشاورزی کشور است. آنچه پیش رو دارید خودنوشتی از وی در مورد تولد و رشد کسب و کارش است.

قبول شدم و هم ازدواج کردم. ورود به دانشگاه مقارن بود با ناآرامی‌های انقلاب اسلامی و تعطیلی دانشگاه‌ها و سپس بازگشت من و خانواده به شهر و روستای خودمان. با بازگشتم به روستا در مدتی کمتر از دو ماه خانه کوچکی برای خودمان ساخته و ساکن شدیم و یک باغ مرکباتی احداث نمودیم که سال‌ها کمک معاش و زندگی‌مان بود. از ویژگی‌های بنده که در این مرحله کمک به موقعیت‌مان کرد، عدم حس چشم و هم‌چشمی و راحت‌طلبی بود زیرا در همان مدت که اکثر فامیل و دوستان من در شهر زندگی

۱۲ ماه در منزل با والدینم باشم و بقیه اوقات تحصیلم را در روستا یا در شهر در منزلی که پدرم تهیه کرده بود با خواهرم تنها زندگی می‌کردیم.

این تنها زندگی کردن یک مزیت برای من داشت و یک مشکل، مزیت آن اعتماد به نفس بالایی بود که من پیدا کردم و عیب آن این که من مطابق بهره هوشی که داشتم از نظر درسی پیشرفت نکردم زیرا در دوران تحصیل جزء شاگردان ممتاز بودم اما شاگرد اول نبودم. در سال ۱۳۵۷ سه اتفاق مهم در زندگی رخ داد. در همان سال هم دیپلم گرفتم، هم دانشگاه

در یکی از روزهای گرم تابستان سال ۱۳۳۹ زیر یک سیاه چادر عشایری در منطقه‌ای خوش آب و هوا از شهرستان جیرفت استان کرمان به دنیا آمدم. شغل خانواده‌ام به طور کامل کشاورزی و دامپروری بود به طوری که من تا ۱۸ سالگی حتی لقمه‌ای به غیر از درآمد حاصل از کشاورزی و دامپروری نخورده‌ام. چهار سال اول دوره ابتدایی را در مدارس روستایی و عشایری همان منطقه سپری کردم و ۸ سال دیگر را در شهر جیرفت. اما طبیعت شغل خانواده و کوچ‌نشینی آن‌ها موجب شد که در ۱۲ سال اولیه تحصیلم کمتر از

■ **به عقیده من، آنچه که موجب حضور کمرنگ‌تر زنان در عرصه کارآفرینی می‌شود، در وهله اول مسائل فرهنگی و عدم همکاری خانواده با کار در محیط‌های باز مثل کشاورزی می‌باشند و دوم مشکلات زیادی از قبیل گرفتن تسهیلات و امکانات و غیره است**

سال ۱۳۸۷ به‌عنوان کشاورز نمونه زن کشور معرفی و انتخاب شدم و در سال ۱۳۸۸ دفتر زنان فرمانداری جیرفت بنده را به‌عنوان زن کارآفرین منطقه به استان معرفی کرد.

اکنون نیز به طور کامل مشغول کشاورزی هستم و مشکلاتم یکی تعطیلی واحد پروراندی است که امروز حدود بیش از ۱۵۰ میلیون تومان تأسیسات دارد که دلیل آن، عدم همکاری آب منطقه‌ای کرمان برای تمدید پروانه برداشت آب لازم از رودخانه هلیل است. دوم آنکه میوه توت فرنگی ظرافت بسیاری زیادی دارد و از آنجا که بازار عرضه آن به طور عمده در تهران است، در هنگام حمل و نقل، با خودروهای معمولی لطمه زیادی می‌خورد. که راه حل آن وجود خودروهای سردخانه‌دار کافی در منطقه و یا راه‌اندازی فرودگاه جیرفت است که متأسفانه در حال حاضر هیچ‌کدام در اختیار نیست.

به عقیده من، آنچه که موجب حضور کمرنگ‌تر زنان در عرصه کارآفرینی می‌شود، در وهله اول مسائل فرهنگی و عدم همکاری خانواده با خانم‌هایی است که متقاضی کار در محیط‌های باز مثل کشاورزی می‌باشند و دوم مشکلات زیادی از قبیل گرفتن تسهیلات و امکانات و غیره است که بر سر این راه وجود دارد و بسیاری از افراد توان پیمودن این راه را ندارند. یکی دیگر از مشکلات و موانع توسعه کارآفرینی در این حوزه هم مخاطره بالای سرمایه‌گذاری در این بخش است که جرأت ورود افراد نوپا را از این راه می‌گیرد.

رسیدگی می‌شوند و هم از زمینی که در حالت عادی هیچ درآمدی نداشت در سال حدود بیست میلیون تومان نهال توت فرنگی برداشت می‌کنم. ضمن این که تهیه نهال در این منطقه باعث موفق‌تر بودن ما در برداشت محصول در گل‌خانه نیز می‌شود.

اکنون در کنار تولید این نهال در منطقه کوهستانی حدود ۱۰ هکتار نیز باغ میوه دارم. در طول سال‌های کارم در گل‌خانه مواجه با تبدیل مقدار قابل توجهی از محصول میوه به ضایعات و میوه‌های له شده بودم که به این نتیجه رسیدم احداث یک سردخانه کوچک می‌تواند به مقدار قابل توجهی مشکل بنده را حل کند. با پیگیری‌ها و مراجعه مداوم به سازمان جهاد کشاورزی منطقه بالاخره تسهیلاتی به اینجانب تخصیص داده شد و این سردخانه را ساختم که کمک قابل توجهی بود.

تلاش‌های بنده بالاخره مورد توجه مسئولان جهاد کشاورزی منطقه جنوب استان کرمان قرار گرفت و در

می‌کردند بنده در روستایی ساکن شدم که نه برق داشت و نه آب لوله‌کشی و نه هیچ امکانات دیگری و این هرگز برآیم سخت و ناراحت کننده نبود. در سال ۱۳۶۲ با بازگشایی دانشگاه‌ها به دانشگاه برگشتم و در سال ۱۳۶۶ لیسانس شیمی را از دانشگاه شهید باهنر کرمان گرفتم و همان سال در آموزش و پرورش جیرفت مشغول به کار شدم. اما درآمد اصلی خانواده ما هم‌چنان از همان باغ‌های احداث شده بود، تا این که در سال ۱۳۷۰ با احداث سد جیرفت باغ‌ها و منزل ما در دریاچه سد غرق شد و مقداری زمین در محل دیگری به ما واگذار شد که مجدانه بر روی آن شروع به کار نمودیم. اما تا این کار ما هم به ثمر می‌نشست وقت لازم بود و برای این که ما زودتر به درآمد برسیم اقدام به اخذ مجوزات لازم برای راه‌اندازی یک پروراندی بره نمودیم. با اخذ وام و زحمات شبانه‌روزی طرح را به اجرا رسانده و راه‌اندازی کردیم اما معضل معلق بودن وضعیت کشاورزی و دام‌داری بین دو وزارت‌خانه جهاد کشاورزی و نیرو گریبان ما را هم گرفت. زیرا آب منطقه‌ای کرمان مجوزی را که قبلاً برای برداشت آب از رودخانه مجاور برای کشت علوفه دام‌ها به ما داده بود تمدید نکرد و این موجب تعطیلی این واحد و بدهکاری ما به بانک شد که تلاش‌های بنده برای اخذ این مجوز در طول ۲۰ سال گذشته هنوز هم به جایی نرسیده است.

اما ما از پای ننشستیم با بررسی که در منطقه کردیم به این نتیجه رسیدیم که جیرفت منطقه‌ای بسیار مناسب برای کشت گل‌خانه‌ای است. به همین جهت با فروختن ماشینی ۲۰۰۰۰ متر مربع زمین خریدم و مبادرت به احداث چند سالن گل‌خانه کردم که تاکنون تقریباً هر ۲۰۰۰۰ متر مربع را زیر پوشش سازه گل‌خانه‌ای برده‌ایم و تقریباً ۱۰ سال است که با کشت توت فرنگی به کارمان ادامه می‌دهیم و راضی هستیم

اما مشکلی که ما با آن مواجه بودیم به علت وضعیت آب و هوای جیرفت، هر ساله ما می‌بایست نهال جدید توت فرنگی در گل‌خانه‌مان بکاریم که این نهال را از کردستان تهیه می‌کردیم. بعد مسافت، عدم تشابه وضعیت اقلیمی و بیماری‌های احتمالی برای ما مشکلاتی ایجاد می‌کرد که باعث شد من تصمیم به تولید این نهال در منطقه کوهستانی شهرستان جیرفت بگیرم. در حال حاضر این نهال را در سایه درختان کوچک میوه‌ای که کاشته بودم تهیه می‌کنم و با یک تیر دو نشان می‌زنم، هم درختانم بهتر

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرست‌ها و چالش‌ها)

مطالعه موردی

تا وقتی گل سرخ و «لاله زار» هست، بانوی گل سرخ زنده است

شهین دخت صنعتی (سرلتی) برای مردم لاله‌زار کرمان، بانوی گل و گلاب است. او که ملقب به «بانوی گل سرخ» است، در سال ۱۳۵۶ به لاله‌زار می‌رود و مردم ناحیه را تشویق به کاشت گل به جای خشکاشی و تولید گلاب به جای تریاک می‌کند.

به چای و انواع نمک‌های معطر را شامل می‌شود. مضاف بر اینکه عطر و غنچه گل محمدی زهرا نیز در بسته‌بندی‌های ویژه و فانتزی روانه بازار می‌شود. یکی دیگر از محصولات نوآورانه ایشان، استفاده از پس مانده گل‌ها به عنوان سوخت شومینه است. در مجموعه وی، از هیچ نیروی حرفه‌ای و تخصصی از تهران و سایر شهرها استفاده نمی‌شود. کودکان پرورشگاه صنعتی که توسط پدر بزرگ همایون صنعتی (همسر خانم سرلتی)، حاج علی اکبر صنعتی، در کرمان افتتاح شده است، بعد از طی کلاس‌های آموزشی در پرورشگاه برای کار کردن و امرار معاش به این کارخانه فرستاده می‌شوند. در پایان هر سال، سود حاصل از فروش محصولات در میان کشاورزان و کارمندان تقسیم می‌شود. حقوق کشاورزان به موقع به آن‌ها داده می‌شود و هر سال نشریه‌ای منتشر می‌شود که در آن مطالب به روز در مورد پرورش گل به زبان ساده آموزش داده می‌شود. یکی از کارکنان این کارخانه می‌گوید: «هن هیچ وقت فکر نمی‌کردم که در زندگی‌ام جایی مثل اینجا کار کنم و رییس خودم باشم».

کارخانه گلاب زهرا در نزدیکی روستای جغدی قلب تپنده این تلاش بی‌وقفه همگانی، همان واحدی است که در سال ۸۲ به عنوان واحد نمونه کشور شناخته شد. اینک به برکت مواهب عظیمی چون

دشت گلی وجود داشت و نه کارخانه‌ایی. او با شناخت و تسلطی که به شرایط اقلیمی و آب و هوای منطقه لاله‌زار داشت، شروع به تشویق کشاورزان برای کاشت گل محمدی به جای خشکاش کرد. خانم سرلتی کار را در یک کارگاه کوچک سنتی در باغ پدری همسرش شروع کرد. او با وایت به درب منازل اهالی می‌رفت و آن‌ها را تشویق به گل کاری می‌کرد و برایشان تخم گل فراهم می‌کرد. این کارگاه کوچک و دست ساز، در سال ۱۳۷۴ از حالت سنتی به یک کارخانه صنعتی معتبر تبدیل شد که یکی از مرغوب‌ترین گلاب‌های دنیا به نام «گلاب زهرا» و یکی از خالص‌ترین روغن گل‌ها در آن تولید می‌شود، به طوری که اکنون ۵ درصد کل روغن گل دنیا را تولید می‌کند. ظرفیت تولید این کارخانه از ۳۵ تن گل در سال ۱۳۶۹، امروزه به ۱۰۰۰ تن گل رسیده است.

امروزه منطقه زیبای لاله‌زار با نام گلاب زهرا شناخته می‌شود. گلاب زهرا یکی از بزرگ‌ترین واحدهای تولید گلاب، روغن گل محمدی و عرقیات گیاهی در ایران است که بیش از بیست گونه محصول مختلف تولید می‌کند که افزون بر گلاب، غنچه، گل باز و روغن گل محمدی، عرقیات چون بیدمشک، چهل گیاه، نعناع، بهار نارنج، نسترن، نسترن کوهی، زیره، بید، کاسنی، بید کاسنی، شاتره، بهار سنجید، کلپوره، شوید، خارش تر و فرآورده‌هایی مثل گل عنبر،

شهین دخت سرلتی در سال ۱۳۲۷ در شهر بافت کرمان به دنیا آمد. او پس از پایان تحصیلاتش در مقطع دکترا در رشته روان‌شناسی اجتماعی و ارتباطات در آمریکا به ایران بازگشت. خانم سرلتی پروژه کاشت گل محمدی در لاله‌زار را به تنهایی و زمانی که همسرش، همایون صنعتی‌زاده در زندان به سر می‌برد، در این منطقه کویبری شروع کرد: «ویژگی این گل در این است که آب کم می‌خواهد، با خشکی و خشکسالی‌های منطقه زبان سازگاری دارد و در سال‌های خشک تنها محصول بارآور منطقه است.» زمانی که خانم سرلتی کار خود را آغاز کرد، نه

وارد بازار جهانی نماید. از طرفی گل کاران منطقه خود را ملزم به رعایت اصول کشت و کار ارگانیک می‌دانند و همه ساله گلستان‌های منطقه توسط بازرسان انجمن خاک انگلستان دقیقاً بازدید می‌شود تا گواهی‌نامه ارگانیک تمدید شود. در حال حاضر محصولات گلاب زهرا به اروپا، روسیه و کشورهای آسیای جنوب شرقی صادر می‌شود.

از همان روزهای دور، روستاییان در درآمدهای این محصول سهیم بودند و امروز، کار به فروش عصاره‌های گران‌قیمت و تهیه مواد بهداشتی از این گیاه (با همکاری طرف‌های معتبر خارجی) انجامیده‌است. این درحالیست که کارکنان و مهندسان کارخانه صنعتی، همگی از اهالی منطقه، از جمله از بچه‌های سابق پرورشگاه صنعتی‌اند. سخن آخر این که در اواخر بهار که فصل گلاب‌گیری فرا می‌رسد، فضای دلنشین و مناظری بدیع در سرتاسر این منطقه زرخیز شکل می‌گیرد و عطر گل محمدی این گیاه قانع و پر برکت در این خطه می‌پیچد تا یادآور دغدغه‌های زوجی بلند همت یعنی آقای همایون صنعتی و خانم شهین دخت صنعتی باشد که زیباترین هدیه الهی را به مردمان این سرزمین هدیه کردند و سرانجام خود در کنار گلستان‌های عطرآگین و در خاک برکت خیز لاله‌زار آرام گرفتند. «بانوی گل سرخ» نامی است برای زنده‌یاد شهین‌دخت سرتلی که قبل از انقلاب در منطقه لاله‌زار کرمان گل را جایگزین خشخاش و گلاب را جایگزین تریاک کرد. فراموشمان نشود هر از گاهی برای شادی روح این دو عزیز بزرگوار فاتحه‌ای بفرستیم. تا بدانند به یادشان هستیم.

خزرشهر است.

شرکت گلاب زهرا کار خود را با نصب یک دیگ تقطیر سنتی آغاز کرد و گلاب حاصله تحت آزمایش قرار گرفت. نتیجه آزمایش شگفت‌انگیز بود، به عبارت دیگر گلاب لاله‌زار از لحاظ کیفیت و غلظت مواد موثره تفاوت معنی‌دار و چشمگیری را در مقایسه با گلاب سایر مناطق نشان داد و مشخص شد عیار عطر گل محمدی در گلاب این منطقه به مراتب بیشتر از نقاط دیگر است و این چنین بود که بسیاری از اراضی لاله‌زار و نواحی همجوار و حتی نقاط دیگر استان به کشت گل محمدی اختصاص پیدا کرد اما با این همه راز موفقیت گلاب زهرا را در نیت خیر و پشتوانه معنوی آن و نیز در حس همدلی و همیاری کشاورزان و شرکت گلاب زهرا جستجو کرد، گو این که بروز خشکسالی‌های مداوم نه تنها از تکامل و تداوم کار نکاسته است بلکه زارعین را به اندیشیدن به راه کارهایی همچون استفاده از سیستم‌های آبیاری تحت فشار و افزایش سطح زیر کشت تشویق کرده است. به مرور زمان و به موازات گسترش سطح زیر کشت گل محمدی در منطقه، شرکت گلاب زهرا نیز گام‌های موثری در راستای افزایش ظرفیت و مکانیزه کردن روند تولید و فرآوری محصولات خود برداشته است به گونه‌ای که هم اکنون، کارخانه گلاب زهرا یکی از پیشرفته‌ترین واحدهای صنعتی در زمینه تولید عرقیات گیاهی و اسانس به شمار می‌رود و برآن است تا با افزایش ظرفیت و احداث کارخانه جدید به رشد تصاعدی تولید گل در منطقه پاسخ گوید مهم‌ترین ویژگی گلاب زهرا و سایر محصولات آن طبیعی بودن آن‌هاست. شرکت گلاب زهرا از همان گام‌های نخست، بنا را بر عدم استفاده از نهاده‌های شیمیایی و مصنوعی مثل سم و کود گذاشت و به دلیل کیفیت بالای محصولات خود توانست گواهی تولید ارگانیک را از انجمن خاک انگلستان دریافت کند و نخستین واحدی باشد که توانسته گلاب و روغن ارگانیک را

اقلیم مساعد و تلاش بی‌وقفه گل کاران، گلاب و روغن گل محمدی که توسط شرکت گلاب زهرا در منطقه لاله‌زار تولید می‌شود به استناد آزمایشات متعدد و به گواه تقاضای روزافزون داخلی و خارجی نه تنها بهترین گلاب کرمان و ایران محسوب می‌شود، بلکه از لحاظ کیفیت در سراسر جهان بی‌همتاست.

اگر چه گل محمدی از دیر باز جسته و گریخته در استان کرمان یافت می‌شده است، اما نگرش جدی به آن، به عنوان یک گیاه سودآور حدود سی سال پیش با کشت پاجوش‌هایی که از کاشان وارد منطقه لاله‌زار شده بودند آغاز شد زیرا به نظر می‌رسید این منطقه از جمع جهات مناسب‌ترین شرایط را برای پرورش گل محمدی فراهم کند. ارتفاع این منطقه از ۲۶۰۰ متر فراتر می‌رود و طبیعتاً نقطه جوش آب در لاله‌زار پایین‌تر است و از سوی دیگر اقلیم خشک و خنک این منطقه، غلظت مواد موثر و معطر را در گل بالا برده و به طریق اولی بر کیفیت گلاب و روغن حاصله می‌افزاید. مهم‌ترین مشکل در آن روزها متقاعد کردن کشاورزان و تغییر ذهنیت آنان بود که هنوز گل محمدی را به عنوان یک محصول زراعی و اقتصادی نمی‌پذیرفتند.

همایون صنعتی، همسر شهین‌دخت سرتلی است. او در سال ۱۳۰۴ در تهران به دنیا آمد. پدرش، عبدالحسین صنعتی‌زاده، از اولین رمان‌نویسان ایرانی بود. کودکی خود را در کرمان نزد پدر بزرگ و مادر بزرگش گذراند. سپس در دبیرستان البرز تهران تحصیل کرد و به کار تجارت پرداخت. از دو سه سال قبل از انقلاب او معتقد بود که کار حکومت تمام است. خود را از مشاغل دولتی کنار کشیده بود و در لاله‌زار کرمان، در ملک پدری‌اش، به کشت گل مشغول شده بود. شعر می‌گفت و گل می‌کاشت و گلاب می‌گرفت. در زندگی او همواره بیش از هر چیز به دو کار مشغول بود، کشاورزی و تحقیق در احوال ایران باستان. او در سال‌های آخر به تحقیق در متن‌های مربوط به گاه‌شماری و نجوم و آیین‌های ایران باستان رو آورده بود. او بنیان‌گذار چند موسسه فرهنگی و اقتصادی در ایران است. مؤسسه انتشارات فرانکلین، شرکت سهامی افسست، چاپخانه ۲۵ شهریور، سازمان کتاب‌های جیبی، کاغذ سازی پارس، کشت مروراید کیش و گلاب زهرا از شرکت‌ها و موسساتی است که او در برپایی آن‌ها نقش موثر داشته‌است. او همچنین بنیان‌گذار شهرک

■ **کودکان پرورش یافته پرورشگاه صنعتی کرمان بعد از جدایی از آنجا، برای امرار معاش به کارخانه گلاب زهرا فرستاده می‌شوند**

ویژه‌نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرست‌ها و چالش‌ها)

مطالعه موردی

طاهره عشقی
کارشناس کشاورزی پایدار

ایجاد محیط سالم، یک وظیفه انسانی است

طاهره عشقی، تولید کننده نمونه محصول سالم در باغبانی در سال ۱۳۸۶ است. او که طی فعالیت‌های تولیدی خود، علاقه‌مند به حوزه کشاورزی ارگانیک شده است، در حال حاضر به عنوان یک عضو فعال انجمن ارگانیک مشغول به کار است.

تولید ارگانیک چالش‌ها و موانع مختلفی دارد و به عقیده من بزرگترین محدودیت در تولید محصولات ارگانیک، عدم وجود فرهنگ مصرف آن جامعه است. ضعف روش‌های تحقیق، ترویج و آموزش در برقراری مدیریت پیش‌برنده دانش و تکنولوژی متناسب کشاورزی ارگانیک، از یک سو و عدم استقبال کشاورزان از این روش کنترل، به دلیل عدم آموزش کافی و مواجه شدن آنها با عوامل خسارت‌زای دیگر در مزرعه و اجبار به مصرف سموم شیمیایی از سوی دیگر موجب می‌شود که تولید محصولات ارگانیک در سطح حداقلی باقی بمانند. سیاست‌های حمایتی دولت مانند پرداخت یارانه و تخصیص وام‌های بلندمدت تشویقی و تأمین اعتبارهای پژوهشی از یک سو و بهبود فرآیند معرفی تولیدکننده و کاهش هزینه‌های اخذ گواهی محصولات می‌تواند راهکاری برای تشویق و ترویج این مهم باشد.

اندیشه سالم نشأت گرفته از عقل سالم در بدن سالم است. یکی از عوامل سلامت انسان تغذیه سالم است و تغذیه سالم جز از آب و خاک و محیط سالم بدست نمی‌آید. به امید روزی که معنا و مفهوم محیط سالم مشخص شود و برای ایجادش بسیج شویم و آن را نه به عنوان یک وظیفه فردی و یا ملی بلکه به عنوان یک وظیفه انسانی بشناسیم و عمل کنیم. در پایان از همه عزیزان پیشکسوت و مروج در عرصه محصولات ارگانیک کمال تشکر را دارم.

زیان باری دارد که منجر به ایجاد مخاطرات متعددی در سلامت افراد جامعه می‌شود و علاوه بر ایجاد تبعات اجتماعی و اقتصادی آن در سطح ملی موجب آسیب‌های اقتصادی ناشی از تخریب محیط زیست نیز می‌شود. به همین دلیل تصمیم گرفتم تا به عضویت انجمن تولیدکننده‌های محصولات ارگانیک درآیم و سعی در اشاعه این اطلاعات به دیگر کشاورزان منطقه خود کردم و هم‌اکنون در شرکتی که عمده فعالیت آن تولید مواد بیولوژیک است مشغول به فعالیت هستم. همچنین به منظور تبادل تجربه و گفتگوی علمی و فنی در نمایشگاه‌های کشاورزی استان و نمایشگاه تولیدات محصولات ارگانیک تهران حاضر می‌شوم. در حال حاضر در انجمن تولیدکنندگان ارگانیک ملی کشور و تعاونی سبزی کاران سالم شهرستان نیشابور عضو هستم و با انجمن توسعه کشاورزی پایدار همکاری می‌کنم. در کلاس‌های آموزشی استان و شهرستان شرکت کرده و دوره‌های آموزشی مختلفی را گذرانده‌ام. همچنین در بازدیدهای استانی از گلخانه‌های موفق استان‌های تهران و مرکزی نیز حضور داشته‌ام

در سال ۱۳۸۳ موفق به اخذ پروانه تأسیس از اداره جهاد کشاورزی شهرستان نیشابور شدم. در پایان بهمن ماه به بانک کشاورزی معرفی و با استفاده از تسهیلات این بانک یک واحد تولیدی سبزی صیفی گلخانه‌ای در مزرعه خود به بهره‌برداری رساندم. در همین زمان، در کنار فعالیت‌های کشاورزی خود، تصمیم به پرورش ماهی در استخر ذخیره آب کشاورزی گرفتم و آن را اجرا کردم و از مزایای آن که تولید کود ملایمی برای زمین‌های کشاورزی بود، بهره‌مند شدم. در سال ۱۳۸۵ تولیدکننده برتر محصولات گلخانه‌ای در سطح شهرستان شدم. در سال ۱۳۸۶ در کلاس‌های IPM مدیریت تلفیقی آفات، که شیوه‌ای در مدیریت آفات است شرکت کردم و پس از آن رویکرد جدیدی نسبت به محیط زیست و جمعیت فعال آفات خاص پیدا کردم و آن را مدنظر قرار دادم. IPM از تمام فنون و الگوهای مناسب به عنوان یک روش امکان‌پذیر و سازگار استفاده می‌کند و جمعیت آفات را کنترل کرده و در زیر آستانه زیان اقتصادی نگه می‌دارد. بنابراین من هم از این روش در محل مزرعه خود استفاده کرده و با استفاده از آن تولیدات مزرعه خود را به صورت سالم وارد بازار کردم. از همین رو در آن سال به عنوان تولیدکننده گلخانه‌ای محصولات سالم در سطح استان شناخته شدم.

همان‌طور که می‌دانید تجمع عناصر شیمیایی و سایر آلاینده‌ها در محصولات کشاورزی اثرات

تجمع عناصر شیمیایی و سایر آلاینده‌ها در محصولات کشاورزی اثرات زیان باری دارد که منجر به ایجاد مخاطرات متعددی در سلامت افراد جامعه می‌شود و علاوه بر ایجاد تبعات اجتماعی و اقتصادی آن در سطح ملی موجب آسیب‌های اقتصادی ناشی از تخریب محیط زیست نیز می‌شود

دوست دارم تا جایی که امکان دارد باری از دوش دیگران بردارم

محبوبه جعفری، متولد ۱۳۶۰، مدیر عامل صندوق اعتبارات خرد زنان لیبوی است. او که صاحب دو فرزند دختر و پسر است، لذت زندگی خود را در حل مشکلات دیگران می‌داند. آنچه پیش رو دارید، گفت‌وگویی با ایشان است

○ از آغاز فعالیت خود بگویید.

همیشه کمک کردن به دیگران برای حل مشکلاتشان برایم لذت بخش بوده و دوست دارم تا جایی که امکان دارد باری از دوش دیگران بردارم. در سال‌های ۱۳۸۱ و ۱۳۸۲، مجموعه‌ای از دوره‌های آموزشی توانمندسازی توسط شرکت عمران و توسعه لیبوی برگزار می‌شد. من که در آن دوران بیست سال بیشتر نداشتم، از این دوره‌ها مطلع شده و شرکت کردم. در این کلاس‌ها با مشورت خانم‌ها قرار بر این شد، که هر نفر ماهیانه مبلغی بگذارد تا بتوانیم صندوقی تشکیل دهیم و در مواقع ضروری بتوانیم از این صندوق استفاده کنیم. در همین جریان، در بهمن ماه ۱۳۸۲ از طریق جهاد کشاورزی به من پیشنهاد شد که صندوقی تحت عنوان صندوق اعتبارات خرد زنان راهاندازی کنم، که با استعانت به خداوند بزرگ این امر را عملی کردم. صندوق در اسفندماه سال ۱۳۸۲ با سرمایه ۶۰۰۰/۰۰۰ ریال و ۶۶ نفر عضو تاسیس شد. هر نفر از اعضا ماهیانه ۱۵/۰۰۰ ریال به عنوان پس‌انداز ماهیانه پرداخت می‌کردند و ۲۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال از طریق جهاد کشاورزی به حساب صندوق واریز شد.

○ مهمترین چالش شما در آغاز راهاندازی این صندوق چه بود؟

در اوایل کار، اعضا آشنایی کافی با روند پیشرفت صندوق نداشتند، آنها قوانین را دقیق نمی‌دانستند و در نتیجه اعتماد کافی وجود نداشت. از طرفی چون سعی شده بود اولویت انتخاب اعضا، با افراد سرپرست خانوار و و بد سرپرست و بی بضاعت باشد، تأمین همین مبلغ پس‌انداز کم، برای آنها سخت و مشکل بود. اما خوشبختانه بعد از گذر زمان و به‌وجود آمدن اعتماد و پیشرفت صندوق، اعضا سعی می‌کردند از درآمد فعالیت‌هایی که انجام داده بودند، پس‌اندازهای خود را افزایش دهند. اوایل سرمایه صندوق مقداری نبود که بتوانیم مبلغ وام‌ها را افزایش دهیم، تا اعضا بتوانند کارهای وسیع‌تری انجام دهند. ولی علاوه بر پس‌اندازها، با سود ۱۰ درصدی وام‌ها، سرمایه‌ی صندوق افزایش یافت. یکی از مشکلات اصلی ما، نداشتن دفتر کار، و محل اداری بود. این مشکل هنوز هم وجود دارد و ما نتوانسته‌ایم محلی برای انجام امور اداری و مراجعه راحت‌تر اعضا فراهم کنیم. به همین دلیل قادر به جذب افراد بیشتر و توسعه صندوق نیستیم.

○ چگونه به عضویت صندوق حمایت از توسعه کشاورزی درآمدید؟
خیلی سعی کردم صندوق حالت رسمی‌تری به خود بگیرد، اما به هر دری

که می‌زدم بسته بود. مثلاً به بانک مرکزی مراجعه کردم اما، امکان پذیرفتن ما برای آنها وجود نداشت. به همین خاطر تصمیم گرفتم تا اعضاء را به صورت تعاونی ثبت کنم. اما این تصمیم هم با موفقیت روبرو نشد ولی خوشبختانه، توانستم صندوق را به عضویت «صندوق حمایت از توسعه بخش کشاورزی» درآورم. و از این طریق هم سازماندهی ترشدیم و هم توانستیم از تسهیلات آن استفاده کنیم، به‌صورتی که صندوق حمایت، معدل یک و هشت دهم سرمایه ما، تسهیلات برای ما در نظر می‌گیرد. با این تفاسیر توانستم اعضاء را بیشتر کنم تا همه کسانی که دوست دارند بتوانند از این تسهیلات برای انجام فعالیت‌ها استفاده کنند.

○ اهداف اصلی صندوق اعتبارات خرد شما چیست؟ و آیا این اهداف تحقق پیدا کرده‌اند؟

اهداف تشکیل صندوق اعتبارات، دسترسی آسان به تسهیلات بدون ضوابط دست و پا گیر بانکی، توانمندسازی زنان، ایجاد روحیه خود اتکایی، درآمدزایی برای خانم‌های سرپرست خانوار و ایجاد روحیه پس‌انداز بوده است که به لطف پروردگار این اهداف تا حدود زیادی تحقق یافته است. البته در انجام این امور، هیئت مدیره صندوق، خانم‌ها کبری جعفری و سکینه جعفری به من کمک‌های بسیاری کردند که جا دارد از آنها تشکر کنم.

○ روند اجرایی، اعطای اعتبارات شما چگونه است؟

اعضا به گروه‌های ۵ تا ۷ نفری تقسیم می‌شوند. زمانی که فردی تقاضای تسهیلات می‌کند، باقی اعضا گروه شخص متقاضی را ضمانت می‌کنند. اولین دوره وام‌دهی مبلغ وام ۱/۰۰۰/۰۰۰ ریال بود که حدود ۵۰ نفر از اعضا این مبلغ را دریافت کردند. در همین دوره مبلغ به ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال رسید که در حال حاضر بیشتر اعضا دوره چهارم دریافت تسهیلات را می‌گذرانند که مبلغ از ۲/۰۰۰/۰۰۰ تا ۵/۰۰۰/۰۰۰ ریال متغیر بوده و هم اکنون وام‌ها ۱۰/۰۰۰/۰۰۰ ریال است. در حال حاضر تعداد اعضای صندوق صد نفر هستند که پس‌انداز هر نفر ۲/۰۰۰/۰۰۰ ریال است.

○ موضوع فعالیت‌های اعضا عموماً چیست؟

پرورش مرغ بومی، عرق‌گیری، ترشیجات، رب انار، تولید مواد لبنی، تولید پوشاک، کاشت زعفران، تولید نان محلی، عرضه پوشاک، تولید تشک، تولید مواد غذایی مثل سمنو، تهیه آب لیمو، عرضه لوازم خرازی و کشاورزی (تولید گندم و ذرت)

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

مطالعه موردی

عطیه وحدت‌پور

باغبانی را از کودکی باید آموخت

«عطیه وحدت‌پور، ۱۳۵۵ تهران هشتم، در سال ۱۳۷۷ در رشته مهندسی کشاورزی - آبیاری از دانشگاه تهران فارغ‌التحصیل شدم. در سال‌های ۱۳۷۸ تا ۱۳۸۴، به عنوان کارشناس، تحلیل‌گر، و مدیر فروش در شرکت‌های مختلفی مشغول به کار بودم. در سال ۱۳۸۴، اقدام به راه‌اندازی و بهره‌برداری از یک واحد گلخانه‌ای کشت هیدروپونیک توت‌فرنگی در شهرک گلخانه‌ای هشتگرد کردم. و به مدت چهار سال در آنجا مشغول به فعالیت بودم. تا آنکه در سال ۱۳۸۸، شرکت «طراحان طبیعت ترنج» را تأسیس کردم و در پارک علم و فناوری دانشگاه تهران مستقر شدم. از سال ۱۳۸۹، این شرکت، برای اولین بار در ایران اقدام به فعالیت در حوزه باغبانی کودک و نوجوان کرد.»

وحدت‌پور، فردی است که ارتباط خود با دانش و دانشگاه را پس از پایان یافتن دوره تحصیلی حفظ کرده و به منظور به‌روز نگه‌داشتن دانش‌اش و افزایش مهارت‌های خود در حوزه کسب و کار، دوره‌های آموزشی مختلفی را گذرانده است. او موفق شده تا دوره کامل طراحی سیستم‌های آبیاری را بگذراند و مجوز آن را کسب نماید. او همچنین دوره‌های آموزشی مختلفی در حوزه مدیریت بازاریابی و فروش، کارآفرینی گذرانده است و پس از آن به سراغ دوره‌های تربیت مربی کارآفرینی رفته و در حال حاضر دارای رتبه تدریس کارآفرینی از اداره کار است. او همچنین دارای رتبه باغبانی و آبیاری از سازمان نظام مهندسی

متوجه کمبود محصولات و خدمات برای تعداد زیادی از بازدیدکنندگان با گروه سنی کودک و نوجوان شدیم، لذا با طراحی و عرضه گلدان‌های مخصوص کشت سبزی برای این افراد در نمایشگاه گل و گیاه آبان همان سال، بازار آن را تست کردیم که با استقبال خوبی از خانواده‌ها و کودکان مواجه و برای ادامه مسیر دلگرم شدیم. با تحقیقات بیشتر در این زمینه و فعالیت‌هایی که کشورهای دیگر در این مورد انجام داده بودند مقاله‌ای در پژوهشکده رویان ارائه کردم که در آن، فواید فعالیت باغبانی برای رده سنی کودک و نوجوان مورد مطالعه قرار گرفته بود. این پژوهش

کشاورزی استان تهران است. شرکت «طراحان طبیعت ترنج» در سال ۱۳۸۸ با هدف فضای سبز داخلی و چیدمان گیاهی تأسیس شد و برای اولین بار، در اردیبهشت ۱۳۸۹ محصولات خود را در نمایشگاه بین‌المللی گل و گیاه تهران عرضه نمود که با استقبال فراوانی مواجه شد. ولی مسائل مختلفی باعث شد که به فکر ارائه محصولات و خدمات جدیدتری که در بازار وجود نداشت، بیفتد. وحدت‌پور در این باره می‌گوید: «با بررسی شرکت‌های موجود در نمایشگاه و فعال در زمینه گل و گیاه و مطالعه بازدیدکنندگانی که از رده‌های سنی مختلف بودند

فواید باغبانی کودک و نوجوان

نتایج عمده تحقیق اثر گذاری باغبانی بر کیفیت زندگی کودکان که توسط خانم وحدت پور مورد مطالعه قرار گرفته بود، عبارتند از:

۱. کودک فرصت برای ارتباط با خود، پیدا کرده و آرامش روانی اش بیشتر می شود. بر همین اساس باغبانی باعث می شود تا کودک تمرکز زیادی پیدا کند. (استرس را به دلیل اثر آرامش بخش خود خنثی می کند. به عنوان درمان برای کودکانی که مورد آزار قرار گرفته اند)
۲. شکوفا شدن خلاقیت
۳. افزایش احساس ارزشمندی
۴. هماهنگی با طبیعت و محیط
۵. کودکان به رابطه ی علت و معلولی میان عناصر در طبیعت پی می برند
۶. هدفمند بودن فعالیت که باعث اشتیاق بیشتر و پیگیری می شود
۷. در باغبانی تنها انگشتان فعال نیستند، بلکه همه ی اعضای بدن فعالیت می کنند. (۵ حس انسان فعالیت دارند)
۸. صبر کودک را برای رسیدن به هدف بیشتر می کند
۹. فضای مناسبی برای کار گروهی ایجاد می کند.
۱۰. شبیه سازی زندگی است (در حال مشاهده تبدیل شدن یک دانه به یک درخت، کودک با زندگی و حیات و روند رشد موجودات زنده آشنا می شود. و بچه ها قدردانی از زندگی و عشق به حیات را یاد می گیرند. شبیه سازی زندگی - نیازهای گیاه و نیاز های انسان)
۱۱. احساس مسئولیت بالاتری پیدا می کند
۱۲. ایجاد نگرش مثبت به طبیعت و موارد زیست محیطی در کودکان، زمانی که در فعالیت های خارج از جمله باغبانی نقش دارند
۱۳. ایجاد نگرش مثبت نسبت به مصرف بیشتر میوه ها و سبزیجات پس از شرکت در برخی فعالیت های باغ
۱۴. کسب نمره بالاتر در آزمون های علمی مدرسه به همراه اطلاعات اضافی تکمیلی برای ذهن در حال رشد در دستیابی به علوم و در مورد نحوه استفاده از ابزار
۱۵. رشد مهارت های درون فردی
۱۶. کودکان زمانی که در برنامه های باغبانی مدرسه نقش دارند، توسعه و عزت نفس بالاتری را به دست می آورند.
۱۷. بهبود مهارت های اجتماعی و رفتاری
۱۸. تقدیر و القای احترام به طبیعت که تا سنین بزرگسالی ادامه پیدا می کند.
۱۹. تعامل فعال و غیر فعال کودکان با گیاهان که تاثیر آن بهبود نگرش آنها نسبت به اقدامات در مورد درختان و باغبانی در بزرگسالی است.
۲۰. بهبود مهارت های زندگی، از جمله همکاری با گروه ها و درک خود.
۲۱. بهبود دانش تغذیه ای و افزایش آگاهی کودکان در مورد مزایای مصرف میوه ها و سبزیجات (تنظیمات خوردن سبزی)
۲۲. در باغبانی علوم به طور غیر مستقیم به کودک آموزش داده می شود.
۲۳. آموزش حفاظت از محیط زیست و الهام بخش سرپرستی محیط زیست
۲۴. آشنایی با مفهوم ارگانیک

مورد توجه قرار گرفت و در برخی جایگاه نیز منتشر شد و مصاحبه ای نیز در شبکه ۴ سیما در این ارتباط پخش گردید.»

پس از معرفی محصولات جدید، نمایشگاه های مختلفی که در حوزه کودک برگزار می شد از این مجموعه دعوت به عمل می آوردند. تا آنکه از ابتدای سال ۱۳۹۰ با همکاری یکی از کانون های زیر مجموعه آموزش و پرورش تهران، کلاس های عملی باغبانی برگزار شد. و از ابتدای سال تحصیلی با همکاری آموزش و پرورش در همان مرکز، بازدیدهای علمی و آموزشی و عملی برای مدارس برگزار شد تا این گروه سنی را هرچه بیشتر با طبیعت و محیط زیست و گیاهان و حشرات و جانوران آشنا نمایند.

وحدت پور، چشم انداز آینده مجموعه خود را در ارائه محصولات باغبانی کودک و خدمات آموزشی و ایجاد فضای عملی، توسعه و گسترش آن در تمامی شهرهای ایران می بیند و امید دارد تا با لطف خدا بتواند در این مسیر گام بردارد.

ویژه‌نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

فاطمه شکری |

موسس و مدیر عامل شرکت فنی
مهندسی آواراستین طبیعت

مطالعه موردی

فعالیت در رشته مورد علاقه و پیگیری امور جدید در کشاورزی عامل موفقیتیم است

آفات و بیماری‌های متعدد درختان (از اردیبهشت ۱۳۹۰) حتی یک لیتر سم نیز استفاده نشده است و روش‌های (کنترل بیولوژیک - به زراعی و آفت کشتهای انتخابی گیاهی) جایگزین سموم پرخطر شیمیایی شده است. به همین علت از طرف مسئولان وزارتخانه، این باغ در جشنواره مذکور سایت ملی اعلام شد.

بر خود لازم می‌دانم بدین وسیله از حمایت‌های بی‌دریغ پدر و مادرم عزیزم و راهنمایی و کمک اساتید محترم پردیس کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه تهران صمیمانه قدردانی نمایم.

مهم‌ترین عوامل موفقیت خود را در این راه، لطف و عنایت پروردگار متعال، حمایت پدر و مادرم از تغییر شغل و رشته تحصیلی بر خلاف عرف جامعه، فعالیت در رشته مورد علاقه و پیگیری امور جدید در کشاورزی، پشتکار و سماجت در حل مشکلات، مهارت آموزی از اساتید برجسته رشته کشاورزی، صداقت و راستی در فعالیت‌ها و ترجیح منافع کشاورزان بر منافع شخصی، انتخاب صحیح اعضای شرکت، و داشتن مهارت‌های دیگر به غیر از کشاورزی می‌دانم.

کشاورزی کشور) آغاز کردم. پس از آن به تدریج با کشاورزان و بهره برداران ارتباط برقرار کردم. و بدین ترتیب به آموزش و ترویج شیوه‌های برتر کشاورزی در نقاط مختلف کشور مشغول شدم. با گسترش کار و جلب اطمینان کشاورزان در سال ۱۳۸۶ به‌طور رسمی با تاسیس (شرکت آوا راستین طبیعت) به‌عنوان شرکتی پیشرو در تدوین برنامه‌های (آموزشی، ترویجی و مشاوره‌ای) پاسخگوی بخشی از نیاز روز جامعه (سلامت تولید و مصرف کنندگان محصولات کشاورزی و حفظ محیط زیست) هستیم. از مهم‌ترین نتایج فعالیت‌های مذکور، برگزاری اولین جشنواره برداشت محصول سیب سالم در منطقه جابان دماوند در شهریور ماه ۱۳۹۰ است که کاهش چشمگیر مصرف سم و کود شیمیایی را در جابان دماوند به همراه داشته است. لازم به ذکر است این جشنواره در ۷ هکتار باغ در حال گذار ارگانیک، واقع در جابان دماوند برگزار شد. در این باغ با مدیریت و نظارت شرکت «آوا راستین طبیعت» تغذیه درختان از مواد آلی و زیستی است و برای اولین بار در کشور، در کنترل

در سال ۱۳۵۳ در شمیران متولد و در سال ۱۳۷۱ در رشته ریاضی فیزیک از دبیرستان فارغ التحصیل شدم. از سال ۱۳۷۱ تا ۱۳۷۷ در رشته الکترونیک فعالیت داشتم، ولی به علت علاقه‌ای که به کشاورزی داشتم، بهترین راه ورود به این عرصه را تحصیلات دانشگاهی دانسته و با شرکت و قبولی در کنکور تجربی سال ۱۳۷۷ و اولویت و علاقه شخصی در رشته مهندسی کشاورزی (گرایش آموزش و ترویج کشاورزی دانشگاه تهران - کرج) مشغول تحصیل شدم. در طی ۴ سال دوره کارشناسی علاوه بر گرایش تحصیل خود در اوقات فراغت در تمامی شاخه‌های کشاورزی (باغبانی، آبیاری، زراعت، گیاه پزشکی و فضای سبز) با راهنمایی بی‌دریغ اساتید محترم پردیس کشاورزی کرج و مدیریت باغ‌ها و مزارع تحت پوشش دانشگاه، مهارت‌های لازم را کسب کردم. البته این دانش آموزی در دانشگاه همچنان ادامه دارد.

فعالیت حرفه‌ای خود را در کشاورزی از سال ۱۳۸۲ با ابداع و تالیف سالنامه کشاورزی و منابع طبیعی ایران برای (سازمان نظام مهندسی

باور درونی قوی، باورهای بیرونی را در دیگران ایجاد می‌کند

نسیم حیدرپور، دانش آموخته رشته مهندسی آب از دانشگاه بین المللی امام خمینی (ره) است. او که مدیر عامل و رییس هیات مدیره شرکت سازه گستر سبز شمال است، مدیر و مجری طرح گلخانه گیاهان آپارتمانی و باغ پرورش گل و گیاهان زینتی است. حیدرپور در سال‌های ۱۳۸۳ و ۱۳۸۵ موفق به اخذ عنوان کارآفرین برتر شده است. آنچه پیش رو دارید خودنوشتی است از وی درباره چگونگی آغاز به کار و فرصت‌ها و چالش‌هایی که وی در این مدت پشت سر گذاشته است.

کامل مسایل، تا حد زیادی این مشکلات را مرتفع کنیم. از نظر من همان‌گونه که برای شروع یک کسب‌وکار و در واقع کارآفرینی، نیاز به دانش تخصصی، اراده محکم، روحیه ریسک‌پذیری، شناخت کافی، خلاقیت و نوآوری وجود دارد، برای موفق نگهداشتن آن کسب‌وکار نیز به همه این فاکتورها و همچنین مدیریت درست و چشم‌انداز دقیق نیاز است. من از سال ۱۳۸۰ شروع به اجرای پروژه‌های عمرانی نمودم. اجرای پروژه‌های طرح تجهیز و تسطیح اراضی روستاهای استان گیلان (باتر- معاف اومندان- آتشگاه- پس ویشه- نوخاله- چماچار و...)، احداث شبکه‌ها و کانال‌های بتنی آبیاری و زه‌کشی درجه ۲ و ۳ و ۴، لای‌روبی آب‌بندان‌ها و انهار منشعب از رودخانه‌ها و احداث سردخانه‌های بتنی و بندها و سدهای انحرافی ساخت و راه‌اندازی سازه‌های گلخانه‌ای مدرن، طراحی و اجرای پروژه‌های فضای سبز، بخشی از این فعالیت‌ها هستند. من در حال حاضر علاوه بر این فعالیت‌ها مشغول به پرورش گل و گیاهان زینتی در باغ و گل‌خانه خود نیز هستم.

در مورد تفاوت زن‌ها و مردها وجود دارد و هر جا حتی اگر زنی به تنهایی کار بزرگی انجام دهد، خیلی‌ها با شک و تردید به دنبال یک مردی در پشت پرده می‌گردند و در انتهای قضیه وقتی به آن‌ها ثابت می‌شود که یک زن این کارها را مدیریت کرده‌است، تازه باز هم می‌پرسند که چرا این قدر فعالیت می‌کند و می‌خواهد در آخر به چه برسد و با بیان سوالات متعدد که ناشی از نگرش سنتی آن‌ها به زنان است، شروع به تضعیف روحیه می‌کنند. البته ناگفته نماند که اقلیتی هم هستند که با دید مثبت و تشویق به این موضوع نگاه می‌کنند. در نهایت باید بگویم که اجرای اولین پروژه‌ام با سربلندی در حقیقت یکی از سخت‌ترین مقاطع زندگی‌ام بود. البته به غیر از این مشکلات، انجام کارهای پیمانکاری و اجرایی مسایل بسیاری در حین اجرا دارد: به‌طور مثال در اجرای طرح‌های تسطیح اراضی که بیشترین مخاطب آن، کشاورزان هستند به علت حساس بودن زمین‌های ایشان، تنش‌های زیادی به‌وجود می‌آید که اینجانب توانستم با تلفیق ترویج و اجرا و توجیه

پس از فارغ‌التحصیلی در رشته مهندسی آبیاری در سال ۱۳۷۸ از دانشگاه بین‌المللی امام خمینی (ره) - به مدت ۳ ماه به‌عنوان کارآموز از فروردین سال ۷۹ در سازمان آب منطقه‌ای گیلان مشغول به فعالیت شدم و پس از ۴ ماه پس از موفقیت در آزمون استخدامی، به‌صورت قراردادی مشغول به کار شدم و یک سال را در آنجا گذراندم. در این یک سال بارها و بارها فهمیدم که پتانسیل بیشتری برای انجام کارهای بزرگ‌تر وجود دارد که نیازمند انگیزه‌های قوی‌تر و آزادی عمل وسیع‌تری است. بنابراین با الهام از محیط و فضای کسب‌وکار و ذات ماجراجو، ریسک‌پذیر و روحیه بلندپرواز خود و همچنین با تشویق پدر عزیزم به راه‌اندازی یک شرکت اجرایی فعال گرفتم. این مقطع، زمانی بود که توجه اطرافیان به من به‌عنوان یک زن بیشتر جلب شد و می‌بایست زحمت بیشتری برای اثبات توانایی‌های خود می‌کشیدم. برای ایجاد باور مثبت در دیگران، اول باید باور درونی قوی وجود داشته باشد تا بتوان باورهای بیرونی را در دیگران ایجاد کرد. متأسفانه هنوز عقاید قدیمی

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

مطالعه موردی

کلثوم نصیری
کارآفرین در حوزه کشاورزی

مادر خانواده با همکاری یکدیگر در برابر بسیاری از مشکلات مقاومت کردیم

به اداره‌ها هیچ نتیجه‌ای نگرفتیم و با مخالفت‌های شدید آن‌ها مواجهه شدیم. هر روز من و همسر به دنبال کارها می‌رفتیم. این رفت و آمدها تا سه سال ادامه داشت ولی به نتیجه‌ای نرسیدیم تا آنکه تصمیم گرفتیم زمین و خودروی شخصی خود را بفروشیم و همراه با پس‌انداز خودمان ساخت کارخانه را شروع کنیم. پس از مدتی توانستیم نظر اداره‌ها و بانک‌ها را نسبت به کارخانه جلب کنیم و از کمک آنها استفاده کنیم. ما در عرض شش ماه ساخت کارخانه را تمام کردیم و در همان سال یعنی در سال ۱۳۸۸ آن را افتتاح کردیم. ما هیجده کارگر داشتیم و شبانه‌روزی کار می‌کردیم. همسر مکانیکی و خشک کردن جو و سفید کردن آن را بر عهده داشت و بسیاری از کارهای برقی آن را نیز خود پیگیری می‌کرد. من هم حسابداری و خرید و فروش برنج را بر عهده داشتم. قسمتی از کارخانه را همسر و قسمت دیگر را من اداره می‌کردم. دخترانم در بسیاری از کارها به من کمک می‌کردند. ما در خانواده با همکاری یکدیگر در برابر بسیاری از مشکلات مقاومت کردیم و هر کدام از ما کارهای زیادی را در رابطه با کارخانه انجام دادیم و در کار خود موفق هستیم. ما تقریباً چهار ماه از سال را به صورت فشرده و شبانه‌روزی کار می‌کنیم و بقیه ماه‌های سال کم‌تر کار می‌کنیم. کارخانه ما حدوداً سیالیانه ۲۵۰۰۰ گونی دریافت می‌کند و حدود ۱۵۰۰ تن در سال سفید می‌کند.

من در سال ۱۳۵۰ در خانواده‌ای روستایی به دنیا آمدم و پدر و مادرم به غیر از کار کشاورزی، کارخانه‌داری هم می‌کردند. ما هفت فرزند بودیم و من فرزند چهارم آن خانواده بودم. در سال ۱۳۶۹ در سن ۱۸ سالگی با همسر که در آن زمان ۲۸ داشت و او هم از خانواده‌ای روستایی و کشاورز بود ازدواج کردم. به لطف خدا ازدواج موفق داشتم و همراه با خانواده همسر در روستا زندگی می‌کردم. تا سال ۱۳۷۷، من صاحب سه فرزند شدم، و با داشتن فرزندان کوچک، کشاورزی می‌کردم و همراه با کشاورزی، به باغ‌داری و مرغ‌داری نیز مشغول بودم. پس از گذشت شش سال شرکت همسر ورشکست شد و همسر همراه با من کشاورزی را ادامه داد. ما زندگی آرامی داشتیم و خیلی برای زندگیمان تلاش می‌کردیم.

پدرم صاحب یک کارخانه برنج‌کوبی بود که از پدرش به ارث رسیده بود. ولی به دلیل کهولت سن قادر به اداره آن نبود. به همین دلیل آن کارخانه را در سال ۱۳۷۹ از پدرم خریداری کردیم. من و همسر با یکدیگر، آن را اداره می‌کردیم و مخارج زندگی خود را از آن طریق به دست می‌آوردیم، علاوه بر این همچنان به کشاورزی هم مشغول بودم. این روال تا سال ۱۳۸۳ ادامه داشت. ولی به دلیل برف سنگین آن سال، کارخانه فروریخت و ما به فکر ساخت کارخانه جدید بودیم و با مراجعه

پس از ۱۴ روز اولین گل‌های زعفران در روی زمین نمایان شدند

خدیدجه سردهقان ساکن روستای احمدآباد از توابع شهرستان نظرآباد استان البرز، کارآفرین موفق در حوزه کشت زعفران است. او که سالیان سال سابقه فعالیت‌های اجتماعی مختلفی دارد، رضایت و مسرت زندگی خود را در بین گل‌های زعفران پیدا کرده است و از تجربیات خود می‌گوید.

خدیدجه سردهقان بزرگ شده شهرستان آبیگ هستم. پس از ازدواج با یک جوان ساکن روستای احمدآباد زندگی مشترک را در روستا آغاز کردم. همیشه وقتی به مزارع کشاورزی نگاه می‌کردم لذت فراوانی از این طبیعت می‌بردم و آرزو داشتم که خود نیز از فعالان این عرصه باشم اما متأسفانه زمینی را در اختیار نداشتم و برای اجاره زمین نیز اعتبارات کافی را نداشتم و تنها هنری که در اختیار داشتم هنر قلاب‌بافی با نخ ابریشم بود و جهت فرار از بیکاری و کمک به اقتصاد خانواده از این هنر استفاده می‌کردم. خوشبختانه به پیشنهاد همسر، درآمد حاصل از قلاب‌بافی را پس‌انداز کردم.

چند سال پیش، فردی به نام علی خدادادی که اهل مشهد بود، اقدام به شروع کاشت زعفران در روستای ما نمود. این اقدام، توجه من را به سمت خود جلب کرد به‌طوری که فعالیت در این زمینه از آرزوهایم شده بود. بنابراین تصمیم گرفتم وارد این حوزه شوم. کاشت زعفران را از زمینی با مساحت ۲۰۰ متر مربع شروع کردم، سپس آن را به متر ۳۰۰ متر مربع ارتقاء دادم و نهایتاً دو سال پیش حدود ۳۰۰۰ متر مربع را به زیر کشت بردم.

با توجه به اینکه به لحاظ مالی توانایی اجاره زمین

مرغوب را نداشتم، توانستم زمین مناسبی را اجاره نمایم، بنابراین به سراغ دوستانم رفتم و از آنها یاری طلبیدم. یکی از ایشان که ادوات کشاورزی داشت، زمین را کاملاً شخم زد و از دوست دیگری که به شغل دامپروری مشغول بود، تقاضای تأمین کود کردم. با بررسی‌هایی که توسط مهندسین و کارشناسان جهاد کشاورزی صورت گرفت، کود مناسب، تعیین شد و توسط آن دوست دامپرور، تهیه و به کمک کارگران در روی زمین پخش و زمین را مجدداً شخم زدیم تا کود در زیر و روی زمین نفوذ کند.

برای تهیه بذر موردنیاز به سراغ آقای خدادادی رفتم و برای هزار مترمربع، ۳ تن پیاز زعفران، به قیمت هر کیلو از قرار ۱۴۰۰ تومان تهیه کردم. به یاری خداوند تبارک و تعالی و راهنمایی آقای خدادادی که خود پدر زعفران در احمدآباد هستند، پیازهای زعفران توسط ۱۰ کارگر در دل خاک قرار داده شدند.

گام بعدی برای کاشت زعفران، تأمین آب مورد نیاز، برای زمینی بود که سالیان متمادی آبیاری نشده بود، به همین خاطر با یکی از موتوردارانی که آب کشاورزی در اختیار داشت جهت خریداری آب و آبیاری زمین گفتگو کردم و زمان مورد نیاز برای آبیاری محاسبه شد. و قرار شد با گماشتن کارگری به مدت ۲۴ ساعت، زمین مزروعی بنده آبیاری شود. به لطف خداوند تبارک و تعالی زمین آبیاری شد و پس از ۱۴ روز اولین گل‌های زعفران در روی زمین نمایان شدند.

در روزهای اول و در سال اول چیندن و پاک‌سازی و خشک کردن گل‌های زعفران توسط خودم،

همسر و دو فرزندم صورت می‌گرفت و در سال دوم، به ۱۰ کارگر خانم که از صبح تا شب در روی زمین زعفران به چیندن گل، پاک کردن، خشک کردن و بسته‌بندی کردن مشغول باشند، نیاز بود. کشت و برداشت زعفران بسیار پرزحمت و در عین حال فوق‌العاده مسرت‌بخش است. زیبایی و عطر خوش مزارع در زمان گل‌دهی سبب شده که هم‌اکنون تعداد زیادی از خانم‌های روستای احمدآباد به کشت این محصول مشغول باشند. البته از پیامدهای این رخداد، افزایش حضور خانم‌ها در عرصه اجتماع کشاورزی، دیدار روزانه آن‌ها در طول مدت کشاورزی، تبادل و انتقال اطلاعات آن‌ها به یکدیگر و از همه مهم‌تر سهیم شدن خانم‌ها در اقتصاد خانواده است که همگی موجب بالارفتن اعتماد به نفس زنان شده است.

بنده خودم از سال ۱۳۸۳ در عرصه‌های مختلف اجتماعی حضور داشتم، و فعالیت‌های اجتماعی متعددی از قبیل مددکار کمیته امداد، تسهیلگر اداره بهزیستی در روستای احمدآباد، کارمند اداره دهیاری و کارمند شورای اسلامی را انجام داده‌ام. حتی توانستم به‌عنوان نایب رئیس شورای اسلامی روستای احمدآباد و مسئول صندوق حمایت از معلولین به جامعه خود خدمت کنم اما هیچ‌کدام از این فعالیت‌ها، به اندازه حضورم در عرصه کشت زعفران و کشاورزی برایم خوشایند نبود و خرسندی به بار نمی‌آورد. امیدوارم تمام زنان سطح کشور بتوانند در زمینه‌هایی که خود احساس می‌کنند برایشان مسرت‌بخش و مفید جامعه است فعالیت نمایند.

انشاءالله

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرست‌ها و چالش‌ها)

صغری پرکاس
مدیر عامل شرکت صنایع غذایی دلوار خزر

مطالعه موردی

اعتماد به نفس اولین قدم در کارآفرینی و تولید

من مستقر هستم. یک روز به همراه همسر من به این منطقه رفتیم و با معرفی محصولات روغن ماهی، شروع به بازاریابی و فروش محصولات ماهی به آن‌ها کردم. از آنجا که من تا قبل از آن، در ارتش شاغل بودم و استقلال مالی داشتم، ماندن در خانه و وابستگی مالی را نمی‌توانستم به راحتی بپذیرم. از همین رو طی مشورت با همسر من و با این شرط که فعالیت من در حوزه بازاریابی و فروش خدشه‌ای به روند تربیت فرزندان وارد نکند و صدمه‌ای به خانواده نزند، شروع به کار کردم. با افزایش فعالیت من متوجه شدم که زمینه‌های رشد نسبتاً خوبی در حوزه ماهی‌کلیکا و فرآوری آن وجود دارد. به همین خاطر پیشنهاد تاسیس یک کارخانه پودر ماهی کلیکا را به همسر من مطرح کردم. او که خود نیز شاهد فعالیت‌ها و پشتکار من بود، با این پیشنهاد من موافقت کرد و من به سراغ جمع‌آوری اطلاعات بیشتر در این زمینه رفتم. ایده اولیه در سال ۱۳۷۵ به ذهن من رسیده بود، پس از بررسی‌های اولیه و اطمینان از تولید و توجیه اقتصادی آن اقدام به اخذ مجوزهای مورد نیاز کردم. حدود سه سال و نیم به طول انجامید تا آنکه در سال ۱۳۷۹ اقدام به احداث کارخانه پودر ماهی در استان گیلان نمودم. ما روستای کسلی در ۳۵ کیلومتری جاده آستارا را انتخاب کردیم. روستای سرسبز و زیبا که در منطقه‌ای کاملاً محروم واقع شده بود. پروانه بهره‌برداری را در تاریخ ۱۵/۴/۷۹ دریافت کردم اما کارخانه به دلیل تأخیر در پرداخت سرمایه در گردش، اسفندماه ۱۳۷۹ شروع به تولید نمود. بخشی از سرمایه مورد نیاز این پروژه ثمره بیست سال خدمت من و همسر من در نظام و نتیجه باز خرید ما بود و مابقی آن با استفاده از وام بانک کشاورزی تامین شد. ما ۱۰ کارگر و ۳ کارمند اداری

من صغری پرکاس متولد ۱۳۳۴ در شهر خرمشهر هستیم. در فروردین سال ۱۳۵۲، با مدرک تحصیلی دیپلم به استخدام نیروی دریایی ارتش درآمدم و در همان سال ازدواج نیز کردم. تا سال ۱۳۶۹ در نظام خدمت نمودم. شرایط سخت جنگ تحمیلی و اتفاقات آن زمان، به سمتی پیش رفت، که با وجود ایستادگی فراوان من و خانواده‌ام ادامه فعالیت و زندگی در آن شهر برای ما غیرممکن شد و ما خانه و کاشانه خود را ترک کرده و به تهران مهاجرت کردیم. شرایط جدید تهران، از یک سو و نگهداری فرزندان از سوی دیگر سبب شد تا خود را از ارتش باز خرید کنیم. شرایط زندگی سختی داشتیم. دخل و خرجمان به هم نمی‌خورد و دغدغه آینده فرزندانمان لحظه‌ای رها نمی‌کردم. در همین ایام همسر من اقدام به تاسیس یک آژانس هواپیمایی نمود. دفتری که در آن ۱۱ نفر مشغول به کار شده بودند و من نفر دوازدهم آن مجموعه شدم. در همین ایام از طرف یکی از اقوام برای یک سفر تفریحی به خطه مازندران دعوت شدیم. در بخشی از این سفر طی یک گشت ساحلی برای اولین بار با ماهی کلیکا و شرایط صید آن آشنا شدم. در ادامه سفر از کاربردها و مصارف این ماهی پیگیری کردم و متوجه شدم که یکی از مهم‌ترین کاربردهای آن، استفاده از روغن آن در کارخانه‌های چرم‌سازی است. بنابراین بدون هیچ اتلاف وقتی به سراغ یکی از کارخانه‌های ماهی رقیم و شرایط فروش محصولات آن‌ها را جوینا شدم. پس از بازگشت به تهران بلافاصله به سراغ ۱۱۸ رقیم و شماره تماس کارخانه‌های چرم‌سازی را پیدا کردم و با پرس و جویهای بسیار متوجه شدم که تقریباً بیشتر کارخانه‌های چرم‌سازی تهران در منطقه ورامین

داشتیم و در کل با ۱۸ نفر پرسنل شروع به فعالیت کردیم. شرایط به خوبی پیش می‌رفت و ما محصولاتمان را که به طور عمده در پرورش ماهیان و ماکیان کاربرد داشت را به بازار عرضه می‌کردیم تا آنکه در سال ۱۳۸۰ با ورود مهاجم شانهدار به نام «ژله فیش» به دریای خزر، با کمبود ماهی کلیکا در صید روبرو شدیم این اتفاق منجر به تعطیلی یکی پس از دیگری کارخانه‌های پودر ماهی در استان گیلان شد و ممکن بود هر لحظه گریبان ما را نیز بگیرد. بنابراین ما به فکر منابع جدید برای تأمین ماهی افتادیم و با توجه به روابطی که در جنوب کشور داشتیم تصمیم به خرید ماهی از جنوب کشور گرفتیم و اقدام به خرید و حمل آن‌ها به کارخانه کردیم. اما به دلیل ضعف در کیفیت ماهی جهت تولید پودر، نتوانستیم به فعالیت خود ادامه دهیم و از سال ۱۳۸۱ رسماً کارخانه را تعطیل کردیم.

همسرم از هر جهت چه مالی و چه اجرایی کاملاً مرا حمایت کرد تا این کارخانه را راه‌اندازی کنیم. این روند از سال ۱۳۸۲ تا ۱۳۸۸ طول کشید ولی ناامید نشدم و هر روز مسرت‌تر از روز قبل هدفم را دنبال کردم تا این که به شکر خدا شروع به بهره‌برداری و تولید کردم.

در این مدت مشکلات زیادی داشته‌ام و بارها تا لبه پرتگاه رسیدم اما همیشه با توکل به خدا و پافشاری زیاد آن‌ها را حل کرده‌ام. به لطف خدا در حال حاضر پس از گذشت حدود ۲ سال از افتتاح مجموعه «کشلی»، برای ۳۵ نفر اشتغال ایجاد کرده‌ام یعنی دو برابر طرح و اکنون تصمیم دارم باز هم شیفت کاری کارخانه را به دو شیفت کاری افزایش دهم. مجموعه «کشلی»، در حقیقت کارخانه کسنرو ماهی است اما مجوزهایی هم در زمینه انواع خوراک‌ها و خورش‌های آماده دریافت کرده که امیدوارم به زودی راه‌اندازی شود. ما در حال حاضر روزانه حدود ۲۵ هزار قوطی کسنرو ۱۸۰ گرمی تولید می‌کنیم و این آمادگی را داریم که این ظرفیت را چند برابر کنیم. من معتقدم اگر انسان قادر باشد از تهران نشینی و رفاه کامل دست بکشد و در یک روستا زندگی کند کار بزرگی کرده و این کار خیلی مشکل است چون در تهران و شهرهای بزرگ همه نوع رفاه و سرگرمی وجود دارد ولی در روستاهای محروم کمترین امکانات وجود ندارد. از آنجا که من اهداف بزرگی داشتم توانستم به نفس خود فایز آیم و براحتی با این مشکل ساختم همین که توانستم برای ۳۵ نفر اشتغال ایجاد کنم فوق‌العاده به خودم می‌بالم. اوقات فراغت خود را با نگهداری ماکیان و پرورش آن و کشاورزی، درختکاری، و سبزی کاری پر می‌کنم.

مشکلات کار زیاد است. تهیه مواد اولیه، تورم‌های پیش‌بینی نشده، و از همه مهم‌تر فروش محصولات تولید شده و گردش سرمایه اندک به صورتی که تولید قطع نشود. همه این کارها فوق‌العاده طاقت فرسا است ولی مصمم هستم که به این کار ادامه بدهم. این ایستادگی در مقابل سختی‌ها و برخورد منطقی با آن راز موفقیت من است. من از تجارب ارزنده کسانی که تولید داشته‌اند کاملاً استفاده می‌کنم. برای آموختن و کسب تجارب از سایرین همیشه آماده هستم. من این تجربه را دارم که اگر انسانی بخواهد کار غیرممکنی را انجام دهد حتماً با فکر و پافشاری و ایمان به خدا می‌تواند موفق شود من به تمام خانم‌هایی که می‌توانند و قصد انجام کاری را پیشنهاد می‌کنم چنان‌چه در کار خود مصمم باشند حتماً موفق خواهند شد. اگر توانایی‌های خود را باور داشته باشیم موفق خواهیم شد، اعتماد به نفس اولین قدم در کارآفرینی و تولید است و توکل به خداوند بزرگ و انتخاب صحیح و مطالعه شده راز موفقیت من است.

در صدر راه کاری بودم که از این وضعیت رها شوم، تصمیم گرفتم کاربری کارخانه را عوض کنم و آن را از یک کارخانه تک محصولی به یک مجموعه چندمحصولی تغییر دهم. با راهنمایی و همکاری و مساعدت مسئولین جهاد کشاورزی و شیلات استان اقدام به تغییر کاربری کردم. ولی در همان زمان مصوبه‌ای از سوی سازمان‌های ذیربط منوط به شناسنامه‌دار شدن کارخانه‌ها تصویب شد که مانع تغییر کاربری مجموعه ما می‌شد. در نتیجه متأسفانه مدیریت محیط زیست استان با تغییر کاربری موافقت نکرد و کارخانه ما هم چنان تعطیل باقی ماند. ولی من از پی‌گیری و قصد و منظور خود ناامید نشدم و هم‌چنان به دنبال راه‌حلی برای رفع مشکلات پیش آمده بودم تا آنکه متوجه شرایط و امکانات ویژه راه‌اندازی کارخانه در شهرک‌های صنعتی شدم. این بود که راه‌حل خود را با اعضای خانواده‌ام مطرح کردم و پس از توجیه آن‌ها، دسته جمعی تصمیم به راه‌اندازی یک مجموعه دیگر در شهرک صنعتی گرفتیم. در آن زمان دفتر آژانس هواپیمایی و دوخانه مسکونی که تمام دارایی ما تا آن زمان بود را فروختیم و بار دیگر اقدام به مهاجرت کردیم. اما این بار از کلان شهر تهران به سمت روستایی دور افتاده در شمال کشور کوچ کردیم تا بلکه مأمنی مطمئن برای آینده فرزندانمان بیابیم.

با تأمین سرمایه از دارای‌های شخصی مان و اخذ وام بانکی توانستیم حدود ۷۰۰۰ متر زمین بخریم و آن را مطابق استانداردهای روز، سوله‌بندی کنیم. ناگفته نماند که

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرست‌ها و چالش‌ها)

اسدالله ابراهیمی

مدیر کل دفتر شبکه خدمات فنی و مهندسی
کشاورزی سازمان نظام مهندسی

مطالعه موردی

نقش زنان دانش آموخته و کارآفرین کشاورزی در شبکه خدمات فنی و مهندسی

محدودیت‌های نهادی می‌باشد که دسترسی کشاورزان به دانش و افزایش بهره‌وری فناوری‌ها را محدود می‌نماید. این محدودیت‌ها شامل ارتباط ضعیف با عرصه عملیات و کشاورزان، عدم حضور کارشناسان فنی و تخصصی در محیط‌های کشاورزی، کمبود نیروی انسانی متخصص در سطح مزارع، کندی فرآیند گردش اطلاعات، کمبود دانش فنی بین تولیدکنندگان و مراکز تحقیقاتی، محدودیت سطح پوشش خدمات فنی مشاوره‌ای و آموزشی کشاورزان، نابسامانی عرضه نهاده‌های کشاورزی، ارتباط ضعیف تحقیقات با ترویج کشاورزی، خدمات ناهماهنگ و غیرمشارکتی عرضه‌مدار، سطح بالای بوروکراسی در خلال ارائه خدمات، پاسخ‌گویی کم به نیازهای کشاورزان و فقدان مسئولیت‌پذیری مالی و عملکردی می‌باشد. بنابراین هدف اساسی ایجاد شبکه خدمات فنی و مهندسی کشاورزی، توسعه نظام ارائه خدمات مهندسی تقاضا محور، ارباب رجوع محور، کشاورز محور، به ویژه با هدف گیری توسعه منطقه‌ای می‌باشد.

عناصر راهبردی شبکه خدمات مشاوره فنی و مهندسی خصوصی عبارتند از: تأمین نیازهای فنی و اطلاعاتی بهره‌برداران، مهندسی فرآیند تولید و ارائه خدمات فنی، نهادهای و مشاوره تخصصی، تجاری‌سازی تولید از طریق اصلاح مدیریت مزارع، هدفمند کردن یارانه‌های کشاورزی در جهت ارائه خدمات فنی مهندسی، ارتقای سطح مدیریت مزرعه و افزایش بهره‌وری عوامل تولید، کاهش تصدی‌گری دولت در فعالیت‌های اجرایی بخش، توسعه و گسترش خدمات فنی مهندسی کشاورزی توسط بخش خصوصی، جلب مشارکت ملی بهره‌برداران در ارائه خدمات فنی و مهندسی کشاورزی، نظارت بر فرآیند کمی و کیفی تولیدات کشاورزی با هدف تأمین امنیت و سلامت غذای جامعه، تضمین کیفیت ارائه خدمات فنی و مهندسی به کشاورزان و بهره‌برداران.

با توجه به نیاز روزافزون بخش کشاورزی به نیروی انسانی متخصص و کارآمد متأسفانه بخش عمده‌ای از دانش‌آموختگان و مهندسیین کشاورزی دانش آموخته دانشگاه‌ها و دانشکده‌های کشاورزی علی‌رغم سرمایه‌گذاری‌های زیادی که برای تربیت آن‌ها صرف شده بیکار می‌باشند. برای حل این مشکلات و رفع چالش‌های بخش کشاورزی در بهره‌مندی از توان علمی و فنی دانش‌آموختگان کشاورزی سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی کشور در راستای تحقق اهداف سازمانی و بنا بر ضرورت پشتیبانی علمی و فنی از تولیدکنندگان بخش کشاورزی به منظور بهبود کمی و کیفی تولیدات کشاورزی، رفع کمبودهای نیروی انسانی متخصص در عرصه عملیات و مزرعه، گسترش سطح پوشش خدمات فنی و مهندسی، مهندسی فرآیند تولید، کاهش ضایعات و تسریع در انتقال دانش فنی به تولیدکنندگان، اقدام به طراحی و تدوین شبکه خدمات مشاوره فنی و مهندسی غیردولتی کرد.

شبکه خدمات فنی مهندسی کشاورزی عبارت از ساماندهی یک نظام خدمات فنی مهندسی غیردولتی با مشارکت دانش‌آموختگان کشاورزی است که با هدف تأمین نیازهای فنی و اطلاعاتی بهره‌برداران، اصلاح مدیریت مزارع و کاربرد فناوری‌های نوین در عرصه کشاورزی ایجاد می‌شود.

چشم‌انداز خدمات فنی و مهندسی کشاورزی تدارک نظام غیردولتی و غیرمتمرکز است که مأموریت‌های ارائه خدمات فنی مهندسی به منظور تحقق اهداف بخش کشاورزی و فراهم نمودن زمینه افزایش دسترسی کشاورزان به اطلاعات دانش و فن‌آوری و نهاده‌های مورد نیاز از طریق یک نظام خصوصی کارآمد و موثر و پایدار است.

ایجاد شبکه خدمات فنی مهندسی خصوصی، رهیافت جدیدی است که هدف آن غلبه بر

کشاورزی منبع اصلی درآمد برای توده عظیمی از مردم و فراهم‌آورنده نیازهای غذایی معیشتی برای انبوهی از جمعیت در اکثر کشورها و صادرات تولیدات غذایی، منبع عمده درآمد برای آن‌ها است. با توجه به اهمیت بخش کشاورزی و موانع موجود در امر توسعه آن شگفت‌آور نیست که یکی از اهداف اصلی توسعه در تمام کشورها معطوف به کشاورزی باشد.

در کشور ما نیز بخش کشاورزی یکی از مهم‌ترین بخش‌های اقتصادی است که تأمین‌کننده حدود یک چهارم اشتغال، بیش از یک سوم سهم صادرات غیر نفتی و نهایتاً یک چهارم تولید ناخالص داخلی است. علی‌رغم اهمیت و نقش بخش کشاورزی در تولید مواد غذایی و اشتغال و صادرات، جامعه روستایی با مشکلات عدیده‌ای روبرو است. فقر و نابرابری درآمدی، بیکاری آشکار و پنهان جمعیت فعال روستایی، مهاجرت جوانان تحصیل کرده روستایی به شهرها، بهره‌وری اندک از منابع تولید، تخریب محیط زیست، ساختار نامناسب نیروی انسانی شاغل در بخش، نارسایی در نظام تأمین و نگهداری و ارتقاء نیروی انسانی به مهارت و تخصص، از مشکلات ساختاری این بخش به شمار می‌رود.

بررسی وضعیت نیروی انسانی در جامعه روستایی ایران نشان‌دهنده عدم تناسب میزان سواد و مهارت فنی نیروی کار روستایی با نیازهای این بخش است. به طوری که یکی از موانع و تنگناهای اساسی توسعه کشاورزی، عدم وجود نیروی انسانی دانش‌آموخته فنی و کارآفرین در عرصه کشاورزی ذکر شده است.

بر این اساس تجهیز و توسعه منابع انسانی بخش کشاورزی نیازمند برنامه‌ریزی و سرمایه‌گذاری ویژه‌ای است چرا که امروز نقش عامل انسانی در تولید و توسعه پایدار، فراتر از یک عامل کارمد نظر است و بهره‌وری عوامل دیگر تولید شدیداً وابسته به نقش نیروی انسانی مناسب است.

فزیله خانی

دانشیار گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی،
دانشگاه تهران

توسعه روستایی، کشاورزی و اشتغال زنان

افزایش داشته است (مرکز آمار ایران سرشماری‌های ۱۳۷۵ و ۱۳۸۵). با این وجود به نظر می‌رسد بیکاری زنان روستایی نیز به خوبی منعکس نمی‌شود، چرا که به دلیل آگاهی آنان از محدودیت فرصت‌های شغلی موجود در روستا، آنان خود متقاضی شغل نبوده و در آمار جزو جمعیت بیکار تلقی نمی‌شوند.

خلاصه، ناپیدا بودن کار زنان از یک سو و تغییرات بی‌شماری که در عرصه روستاها رخ می‌دهد، روز به روز زنان را از متن فعالیت‌های اقتصادی به حاشیه می‌راند و پیامد آن می‌توان انتظار کاهش مشارکت اجتماعی و در نتیجه انزوای بیشتر آنان را داشت. در این فرآیند زنان روستایی تولیدکننده سابق، تبدیل به زنان خانه‌دار مصرف‌کننده می‌شوند. این امر نه تنها پیامدهای منفی در عرصه اقتصاد روستا به جای می‌گذارد، بلکه عملاً قشر فعال عظیمی را از فرآیند تولید حذف کرده و رشد اقتصادی ملی را نیز کند می‌نماید (خانی، ۱۳۸۵، ۱۷۱).

از جمله تغییراتی که موجب کاهش نقش زنان در کشاورزی شده است می‌توان به مکانیزه شدن کشاورزی اشاره کرد، چرا که کار کشاورزی تا زمانی که به صورت سنتی، دستی و در شرایط سخت و طاقت فرسا انجام می‌شود کار «زنانه» تلقی شده و چنانچه همان کار توسط ماشین انجام شود جزء اشتغالات مردانه محسوب خواهد شد. برای مثال می‌توان به کار زنان در نشاء برنج اشاره کرد که جزء وظایف زنان است اما اگر همان کار توسط ماشین‌های نشاءگر انجام شود، کاری مردانه خواهد بود. از سوی دیگر مدرنیزاسیون کشاورزی و رشد و توسعه بازارها و معاملات به‌تدریج باعث افول سیستم‌های تعاونی‌ها و کم رنگ شدن دانش محلی شده است. از دیگر دلایل اصلی این امر فراهم آمدن امکان تحصیل دختران و زنان روستایی در دانشگاه‌ها و رشته‌های مختلف است، این مسئله باعث شده که اولاً، میزان آگاهی زنان و سطح تحصیلات و انتظارات آن‌ها افزایش یابد؛ ثانیاً، فعالیت در بخش کشاورزی و به روش‌های سنتی مطلوبیت

مراقبت از خزانه، آبیاری خزانه، وجین کردن، کودپاشی، سمپاشی، درو و حمل محصول به انبار است. آنها ۶۰ درصد در تولید چای و ۸۰ درصد در عملیات برداشت پنبه در این مناطق مشارکت دارند. این در حالیست که فعالیت‌های جانبی زنان در صنایع دستی و فرآوری بعضی از محصولات نیز همواره مطرح بوده است. زنان همواره چنین فعالیت‌هایی را در کنار سایر وظایف و نقش‌هایی که در جامعه برعهده دارند انجام می‌دهند. این فعالیت‌ها تحت عنوان نقش‌های سه‌گانه شناخته می‌شود که شامل تولیدمثل، تولید و نقش‌های اجتماعی است. بدین ترتیب، زنان نقش کلیدی‌ای در عرصه اقتصادی و توسعه روستایی و در کاهش فقر در سه سطح کلان، خرد و اقتصاد خانگی بازی می‌کنند. در بسیاری موارد، به دلیل این که کار زنان عمدتاً بدون مزد است، فاقد ارزش اقتصادی تلقی شده و در آمارهای ملی نیز منعکس نمی‌شود. بدین ترتیب کار آنان نامرئی بوده و این موضوع از عوامل اصلی غفلت برنامه‌ها از آنان است. شادی طلب نیز در نوشتاری ضمن اشاره به جایگاه فعالیت‌های زنان روستایی در صنایع دستی و کشاورزی، اعلام می‌کند که از نظر جامعه روستایی، فقط فعالیت اقتصادی مردان کار محسوب می‌شود (شادی‌طلب، ۱۳۸۱: ۲۱۶).

بسیاری از صاحب‌نظران بر نادیده‌گرفته شدن سهم زنان روستایی در فعالیت‌های اقتصادی خانواده و ارزش افزوده‌ای که کار آن‌ها در بخش کشاورزی ایجاد کرده اشاره داشته و انعکاس چنین غفلتی را نیز در تعاریفی که مرکز آمار ایران از اشتغال داده است، دانسته‌اند. هرچند که مرکز آمار ایران در سرشماری سال ۸۵ تا حدود زیادی این تعاریف را تعدیل کرده اما باز سهم جمعیت فعال زنان روستایی در اشتغال بسیار اندک است به طوری که نرخ مشارکت زنان روستایی طی سال‌های ۸۵-۷۵ از ۶۴/۱۰ درصد به ۱۵/۱۲ درصد افزایش داشته، لیکن از جمعیت زنان شاغل کاسته شده، به جمعیت بیکاران افزوده شده، جمعیت زنان روستایی خانه‌دار نیز در این دوره زمانی

روستا محل زندگی بیش از ۳۵ درصد جمعیت کشور است. یکی از ارکان مهم فعالیت در فضاهای روستایی، کشاورزی است، به طوری که بیش از ۸۰ درصد فعالیت‌های کشاورزی کشور در روستاها انجام می‌شود. از این رو، روستا و کشاورزی همواره پیوند تنگاتنگی با هم دارند. این بخش حدود یک سوم اشتغال و بیش از چهارپنجم نیازهای غذایی کشور را تامین می‌کند. اگرچه کشاورزی فعالیت است که عموماً کل اعضای خانواده را درگیر می‌سازد، اما به دلایل مختلف از جمله مهاجرت مردان، افزایش هزینه‌های زندگی و اشتغال مردان به فعالیت‌های جانبی، زنان روستایی به عنوان رکن اساسی واحدهای تولید کشاورزی همواره نقش مهمی در پیشبرد امور کشاورزی برعهده داشته‌اند، به گونه‌ای که ساختار اقتصادی خانواده بدون حضور آنان نمی‌تواند پایدار باشد و حتی در خانواده‌های فقیر کار زنان روستایی به قدری حیاتی بوده که مانع از سقوط خانوار در زیر خط فقر می‌شود. زنان در تمامی مراحل کشاورزی در کنار همسر و یا به صورت کار بر روی زمین دیگران به صورت مزدبگیر فعالیت می‌کنند و می‌توان گفت در بخش کشاورزی (مخصوصاً برداشت محصولات کشاورزی)، یکی از نیروهای اصلی در این بخش را تشکیل می‌دهند. وات مور (۱۹۸۶) در مطالعه‌اش در باره همسران کشاورزان نشان داد که چگونه طیف گسترده‌ای از فعالیت‌های خانگی توسط این گروه انجام می‌شود، در حالی که امور مربوط به باز تولید و فعالیت‌های خانگی و کارهایی که زنان در خصوص مزرعه انجام می‌دهند مهم قلمداد نمی‌شود، و اگر چه این امور حیاتی است اما به اندازه کار خود کشاورزان اهمیت نمی‌یابد.

کار زنان در کشاورزی عمدتاً به شکل کارهای یدی و غیر مکانیزه صورت می‌گیرد. در مناطق شمالی ایران ۷۰ درصد از عملیات کشت برنج توسط زنان صورت می‌گیرد و فعالیت آنان عمدتاً در پاک کردن بذر و ضد عفونی آن، پاشیدن بذر در خزانه، نشاء کاری،

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

دکتر عنایت‌اله بیابانی
قایم مقام دبیر کل خانه‌ی کشاورز

دیدگاه

جایگاه تشکرها در توسعه‌ی بخش کشاورزی

تعریف این گونه فعالیت‌ها نمی‌توانند موجودیت خود را به نام کشاورز اثبات کنند به همین دلیل می‌بینیم که خارج از تعرفه‌های کشاورزی، برق جدا، آب جدا، گاز جدا و اصولاً با نگرشی جدا از چرخه کشاورزی به آن می‌نگرند. لذا به منظور توسعه فرهنگ یاری‌گری و تعاون و فعال نمودن تشکلهای مردمی در توسعه کشاورزی کشور موارد زیر پیشنهاد می‌شود:

۱- بازنگری در قوانین و مقررات فعلی با توجه به فعالیت‌های نوظهور بخش کشاورزی به صورت روشن و شفاف که امکان برداشت ناصحیح و تفسیر غیرمنطقی قانون را از سوء استفاده‌کنندگان قانون سلب کند.

۲- حذف تشکلهای ناکارآمد و واسطه در بخش تعاون

۳- تخصیص یارانه به بخش کشاورزی مانند سایر کشورهای موفق در تولید و عرضه محصولات کشاورزی به کشاورزان از طریق تعاونی‌های متشکله خودشان

۴- واگذاری مراکز فروش رایگان در شهرستان‌ها و مراکز استان به کشاورزان به منظور عرضه محصولات از طریق تشکلهای مردمی خودشان

۵- تخصیص و پرداخت وام‌های بدون بهره به کشاورزان جهت تامین نیازهای مراحل کاشت، داشت یا برداشت محصولات از طریق تعاونی‌های مربوطه

۶- تاکید بر بخشودگی حق بیمه سهم کارفرما و درخواست بیمه نمودن کشاورزان و محصولات کشاورزی به طریقی که فقط اهداف انتفاعی سازمان‌های بیمه‌گر به تنهایی لحاظ نشده باشد.

۷- تخصیص و در اختیار قراردادن اعتبارات لازم به تشکلهای تعاونی به منظور جمع‌آوری طبقه‌بندی و خرید و فروش محصولات اعضای خود امید که این مختصر دراعتلا و توسعه بخش کشاورزی مؤثر و مفید واقع شود.

قدر مظلوم واقع شده پرسش همه کشاورزان است که بایستی پاسخی منطقی و قابل قبول نیز دریافت دارند. به نظر می‌رسد مسئولان محترم، خواسته یا ناخواسته به امتیازاتی که قانون اساسی به بخش تعاون و فعالیت اقتصادی در قالب تعاونی داده است اندکی تنگ‌نظری می‌کنند و بخش تعاون را نه به دلایل منطقی و اصولی بلکه شاید سلیقه‌ای، مورد بی‌مهری قرار داده‌اند.

این از بدیهیات است که بودن زمین‌های خرد و بضاعت کم مولدین بخش کشاورزی تنها راه حل مشکل اقتصادی آنان به ویژه در زمینه سامان بخشیدن به نظام تولید و بازرسی محصولات تشکلهای تعاونی است که متأسفانه به دلیل فقدان تفکر و فرهنگ یاری‌گری در میان دست‌اندرکاران بخش تعاون و عدم اشاعه آن، دست کشاورز در این راستا گرفته نشده است.

بررسی‌ها نشان می‌دهد که ۵۵ تا ۷۰ درصد غله کانادا توسط ۴ تعاونی بزرگ مدیریت و اداره می‌شود و سالیانه حدود ۲۰ میلیون تن گندم از این کشور با تلاش این چهار تعاونی که کلاً در دست کشاورزان است صادر می‌شود و هم‌چنین بیش از ۵۰ درصد بسیاری از کالاهای کشاورزی در اروپا، ژاپن، هندوستان، کانادا، برزیل، آرژانتین، آفریقا و حتی آمریکا توسط تعاونی‌های کشاورزی به بازار مصرف عرضه می‌شود.

متأسفانه به دلیل عدم توجه کافی به این بخش و اشکالات عدیده‌ای که بر مقررات و قوانین حاکم بر بخش تعاون مستولی است و هم‌چنین به دلیل به روز نبودن قوانین ذیربط، این بخش نتوانسته در جایگاه اصلی خود مستقر شده و نقش ویژه خود را در راستای توسعه بخش کشاورزی ایفا نماید. در سال‌های اخیر بخش‌های فعالی نظیر گل و گیاه، زعفران، قارچ‌های خوراکی، گیاهان دارویی و امثالهم به وجود آمده‌اند که به دلیل عدم شفافیت قانون در

همه می‌دانیم که نظام اقتصادی جمهوری اسلامی ایران بر اساس اصل چهل و چهارم قانون اساسی بر پایه سه بخش دولتی و تعاونی و خصوصی استوار است. بخش دولتی، صنایع بزرگ و صنایع مادر، بازرگانی خارجی و سایر فعالیت‌هایی را تشکیل می‌دهد که مالکیت عمومی آن در اختیار دولت است. بخش تعاونی نیز از مؤسسات و شرکت‌های تعاونی تولید و توزیع تشکیل می‌شود که در شهر و روستا طبق ضوابط اسلامی تاسیس شده‌اند و بخش خصوصی هم از فعالیت‌های کشاورزی، دامداری، صنعت، تجارت و خدمات شکل می‌گیرد که مکمل فعالیت‌های اقتصادی دولتی و تعاونی است.

نکته حائز اهمیت این است که اصل چهل و چهارم قانون اساسی فعالیت‌های بخش خصوصی محض را مکمل فعالیت‌های اقتصادی بخش‌های دولتی و تعاونی دانسته و اصل چهل و سوم نیز به صراحت تامین شرایط و امکانات کار برای همه به منظور رسیدن به اشتغال کامل و قراردادن وسایل کار به آنهایی که وسایل کار ندارند را در قالب تعاونی دیده، آن هم از طریق وام بدون بهره یا هر راه مشروع دیگر که به تمرکز و تداول ثروت در دست افراد و گروه‌های خاص منتهی نشود. در این نوشتار، قصد این نیست که قیاسی در راستای در کف‌ی ترازو قراردادن بخش‌های دولتی و تعاونی و خصوصی انجام پذیرد بلکه هدف بیان نقش تشکلهای در توسعه کشاورزی است.

ما اعتقاد داریم که در بخش کشاورزی و در میان کشاورزان نام تعاونی از سایر تشکلهای هم‌آشناتر و هم‌مردمی‌تر است، از طرفی چون در روستاها و در بین کشاورزان همیشه همکاری و تعاون حاکم بوده، به همین دلیل تشکل و تعاونی جایگاه ویژه‌ای را نسبت به تشکلهای دیگر داراست. حال چرا این بخش با همه توان و اصالت مردمی بودنش این

تشکل‌های کشاورزی

خانه کشاورز

فن‌آوری نوین مناسب و کاربرد منطقی نهاده‌های کشاورزی و افزایش بهره‌وری آنها با توجه با جایگاه محوری بخش کشاورزی در برنامه‌های توسعه همه‌جانبه کشور ۹- تلاش در جهت کمک به تدوین قوانین کارآمد در بخش کشاورزی و همچنین تدوین سیاست‌های کشت منطقه‌ای و برنامه‌ریزی کشت ملی با توجه به بازارهای ملی و بین‌المللی و ظرفیت‌های فرآوری، نگهداری و تجاری.

۱۰- تلاش در جهت گسترش فرهنگ و ساز و کارهای کاهش ضایعات محصولات کشاورزی در تمام مراحل فرآیند تولید تا مصرف.

۱۱- تلاش در راستای جذب مشارکت فعالان بخش کشاورزی به منظور ایجاد یک نظام کشاورزی مستقل و کارآمد با حضور فعال کشاورزان در تمام مراحل تصمیم‌سازی تولید، فرآوری و بازاریابی با رعایت شرایط اقلیمی و تامین نیازهای عمومی.

۱۲- کلیه اهداف و وظایفی که در این مرام‌نامه پیش‌بینی شده چنان‌چه با وظایف یکی از وزارت‌خانه‌ها و یا سازمان‌های دولتی مربوط باشد، پس از ایجاد هماهنگی با وزارت‌خانه‌ها یا سازمان‌های ذی‌ربط اعمال خواهد شد.

۱۳- هر گونه تغییر در مفاد مرام‌نامه پس از تصویب کمیسیون ماده (۱۰) قانون احزاب به مورد اجرا گذارده خواهد شد.

۱۴- این مرام‌نامه در یک مقدمه و چهارده بند تنظیم و به تصویب هیات موسس خانه کشاورز رسید.

با اعتقاد به توانمندی عظیم بخش کشاورزی در توسعه و سربلندی کشور ایران به منظور فراهم آوردن زمینه و شرایط لازم برای سازماندهی فعالیت‌های مشترک، علاقه‌مندان و فعالان بخش کشاورزی در جهت احقاق حقوق حقه خویش در چارچوب اصول و ارزش‌های قانون اساسی و با یاری جستن از برکات اسلام ناب محمدی (ص) اقدام به تاسیس خانه کشاورز نموده و مرام‌نامه خویش را به شرح زیر تدوین کرده‌اند:

۱- تلاش خانه کشاورز در راستای توسعه سیاسی، اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی جامعه ایران به ویژه بخش کشاورزی و در چارچوب قانون اساسی و قوانین موضوعه خواهد بود.

۲- دفاع از آزادی‌های انسانی ارزش‌آفرین که شرط لازم برای شکوفایی استعدادها و توانایی‌های کشاورزان اعم از زن و مرد برای ایفای نقشی خلاق در تعیین سرنوشت سیاسی اجتماعی خویش است.

۳- تلاش برای ریشه‌کن کردن فقر و محرومیت از طریق تاکید بر ارزش کار و استقرار نظام اقتصادی اسلامی و منطبق بر قانون اساسی که در آن شخصیت معنوی و انسانی هر فرد تقویت شود و در او شوق درونی و افزایش کارایی و مهارت به وجود آید و از این راه به خودکفایی نسبی در جامعه کمک کند.

۴- تلاش برای تحقق بند دوم اصل چهارم و سوم قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران

۵- ایجاد و تحکیم روابط برادرانه با همه کشاورزان جهان به ویژه کشاورزان کشورهای اسلامی با رعایت قوانین موضوعه و ضوابط لازم‌الاجتناب مراجع قانونی.

۶- تلاش در جهت حصول خودکفایی در تولید محصولات اساسی در جهت قطع وابستگی به کشورهای بیگانه و مثبت کردن تراز تجاری محصولات کشاورزی.

۷- تاکید بر ضرورت قانون‌گذاری و قانونمندی در جهت جلوگیری از تجاوز به اراضی کشاورزی و ممانعت از استفاده‌های نادرست از منابع طبیعی در راستای تامین عدالت اجتماعی.

۸- تبدیل کشاورزی سنتی به کشاورزی پیشرفته و پایدار با استفاده از

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرست‌ها و چالش‌ها)

سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی
جمهوری اسلامی ایران

تشکل‌های کشاورزی

سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جمهوری اسلامی ایران

مقدمه

نظام بخشیدن به فعالیت‌های مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی به منظور تحقق اهداف مورد نظر در بخش، و ارتقای جایگاه بخش کشاورزی در اقتصاد ملی، امری ضروری و اجتناب‌ناپذیر است. این نظام بخشیدن را می‌توان در یک جمله «ضابطه‌مند کردن فعالیت‌های تولیدی بخش کشاورزی خلاصه کرد به نحوی که متضمن حفظ منافع تولیدکنندگان و بهره‌برداری، منابع پایه تجدیدشونده و محیط زیست» باشد. تجربیات کشورهای پارسابقه در این زمینه نشان می‌دهد که استراتژی اصلی برای انجام این مأموریت و به عبارتی مرکز ثقل فعالیت‌های مهندسی (اعم از کشاورزی، ساختمان و ...) تعیین صلاحیت حرفه‌ای و رتبه‌بندی مهندسی و صدور پروانه اشتغال برای آنها به عنوان پیش نیاز قانونی ورود به عرصه فعالیت است. در این راستا و با مطرح شدن موضوع از طرف مسئولین و دست‌اندرکاران در دولت و سپس در مجلس شورای اسلامی، رؤسای دانشکده‌های کشاورزی و منابع طبیعی و دیگر صاحب‌نظران دانشگاهی و اجرایی کشور، قانون تاسیس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی جمهوری اسلامی ایران، پس از تصویب در سوم تیر ماه ۱۳۸۰ در مجلس شورای اسلامی، در سیزدهم تیر ماه ۱۳۸۰ به تأیید شورای محترم نگهبان رسید و بعد از ابلاغ حکم رییس سازمان توسط رئیس محترم جمهوری در ۱۳ مردادماه ۱۳۸۱، به طور رسمی فعالیت خود را شروع کرد.

اهم اهداف و وظایف

سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی کشور به عنوان بزرگ‌ترین تشکل صنفی تخصصی در بخش کشاورزی است، سازمانی است مستقل، غیردولتی که متشکل از دانش‌آموختگان دانشگاهی در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری تخصصی می‌باشد. در قانون تاسیس سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی اهداف و وظایف برای سازمان تدوین شده است که اهم آنها عبارتند از:

- تلاش در جهت ارتقاء سطح دانش، گسترش فن‌آوری‌های جدید، حفظ و پایداری محیط زیست و منابع پایه تجدیدشونده و افزایش کمی و کیفی تولیدات کشاورزی
- نظارت بر حسن اجرای وظایف فنی و حرفه‌ای اعضای سازمان، حمایت از حقوق مهندسیین کشاورزی و منابع طبیعی و کسانی که از خدمات آنها برخوردار می‌شوند و تلاش در جهت ارتقای اخلاق حرفه‌ای
- تلاش در جهت حسن اجرای قوانین و مقررات مربوط به امور کشاورزی، ایجاد هماهنگی و همکاری با دستگاه‌های مرتبط با بخش کشاورزی و حمایت از تشکل‌های صنفی و تولیدی
- تلاش در جهت ارتقای توانمندی‌های حرفه‌ای اعضاء و کمک به ساماندهی اشتغال مهندسیین کشاورزی و منابع طبیعی

صنفی و حرفه‌ای اعضا و اعتلای منزلت و جایگاه اجتماعی آنان، وظیفه خود دانسته و بر آن اهتمام می‌ورزد و تلاش می‌کند تا دستگاه‌های اجرایی، کشاورزان و بهره‌برداران را در جذب و به‌کارگیری مؤثر اعضا سازمان برای گذر از کشاورزی سنتی به "کشاورزی تجاری" تشویق و ترغیب نماید.

برای حصول نتیجه و انجام مأموریت‌های یاد شده ساختار تشکیلاتی متناسب در سازمان پیش‌بینی شده است:

پذیرش عضویت و اعطای شماره نظام مهندسی کلیه اتباع ایرانی دانش‌آموخته رشته‌های مهندسی کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست در مقاطع کارشناسی، کارشناسی ارشد و دکتری حق عضویت در سازمان را دارا می‌باشند. پذیرش عضویت اعضا حقیقی و حقوقی در سازمان استان‌ها انجام و شعب استانی مسئولیت بررسی درخواست دانش‌آموختگان و نیز تمدید سالیانه عضویت اعضا سازمان را به‌عهده دارند. برای احراز عضویت، انطباق مدارک متقاضی با شرایط عضویت توسط کارشناسان در شعب استان طبق دستورالعمل مصوب شورای مرکزی صورت گرفته و پس از احراز شرایط شماره نظام مهندسی به آنها اعطاء می‌شود.

رتبه بندی و صدور پروانه اشتغال

تعیین صلاحیت فنی اعضا حقیقی و حقوقی در راستای ساماندهی اشتغال برای حضور در عرصه‌های

سازمان، تلاش در جهت تحقق اهداف و وظایف مندرج در قانون تاسیس را در راستای دفاع از حقوق

تولید و اطمینان بخشی به متقاضیان دریافت خدمات فنی تخصصی انجام می‌شود و به عنوان بخشی از نظام فنی و مهندسی در حوزه کشاورزی، محدوده وسیعی از فعالیت‌ها و کارکردهای مختلف تخصصی را در بر می‌گیرد. مهمترین راهبرد سازمان برای دستیابی به این هدف، تبیین ملزومات اشتغال به حرفه‌ی مهندسی به صورت رسمی آن است که معمولاً در قالب احراز پروانه اشتغال صورت می‌گیرد. در این راستا، فرآیند رتبه‌بندی و تعیین صلاحیت حرفه‌ای به عنوان اولین گام در جهت تخصصی کردن فعالیت‌های بخش کشاورزی، در سازمان انجام و متناسب با رتبه احراز شده توسط اعضا، گواهی تشخیص صلاحیت، رتبه‌بندی و پروانه اشتغال برای اعضا صادر می‌شود.

بازآموزی و نوآموزی اعضا

استراتژی سازمان در نظام آموزشی کمک به ارتقای توانمندی‌های حرفه‌ای و افزایش مهارت فنی و تخصصی اعضا در امور حرفه‌ای آنان می‌باشد. از اهداف این استراتژی، ارتقای سطح دانش و مهارت‌های تخصصی اعضا، روز آمد نمودن آگاهی‌ها و هماهنگ کردن دانش و مهارت‌های فنی با پیشرفت‌ها و گسترش فن‌آوری جدید در زمینه‌های کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست، کمک به ساماندهی امر اشتغال دانش‌آموختگان و آشنا نمودن آنان با استانداردهای کارآمد و مطلوب خدمات فنی تخصصی کشاورزی و حرفه وابسته، آشنا نمودن جامعه مهندسين کشاورزی و منابع طبیعی با سیاست‌ها و اولویت‌های بخش و جلب مشارکت آنان، ارتقای بهره‌وری، و مدیریت منابع انسانی بخش در راستای توسعه پایدار کشاورزی می‌باشد. این سازمان، برنامه‌های متعددی از جمله برگزاری دوره‌های آموزشی متنوع در تخصص‌های مختلف، برگزاری آزمون کارشناس رسمی، برگزاری آزمون‌های ادواری، تهیه و تدوین استانداردهای آموزشی در موضوعات مختلف زیربخش‌های بخش کشاورزی، را تدوین و اجرا می‌نماید.

ساماندهی و بسترسازی اشتغال اعضا

بخش کشاورزی یکی از بخش‌های اصلی فعالیت‌های اقتصادی در کشور است که به رغم مزیت‌های نسبی اقتصادی چشمگیر آن، از حیث توسعه اشتغال دانش‌آموختگان دارای محدودیت‌های

جدی می‌باشد. سازمان با توجه به چالش‌های اشتغال دانش‌آموختگان بخش کشاورزی که نرخ بالای بیکاری، عدم تناسب آموزش‌ها، نیاز بخش، سودآوری پایین فعالیت‌های کشاورزی، فقدان برنامه جامع و مدیریت واحد برای توسعه روستایی، عدم تناسب ساختار دولتی با وظایف حاکمیتی بخش، فقدان نظام جامع اطلاع‌رسانی در بخش، نارسایی جایگاه تشکلهای غیردولتی در سیاست‌گذاری‌های بخش و نارسایی نظام تحقیقات و ترویج که کشاورزی از موارد مهم آن به شمار می‌آید، از طرق زیر پی‌گیری ایجاد زیرساخت‌های لازم برای بهره‌گیری از توان تخصصی اعضا می‌باشد:

• اجرای سیاست‌های کلی اصل ۴۴ قانون اساسی در خصوص امور تصدی‌گری دولت در بخش کشاورزی

• تخصیص منابع جدید تولید به دانش‌آموختگان بخش کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست

• توسعه خدمات فنی و تخصصی در بخش کشاورزی از طریق تالیس شریک‌های خدمات فنی و مهندسی توسط اعضا سازمان

• تدوین و پیشنهاد مقررات ملی امور کشاورزی جهت تصویب در مراجع قانونی به منظور الزام رعایت آن در به کارگیری نیروهای متخصص ذی‌صلاح

صدور خدمات فنی و مهندسی به خارج از کشور

حضور اعضای حقیقی متخصص و حقوقی توانمند در زمینه‌های مختلف در سازمان موجب شده است صدور خدمات فنی و مهندسی مورد توجه قرار گیرد. لذا کمیته‌ای تحت عنوان کمیته صدور خدمات فنی و مهندسی کشاورزی در سازمان با اهداف بررسی و تدوین ضوابط و اولویت‌های اعزام اشخاص حقیقی و حقوقی متخصص به خارج از کشور، بررسی و شناسایی کشورهای هدف و ارزیابی طرح‌ها و پروژه‌های مناسب در خارج از کشور به منظور راهنمایی و هدایت اعضا تشکیل شده است. بررسی سازمان‌های غیردولتی بخش کشاورزی در خارج از کشور برای برقراری ارتباط و همکاری‌های مشترک، بررسی قوانین و مقررات بین‌المللی و منطقه‌ای مرتبط با صدور خدمات فنی مهندسی به منظور استفاده از فرصت‌های موجود برای اعضا سازمان، شناسایی واحدهای حقیقی و حقوقی نمونه در کشور به منظور

ارائه الگوهای موفق به متقاضیان سرمایه‌گذاری در خارج از کشور و بررسی طرح‌های پیشنهادی قابل اجرا در کشورهای هدف جهت تعیین و تطبیق امکانات و توانمندی‌ها و نیروهای انسانی متخصص سازمان در قالب طرح‌های مزبور از دیگر وظایف کمیته مذکور می‌باشد

طرح‌ها و برنامه‌های در دست اقدام

- ایجاد شبکه خصوصی خدمات مشاوره فنی و مهندسی
- تدوین مقررات ملی، استانداردها و ضوابط فنی و مهندسی
- طراحی و استقرار نظام جامع دانش و اطلاعات کشاورزی
- ایجاد تشکلهای تخصصی مؤثر و کارآمد در راستای تقویت مهارت‌های حرفه‌ای اعضا (شرکت‌های مشاوره کارآفرینی)
- پی‌گیری تخصیص منابع تولید و فرصت‌های شغلی به دانش‌آموختگان بخش کشاورزی
- بازآموزی و نوآموزی اعضا

طرح‌های آتی

- تدوین نظام فنی مهندسی فعالیت‌های کشاورزی، منابع طبیعی و محیط زیست و ارائه آن به مراجع ذیربط
- اصلاح و پیشنهاد قوانین مورد نیاز برای توسعه بخش کشاورزی
- پی‌گیری ایجاد شرایط واگذاری فعالیت‌های تصدی‌گری دولت در بخش کشاورزی به دانش‌آموختگان بخش
- تدوین دوره‌های آموزش کوتاه‌مدت با گواهینامه‌های ملی و بین‌المللی برای دانش‌آموختگان بخش کشاورزی در جهت استفاده از فرصت‌های شغلی در سایر کشورها
- پی‌گیری راه‌اندازی واحدهای تحقیق و توسعه در مجتمع‌های بزرگ کشاورزی و صنایع تبدیلی و تکمیلی
- تدوین برنامه‌های بازآموزی و نوآموزی اعضا و اجرای مستمر آنها
- بررسی اثربخشی قوانین بخش کشاورزی در فعالیت‌های تولیدی، حفاظتی و حمایتی بخش
- نیازسنجی انتشارات مورد نیاز بخش کشاورزی

ویژه‌نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

دیدگاه

مریم اکبری

مسئول امور بانوان جهاد کشاورزی استان البرز

توانمندی زنان روستایی در استان البرز

در جهاد کشاورزی استان البرز فعالیتهای متعددی در حوزه توانمندسازی زنان صورت گرفته است که در ادامه مورد اشاره قرار می‌گیرد.

۱- تأسیس ۲ مورد صندوق اعتبارات خرد روستایی زنان با ۷۸ عضو و اقدام به تأسیس ۴ صندوق دیگر.

۲- ارتقاء گرایش زنان روستایی به تأسیس واحدهای تعاونی زنان روستایی به طوری که چندین واحد تعاونی زنان در حال تأسیس در استان ایجاد شده است.

۳- شناسایی حدود ۱۰۰ زن کارآفرین در استان که در شاخه‌های مختلف کشاورزی و دامداری استان فعال هستند. این افراد می‌توانند در جهت الگوسازی اشتغال زنان مدنظر قرار گیرند.

۴- بررسی درخواست ۱۰۰۰ نفر از زنان استان برای اشتغال خانگی در زمینه‌های تولیدی ورمی کمپوست (۲۰۰ نفر)، گیاهان دارویی، ماهیان زینتی، زنبورداری و صنایع تبدیلی و بسته‌بندی

۵- وجود پتانسیل فراوان اشتغال فارغ‌التحصیلان زن بخش کشاورزی در قالب شرکت‌های خدمت مشاوره، فنی و مهندسی، کلینیک‌های گیاه‌پزشکی و آزمایشگاه‌های خاک‌شناسی و... به طوری که بیش از ۵۰۰ نفر خانم در غالب این شرکت‌ها در حال فعالیت هستند.

بخش کشاورزی یکی از توانمندترین بخش‌های اقتصادی کشور است که تولیدات آن حاصل کار چند میلیون خانوار روستایی است. امروزه این تولیدات علاوه بر رفع ساختن نیازهای داخلی، توانسته‌اند به بازارهای ملی و بین‌المللی راه پیدا کنند. اینک، زنان روستایی به عنوان رکنی از واحدهای تولیدی مطرح و ساختار اقتصادی جوامع بدون تلاش و فعالیت آنان تصویری دور از ذهن به شمار می‌رود. به واقع نقش زنان روستایی در فعالیتهای اقتصادی و توسعه روستایی واقعیتی انکارناپذیر است. در جامعه امروز ایران، زنان نشان داده‌اند که توانایی‌ها و قابلیت‌های بالقوه فراوانی دارند و تحت شرایط مناسب می‌توانند مشارکت مؤثری در توسعه اقتصادی-اجتماعی و فرهنگی کشور داشته باشند. از آنجایی که در دهه‌های اخیر زنان دسترسی بهتری به دانش و اطلاعات فنی در عرصه‌های اقتصادی داشته‌اند، مشارکت داوطلبانه و آگاهی‌های آن‌ها در این زمینه‌ها افزایش یافته است. از این رو افزایش و بهبود مشارکت زنان در فعالیتهای اقتصادی، از عمده‌ترین اهداف بسیاری از سازمان‌های دولتی از جمله سازمان جهاد کشاورزی استان البرز است که در قالب ارائه و گسترش طرح‌هایی چون طرح صندوق اعتبارات خرد زنان روستایی و تعاونی‌های کارآفرینی و طرح اشتغال خانگی پیگیری می‌شود.

از مدرسه فلاحت تا پردیس کشاورزی و منابع طبیعی

متشکل از ۱۱ بخش پژوهشی در رشته‌های علوم انسانی و طبیعی در واحد مرکزی و چندین ایستگاه پژوهشی در رشته‌های پیرامون کویر و بیابان تأسیس شد. در سال ۱۳۸۴ دانشکده‌های کشاورزی و منابع طبیعی و مرکز تحقیقات بین‌المللی همزیستی با کویر در چارچوب ساختار جدید دانشگاه تهران، پردیس کشاورزی و منابع طبیعی را به وجود آوردند. این پردیس در حال حاضر با چهار دانشکده و یک مرکز تحقیقات بین‌المللی، ۱۵ گروه آموزشی و ۵ گروه پژوهشی، بزرگ‌ترین و جامع‌ترین مجموعه آموزش عالی در بخش کشاورزی و منابع طبیعی کشور است.

هم اکنون شمار اعضای هیات علمی این پردیس ۲۱۶ نفر است و نزدیک به ۴۰۰۰ نفر دانشجو در ۱۱۵ رشته-گرایش در مقاطع مختلف به تحصیل اشتغال دارند.

این مجموعه دارای امکانات آموزشی، پژوهشی و رفاهی مناسبی است که کتابخانه و مرکز مجلات یکی از مهمترین آنها است. به طوری که علاوه بر کتابخانه مرکزی پردیس، هر یک از دانشکده‌ها و گروه‌های آموزشی و پژوهشی نیز دارای کتابخانه‌های تخصصی هستند. آزمایشگاه مرکزی و تالارهای اجتماعات بخش مهم دیگری از این امکانات هستند. پردیس کشاورزی دارای ۱۰ قطب علمی مورد تأیید وزارت علوم، تحقیقات و فناوری بوده و ۱۲ مجله علمی پژوهشی به آن نیز به صورت فصل‌نامه منتشر می‌کند. مجله تحقیقات آب و خاک ایران، مجله تحقیقات اقتصاد و توسعه کشاورزی ایران، مجله علوم باغبانی ایران، مجله علوم دامی ایران، مجله دانش گیاهپزشکی ایران، مجله علوم زراعی ایران، مجله مهندسی بیوسیستم ایران و مجله شیلات از این جمله هستند.

پردیس یعنی یک کالج تخصصی که تقریباً همه رشته‌های مرتبط به تخصص خود را دارد. دانشگاه تهران از تعداد ۱۲ پردیس مستقل با اختیاراتی شبیه دانشگاه‌های تخصصی کشور تشکیل شده است که از نظر تشکیلاتی و اداری جزئی از دانشگاه تهران محسوب می‌شوند.

اولین مدرسه کشاورزی در ایران در سال ۱۳۷۹ خورشیدی به نام مدرسه فلاحت مظفری، در قریه چهاردانگه تهران تأسیس شد. این مدرسه پس از ۶ سال به محل دانشسرای عالی منتقل گردید و باغ نگارستان برای انجام عملیات کشاورزی آن در نظر گرفته شد. مدرسه فلاحت مظفری در سال ۱۳۸۵ تعطیل شد و مجدداً در سال ۱۳۹۶ تحت عنوان دبستان برزگران زیر نظر وزارت فواید عامه، در اراضی کاخ سلیمانیه کرج (محل فعلی پردیس کشاورزی و منابع طبیعی) آغاز به کار کرد. این دبستان در سال ۱۳۰۱ به محل ژاندارمری در خیابان مولوی تهران منتقل و پس از مدت کوتاهی تعطیل شد. در همین سال، مجدداً این مجموعه با عنوان مدرسه فلاحت آغاز به کار کرد و در سال ۱۳۰۲ به مدرسه عالی فلاحت و صنایع روستایی که به گروه‌های آموزشی، ماشین‌های کشاورزی، دامپزشکی، نوغان و چایکاری تقسیم می‌شد، تغییر نام داد. در سال ۱۳۱۳ دانشکده دامپزشکی به این مدرسه ملحق شد و این دو تحت عنوان نگاه‌های علمی فلاحتی کرج به فعالیت خود ادامه دادند. مجموعه فوق در سال ۱۳۱۹ به دانشکده کشاورزی تبدیل شد و در ۱۲ آبان سال ۱۳۳۵ از وزارت کشاورزی منتزع و به عنوان یکی از دانشکده‌های دانشگاه تهران، به این دانشگاه پیوست.

در سال ۱۳۴۵ دانشکده جنگل‌داری در جوار دانشکده کشاورزی تأسیس شد و از سال ۱۳۵۱ به دانشکده منابع طبیعی تغییر نام داد. در سال ۱۳۵۴، مرکز تحقیقات بین‌المللی همزیستی با کویر با ساختاری

معرفی رشته‌های دانشگاهی

رشته‌های دانشگاهی مرتبط با کشاورزی

رشته اصلی	گرایش	رشته اصلی	گرایش
زراعت و اصلاح نباتات	اصلاح نباتات - ژنتیک بیومتری	باغبانی	علوم باغبانی - فیزیولوژی و اصلاح سبزیها
	اصلاح نباتات - مهندسی ژنتیک و ژنتیک مولکولی		علوم باغبانی - فیزیولوژی و اصلاح گل و گیاهان زینتی
	زراعت - اکولوژی گیاهان زراعتی		علوم باغبانی - فیزیولوژی و اصلاح درختان میوه
	زراعت - فیزیولوژی گیاهان زراعتی		علوم باغبانی - بیوتکنولوژی و ژنتیک مولکولی محصولات باغبانی
	علوم علف‌های هرز		علوم باغبانی - فیزیولوژی و اصلاح گیاهان دارویی ، ادویه‌ای و عطری
	علوم و تکنولوژی بذر		علوم باغبانی - فیزیولوژی و فناوری پس از برداشت محصولات باغبانی
	زراعت و اصلاح نباتات علوم علفهای هرز		مهندسی فضای سبز
	زراعت و اصلاح نباتات علوم و تکنولوژی بذر		مهندسی کشاورزی - باغبانی
	زراعت و اصلاح نباتات مهندسی کشاورزی - بیوتکنولوژی کشاورزی		مهندسی کشاورزی - علوم باغبانی
	زراعت و اصلاح نباتات مهندسی کشاورزی - زراعت و اصلاح نباتات		مهندسی کشاورزی - آموزش کشاورزی
	زراعت و اصلاح نباتات مهندسی کشاورزی - شناسایی و مبارزه با علف‌های هرز		مهندسی کشاورزی - ترویج و آموزش کشاورزی
	زراعت و اصلاح نباتات مهندسی کشاورزی - اصلاح نباتات		مهندسی کشاورزی - توسعه روستائی
	زراعت و اصلاح نباتات مهندسی کشاورزی - زراعت		تغذیه دام - تغذیه طیور
اقتصاد کشاورزی	اقتصاد کشاورزی - مدیریت و تولید کشاورزی	علوم دامی	ژنتیک و اصلاح نژاد دام
	اقتصاد کشاورزی - اقتصاد منابع طبیعی		فیزیولوژی دام
	مهندسی کشاورزی - اقتصاد کشاورزی - سیاست و توسعه کشاورزی		تغذیه دام
	مهندسی کشاورزی - آب		ژنتیک و اصلاح نژاد
آبیاری و آبادانی	مهندسی کشاورزی - آب - آبیاری و زهکشی	علوم و صنایع غذایی	علوم دامی فیزیولوژی دام
	مهندسی کشاورزی - آب - سازه های آبی		علوم دامی فیزیولوژی دام - فیزیولوژی رشد
	مهندسی کشاورزی - آب - منابع آب		علوم دامی مهندسی کشاورزی - علوم دامی
	مهندسی کشاورزی - سازه های آبی		صنایع غذایی
	مهندسی کشاورزی - هواشناسی کشاورزی		فناوری تبدیل مواد غذایی
	مهندسی علوم خاک - پیدایش، رده بندی و ارزیابی خاک‌ها		گیاه پزشکی
مهندسی علوم خاک - شیمی، حاصلخیزی خاک و تغذیه گیاه	کنترل بیولوژیک بیماری‌های گیاهی		
مهندسی کشاورزی - خاکشناسی - بیولوژی و بیوتکنولوژی خاک	قارچ شناسی و بیماری‌های قارچی		
مکانیک ماشین‌های کشاورزی	ویروس شناسی و بیماری‌های ویروسی		
ماشین‌های کشاورزی	بیوسستماتیک حشرات		
	گیاه پزشکی حشره شناسی		
	فیزیولوژی و سم شناسی		
	بیوسستماتیک کنه‌ها		

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

دام کشت صنعت / مجله اقتصاد سبز / هفته نامه دنیای سبز / ماهنامه کشاورز
/ ماهنامه برزگر / مجله سنبله / پیام جهاد کشاورزی / نشریه تخصصی انجمن
زنهور عسل کشور / مجله سبزینه دامپروان / دانش غذا و کشاورزی

مجلات و سایت‌های اینترنتی

شماره	عنوان سایت های اینترنتی	آدرس سایت های اینترنتی
۱	دفتر محیط زیست و توسعه پایدار کشاورزی	http://esao.areo.ir
۲	موسسه آموزش علمی - کاربردی جهاد کشاورزی	http://karbordi.areo.ir
۳	موسسه تحقیقات آفات و بیماری های گیاهی	http://afat.areo.ir
۴	موسسه تحقیقات اصلاح و تهیه نهال و بذر	http://bazr.areo.ir
۵	موسسه تحقیقات اصلاح و تهیه بذر چغندر قند	http://www.sbsi.ir/
۶	موسسه تحقیقات فنی و مهندسی کشاورزی	http://aeri.areo.ir
۷	پژوهشکده بیوتکنولوژی کشاورزی	http://abrii.areo.ir
۸	موسسه تحقیقات ثبت و گواهی بذر و نهال	http://spcri.areo.ir
۹	موسسه تحقیقات علوم دامی کشور	http://www.asri.ir/Portal/Home/
۱۰	موسسه تحقیقات واکسن و سرم سازی رازی	http://www.rvsri.ir/Portal/Home/
۱۱	موسسه تحقیقات شیلات ایران	http://www.ifro.ir/portal.aspx
۱۲	موسسه تحقیقات برنج	http://berenj.areo.ir
۱۳	مرکز ملی تحقیقات شوری	http://insrc.ir/
۱۴	پژوهشکده مهندسی جهاد کشاورزی	http://pajoohesh.areo.ir
۱۵	مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی استان تهران	http://tehran.areo.ir
۱۶	بنگاه توسعه ماشین‌های کشاورزی	http://www.agriservices.ir/main.aspx?par=۱-۶
۱۷	شرکت سهامی هواپیمایی خدمات ویژه	http://www.agriservices.ir/main.aspx?par=۳-۶
۱۸	شرکت سهامی پشتیبانی امور دام	http://www.agriservices.ir/main.aspx?par=۴-۶
۱۹	خبرگزاری کشاورزی ایران	http://www.iana.ir/
۲۰	سایت علمی - خبری دام و طیور	http://www.farmiran.ir/home.asp
۲۱	سازمان نظام مهندسی کشاورزی و منابع طبیعی استان تهران	http://www.anreo.com/default/?rnd=gHarrD
۲۲	سایت علمی - خبری کشاورزی، دامپرواری، آبزیان و صنایع وابسته	http://www.farmiran.ir/home.asp
۲۳	پایگاه اطلاع‌رسانی فرصت‌های اشتغال و سرمایه‌گذاری مرتبط با کشاورزی و صنایع وابسته	http://jahadonline.com/
۲۴	وزارت جهاد دانشگاهی	www.maj.ir
۲۵	نظام صنفی کارهای کشاورزی ایران	http://agrisenf.mihanblog.com/
۲۶	سازمان مرکزی تعاون روستایی ایران	http://www.corc.ir/Portal/Home/
۲۷	معاونت ترویج و آموزش کشاورزی	http://www.tarvij.com/persian/index.asp
۲۸	کشاورزان جوان ایرانی	http://www.keshavarz.javananeirani.ir/
۲۹	سایت‌های بین‌المللی	http://caff.org/
۳۰		http://www.nbfarm.com/
۳۱		http://www.iucn.org/
۳۲		http://www.beta.undp.org/undp/en/home.html
۳۳		http://www.sare.org/
۳۴		https://attra.ncat.org/

بنیاد توسعه کار آفرینی زنان و جوانان، به دنبال ترویج کسب و کارهای زعفرانی

تجربه توانمندسازی کشاورزان در حوزه کسب و کار زعفران

ناصر نوربخش

با رعایت همان استانداردهای آموزش داده شده فرآوری، و آماده فروش و مصرف کنند.

در قالب این طرح هر کشاورزی که محصولش از این طریق و در داخل پایگاه‌های فرآوری زعفران، آماده شود یک کد شناسایی دریافت کرده که ضمیمه محصول بوده و با این کد، تمامی اطلاعات محصول شامل محل کاشت، نام کشاورز، نام مزرعه، زمان برداشت و سال تولید و... مشخص می‌شود. این کد نشان‌دهنده تولید یک محصول با کیفیت است. باید توجه داشت که بخش عمده کیفیت زعفران به نحوه فرآوری (چیدن، پر کردن، خشک کردن و نگهداری) آن مربوط است که متأسفانه اندکی مورد بی‌توجهی قرار گرفته است. لذا استاندارد کردن مراحل پس از برداشت برای ارتقا کیفیت زعفران ایرانی بسیار ضروری است.

برای طرح بهبود کیفیت زعفران که با هدف ارتقا کیفیت این محصول در قانان به صورت پایلوت اجرا شد می‌توان نتایج زیر را برشمرد:

- فراهم کردن شرایط برای شناسنامه‌دار شدن و کددار کردن زعفران ایران
- فراهم شدن فرصت تازه‌ای برای کسب و کار در زمینه زعفران در قالب ایجاد پایگاه‌های فرآوری
- ارتقا کیفیت زعفران تولید شده با این روش از نظر کاهش آلودگی میکروبی و افزایش رنگ‌دهی
- ثبت کردن تجربه‌ای موفق در زمینه توانمندسازی کشاورزان با تاکید بر مشارکت محلی و اعتمادسازی
- انتفاع بیشتر کشاورز از محصول تولید شده با فراهم کردن امکان ارتباط مستقیم تولیدکننده به صادرکننده و خرید محصول با قیمت بیشتر

برنامه آتی برای این طرح را در سه مسیر کلی می‌توان دنبال کرد:

- تداوم طرح در قالب آموزش و توانمندسازی کشاورزان برای تولید محصول با استانداردهای بهداشتی و فنی لازم
- تلاش برای ایجاد الزامات قانونی برای شناسنامه‌دار کردن زعفران کشاورزان
- معرفی فرصت‌های کسب و کار جدید در زمینه زعفران با تاکید بر این طرح

توجه ناکافی به آموزش در بخش کشاورزی، به‌ویژه به منظور حفظ و ارتقای کیفیت و سطح بهداشت محصول و همچنین اهمال در بسته‌بندی صحیح از عمده‌ترین مشکلات زعفران ایران است که باعث شده این محصول استراتژیک در ایران از رقبای قدیمی خود عقب مانده و شرکای تازه‌ای نیز پیدا کند. این وضعیت علاوه بر تاثیر نامطلوب در کیفیت زعفران، باعث کم‌رونقی کسب و کارهای این حوزه نیز شده است.

کارشناسان و دست‌اندرکاران محصول زعفران راهکارهای مختلفی برای خروج از وضعیت فعلی و بهبود جایگاه زعفران ایران ارائه می‌دهند. راهکارهایی مثل حمایت قیمتی، بسته‌بندی مناسب و... اما مهم‌ترین راهکار، آموزش کشاورزان است. باید توجه داشت که بخش عمده زعفران در ایران توسط کشاورزان خرده مالک تولید شده و کشت صنعتی و انبوه این محصول وجود ندارد و این گروه از کشاورزان با همان شیوه‌های سنتی مشغول کاشت و برداشت زعفران هستند.

عادات غلط در برداشت زعفران و فرآوری آن، ضربه مهلکی به جایگاه زعفران ایران وارد می‌کند که تنها راه برای حل این معضل، آموزش کشاورزان است. به عنوان مثال جدا نکردن خامه سفید از زعفران باعث کم شدن قدرت رنگ‌دهی زعفران می‌شود که هم‌چنان بین کشاورزان رایج است و یا بستن نخ‌های رنگی به دور زعفران باعث آلودگی شیمیایی آن می‌شود.

طرح بهبود کیفیت و شناسه تولید زعفران ایران با هدف بهبود کیفی زعفران ایران و رونق کسب و کارهای زعفران در پاییز سال جاری در سه روستای شهرستان قانان مهد تاریخی زعفران ایران به صورت پایلوت اجرا شد.

این طرح که کاری است مشترک از طرف بنیاد توسعه کارآفرینی زنان و جوانان، شورای ملی زعفران، مدیریت جهاد کشاورزی شهرستان قانان و کانون هم‌انگهی دانش و صنعت زعفران ایران، بر آگاه‌سازی زعفران‌کاران و دست‌اندرکاران عملیات فرآوری آن از طریق آموزش به کشاورزان تاکید دارد. در قالب این طرح استانداردهای لازم برای فرآوری زعفران به وسیله بروشورهای آموزشی و تشکیل کلاس‌های آموزشی، به کشاورزان و عوامل پس از تولید انتقال داده می‌شود.

افراد آموزش دیده در زمان برداشت زعفران، می‌توانند در محلی که برای گل پرکنی زعفران در نظر گرفته شده حضور یافته و محصول کشاورز را

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرست‌ها و چالش‌ها)

اهداف انجمن در راستای مأموریت فوق به شرح زیر است:

۱. ترویج و توسعه کارآفرینی
  ۲. کمک به بهبود و اصلاح سیاست‌های حمایتی از زنان کارآفرین
  ۳. نهادینه ساختن فعالیت‌های آموزشی، پژوهش، مشاوره‌ای و ترویجی در زمینه کارآفرینی
  ۴. فراهم ساختن زمینه لازم برای پرورش ایده‌های خلاق در ورود به عرصه کارآفرینی
  ۵. کمک به سامان‌دهی فعالیت‌های مرتبط با کارآفرینی
  ۶. کمک به پیوند منطقی و متناسب میان کارآفرینان و دولت و بانک‌ها و سایر ذی‌نفعان
  ۷. کمک به ایجاد شبکه‌های اطلاعاتی و ارتباطی میان زنان کارآفرین در سطح ملی، منطقه‌ای و جهان
- انجمن به منظور انجام فعالیت‌های خود سه گروه ارتباطات، آموزش و پژوهش و مشاوره را با همکاری اعضای خود تشکیل داده است. این سه گروه با هماهنگی با هیأت مدیره تا کنون نسبت به فعالیت‌های زیر همت گمارده‌اند.
- ۱- برگزاری همایش‌های سالانه به شرح زیر
  ۱. همایش کارآفرینی زنان و چالش‌های پیش رو (تهران- ۱۳۸۳)
  ۲. همایش کارآفرینی زنان و راه‌کارهای بررسی توسعه کارآفرینی (تهران- ۱۳۸۴)
  ۳. همایش کارآفرینی زنان دانش‌آموخته دانشگاهی (تهران- دانشگاه صنعتی شریف- ۱۳۸۵)
  ۴. همایش کارآفرینی زنان و فرصت‌های پیش رو

جمعی از زنان کارآفرین و صاحب کسب و کار به قصد اشاعه فرهنگ کارآفرینی در جامعه زنان قدم پیش نهادند تا داوطلبانه با انباشت تجارب خود نهادی شکل دهند تا مروج این تفکر شود. برای کسب مجوز رسمی این نهاد از دو طریق وزارت کار و وزارت کشور هم‌زمان اقدام شد.

این مسیر با هدف‌گذاری توسعه ظرفیت مدیریت زنان کارآفرین و صاحب کسب و کار و نیز ترغیب جوانان صاحب ایده‌های خلاق به سوی کارآفرینی و به نام «انجمن صنفی زنان کارآفرین» با کسب مجوز از وزارت کار و امور اجتماعی در اسفندماه ۱۳۸۳ آغاز شد. در همان سال وزارت کشور نیز مجوز انجمن را تحت عنوان «انجمن ملی زنان کارآفرین» صادر نمود. به این ترتیب هر دو انجمن با دو مجوز جداگانه و با اکثریت اعضای مشترک شروع به فعالیت نمودند. انجمن دامنه فعالیت خود را در سراسر ایران اعم از شهر و روستا مینمود و بر همین اساس همواره در پی آن بوده که زنان صاحب کسب و کار و کارآفرین در تعامل با یکدیگر بتوانند ضمن توان‌افزایی ظرفیت‌های علمی و تجربی خود، پیوند سازمان‌یافته‌ای با عناصر موثر در محیط کارآفرینی از جمله دولت، تشکلهای حرفه‌ای و نهادهای عمومی پیدا کنند. مضاف به آنکه این همه تجارب را به نسلی که از این پس حضورش در بازار کار هم نیاز است و هم خود نیازمند کار، در مسیری سمت و سو دهند که با خلق ایده و ابتکار و نوآوری مانوس شود و در فرآیند کارآفرینی توان تبدیل ایده به عمل را کسب کنند.

۵. همایش کارآفرینی فرهنگی زنان (تهران- ۱۳۸۶)
  ۶. همایش توسعه کارآفرینی زنان در ایران (شیراز- دانشگاه شیراز- ۱۳۸۷)
  ۷. همایش کارآفرینی زنان صاحب صنعت و حرف (تهران- ۱۳۸۷)
  ۸. همایش کارآفرینی اجتماعی زنان (تهران- ۱۳۸۸)
  ۹. همایش کارآفرینی زنان در حوزه فناوری اطلاعات (تهران- ۱۳۸۹)
- سعی بر آن است تا الگوهای موفق کارآفرین متناسب با موضوع همایش در سطح ایران شناسایی تا داستان موفقیت کسب و کار و کارآفرینی خود را ارائه کنند. علاوه بر آن، ارائه مقالات علمی و تشکیل میزگرد بررسی فرصت‌ها و تهدیدهای محیط کسب و کار موضوع همایش بخش‌های دیگر برنامه را تشکیل می‌دهد.
- ۲- انجام بازدیدهای استانی از استان‌های کرمان، گیلان، چهارمحال و بختیاری، آذربایجان‌های غربی و شرقی، اردبیل، خراسان رضوی، خراسان جنوبی، یزد، کردستان، کرمانشاه، اصفهان، فارس، زنجان، بوشهر (عسلویه)، گلستان، هرمزگان، خوزستان، قزوین، البرز، کرمان، اردبیل و جزیره کیش
- برنامه این سفرها شامل نشست مشترک با زنان کارآفرین آن استان، بازدید از کسب و کارهای زنان صاحب کسب و کار استان، سخنرانی و تشکیل

میزگرد در دانشگاه‌های استان و دیدار با برخی از تشکل‌های حرفه‌ای از جمله اتاق بازرگانی و جلسات مشترک با مسئولین دولتی است.

۳- برگزاری کارگاه‌های آموزشی ویژه اعضا از جمله

- کارگاه آموزشی IT و کارآفرینی
  - کارگاه آموزش کارآفرینی
  - کارگاه آموزشی «ارتباط موثر»
  - کارگاه آموزشی «مهارت‌های ارتباطی برای رهبری موثر»
  - کارگاه آموزشی «شخصیت‌شناسی»
  - کارگاه آموزشی «مدیریت کارآمد در جلسات سازمان‌ها»
  - کارگاه آموزشی «آشنایی با کارآفرینی اجتماعی»
  - کارگاه آموزشی «آمادگی و توانمندسازی اعضا جهت حضور در دوره‌های داخل و خارج کشور»
  - کارگاه پژوهشی «بررسی اثرات متقابل خانواده و کسب و کار زنان کارآفرین و راه کارهای برقراری تناسب بین آن‌ها»
  - کارگاه آموزشی «تکنیک‌های کارآفرینی با رویکرد مالی به روش کار تیمی»
  - کارگاه آموزشی «مدیریت برند»
  - کارگاه آموزشی «آشنایی مدیران غیر مالی با حسابداری و قوانین و مقررات مربوطه»
  - کارگاه آموزشی «خلاقیت با استفاده از راست و چپ مغز»
  - کارگاه آموزشی «آشنایی با زبان بدن در مذاکرات تجاری»
  - کارگاه آموزشی «مدیریت نوین فروش»
- دیگر فعالیت‌های انجمن عبارت بوده از:
- ۴- برگزاری نشست‌های مشورتی با جوانان

علاقتمند به کسب و کار در زمینه‌های صنعت، کشاورزی، بازرگانی

۵- برگزاری نشست‌های نقد و بررسی فیلم‌های حوزه زنان با حضور کارگردان فیلم

۶- انتشار فصل نامه داخلی زنان کارآفرین

۷- راه اندازی سایت انجمن و اطلاع رسانی اخبار انجمن از طریق آن

۸- همکاری مشترک با مراکز کارآفرینی دانشگاه‌ها، مراکز دانشگاهی و علمی، شهرداری‌ها، شورای شهر، رادیو فرهنگ و نهادهای عمومی مربوطه از طریق ایراد سخنرانی، شرکت در همایش‌ها، میزگردها...

۹- حضور در مجامع رسمی مرتبط با حوزه کارآفرینی زنان از جمله کمیته راهبردی اعتبارات خرد، کمیسیون حمایت از زنان و خانواده قوه قضائیه، اتاق بازرگانی، وزارت کار و امور اجتماعی

۱۰- حضور در مجامع رسمی بین‌المللی حوزه کسب و کار و کارآفرینی زنان از جمله شبکه زنان فارسی زبان در ایران، کابل، تاجیکستان و کارگاه‌های آموزشی مالزی، ترکیه و...

۱۱- مستندسازی تجارب زنان کارآفرین

۱۲- عضویت در کمیته‌های علمی جشنواره‌ها و همایش‌ها از جمله جشنواره شیخ بهایی، جشنواره امیرکبیر و جشنواره تولید ملی - افتخار ملی

۱۳- همکاری مشترک با مراکز دانشگاهی از جمله امیرکبیر، علم و صنعت و دانشکده کارآفرینی دانشگاه تهران

۱۴- انعقاد تفاهم‌نامه با موسسات مالی و اعتباری، مراکز آموزشی و... برای ارائه خدمات ویژه به اعضا

۱۵- مشارکت در تدوین پیش‌نویس لایحه تاسیس و فعالیت سازمان‌های مردم‌نهاد و سازمان‌های نظام کارآفرینی

ویژه‌نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

مقالات منتخب

نعمت‌اله شیری

دانشجوی کارشناسی ارشد آموزش کشاورزی، دانشگاه تهران

کشاورزی ارگانیک و کارآفرینی زنان در بخش کشاورزی:

چالش‌ها و راه کارها

مقدمه
امروزه بخش کشاورزی به‌منظور پاسخ‌گویی به نیاز روزافزون غذا برای جمعیت رو به رشد کره‌ی زمین و فراهم کردن مواد غذایی کافی و مناسب، به میزان زیادی وابسته به مصرف مواد شیمیایی می‌باشد (هاتیرلی و همکاران، ۲۰۰۵). استفاده از مواد شیمیایی در کشاورزی باعث افزایش کمی تولیدات کشاورزی شد و مشکل غذا را در بسیاری از کشورها بالاخص کشورهای توسعه یافته و در حال توسعه حل نمود. اما همواره این افزایش تولید با مشکلات زیست محیطی متعددی مواجهه بوده است (کیانی و لیاقتی، ۱۳۸۶). مجموعه این عوامل سبب شد تا حفظ محیط زیست و امنیت و بهداشت غذایی به یکی از چالش‌های بشر در عصر حاضر تبدیل شود و جوامع بین‌المللی در پی یافتن راهبردهای مناسبی برای حل این معضلات و دستیابی به نظام‌های کشاورزی پایدار باشند. یکی از این راهبردها کشاورزی ارگانیک است که هدف آن ضمن حفاظت از حاصل‌خیزی خاک، افزایش تولید محصول با کم‌ترین تکیه بر استفاده از مواد شیمیایی می‌باشد (مافی، ۱۳۸۷). کشاورزی ارگانیک یک سیستم تولید است که از مصرف کودهای معدنی مصنوعی، مواد شیمیایی، تنظیم‌کننده‌های رشد و افزودنی‌های خوراک دام اجتناب می‌ورزد (اسدی و نادری مهدبی، ۱۳۸۸). امروزه کشاورزی ارگانیک به سرعت در حال رشد و گسترش می‌باشد و بسیاری از کشورها به ویژه کشورهای اروپایی، توسعه کشاورزی ارگانیک را در برنامه‌های اجرایی خود قرار داده‌اند و در آینده‌ای نه چندان دور مهم‌ترین و اصلی‌ترین مشخصه حضور در بازارهای جهانی به ویژه برای

کشاورزی ارگانیک، فرصه تولید محصولات ارگانیک، فرصت‌های شغلی جدیدی را فرآوری کشاورزان خرده‌پا به‌ویژه زنان قرار می‌دهد. زنان در این‌گونه نظام‌ها قادرند محصولات ارگانیک را با هزینه نسبتاً پایین تولید کنند. بر این اساس، توسعه کشاورزی ارگانیک، علاوه بر این‌که باعث تولید محصولات سالم (ارگانیک) می‌شود، فرصت‌های شغلی بیشتری را در بخش کشاورزی برای زنان فراهم می‌کند. اما با وجود این‌گونه مزایا برای کشاورزی ارگانیک، توسعه آن با موانع و مشکلاتی فراوانی مواجهه است. در این راستا، مطالعه حاضر به روش کیفی، به‌منظور بررسی موانع و مشکلات توسعه کشاورزی ارگانیک در بین کشاورزان شهرستان دره‌شهر (استان ایلام) انجام شد. برای جمع‌آوری داده‌ها از مصاحبه گروه‌های متمرکز استفاده شد که به‌منظور دستیابی به هدف تحقیق ۳۴ کشاورزی ارگانیک کار با روش بحث گروهی و مصاحبه مورد مطالعه قرار گرفتند. یافته‌های تحقیق نشان داد که موانع و مشکلاتی مانند: مسایل زیرساختی، مسایل اقتصادی، ضعف دانش و آگاهی کشاورزان، مسایل فنی و مدیریتی، مسایل حمایتی و موانع انگیزشی و نگرشی در راه توسعه کشاورزی ارگانیک وجود دارد. نتایج این مطالعه می‌تواند در بهبود و تسریع توسعه کشاورزی ارگانیک به‌منظور تولید محصولات سالم و توسعه کارآفرینی زنان در بخش کشاورزی به برنامه‌ریزان کشاورزی و توسعه‌گران در این رابطه کمک نماید.

روش پژوهش
پژوهش حاضر از نظر ماهیت از نوع پژوهش‌های کیفی و از لحاظ هدف کاربردی است. ابزار جمع‌آوری اطلاعات در این پژوهش مصاحبه در قالب گروه‌های بحث متمرکز بود. مکان پژوهش را روستاهای دهستان چمکلان واقع در شمال شهرستان دره‌شهر از توابع استان ایلام بود. نمونه تحقیق شامل ۲۴ نفر از کشاورزان ارگانیک کار روستاهای دهستان چمکلان شهرستان دره‌شهر بودند که در قالب ۸ گروه در

روستاهاى مختلف دهستان چمکلان به بحث و مصاحبه با آن‌ها پرداختیم. تجزیه و تحلیل اطلاعات حاصل از بحث و مصاحبه در گروه‌هاى مورد مطالعه با استفاده از فنون خاص روش تحقیق کیفی و از طریق دسته‌بندی، طبقه‌بندی و رسیدن به مفاهیم کلی و مشخص انجام پذیرفت.

نتایج

موانع و مشکلات توسعه کشاورزی ارگانیک از دیدگاه کشاورزان ارگانیک کار مورد مطالعه، عبارتند از: ۱- مسایل زیرساختی: در این عامل مواردی مانند: نبود یا محدودیت بازار مناسب برای محصولات ارگانیک، نبود مکان مناسب برای ذخیره و نگهداری این نوع محصولات، نبود وسایل مورد نیاز و کافی برای حمل نقل و فروش محصولات تولید شده در بازارهای بزرگ‌تر، در دسترس و کافی نبودن نهادهای مورد نیاز برای تولید محصولات ارگانیک و... قرار دارد.

۲- مسایل اقتصادی: در زمینه مسایل اقتصادی مواردی مانند: کاهش تولید و درآمد با کشت محصولات ارگانیک، نبود سرمایه لازم برای کشت ارگانیک، عدم علاقه مردم منطقه به مصرف محصولات ارگانیک و پرداخت نکردن هزینه بیش‌تری برای خرید این محصولات، خریداری محصولات ارگانیک توسط دلالان به قیمت پایین‌تر و... بود.

۳- ضعف اطلاعات و دانش کشاورزان: در این عامل مواردی مانند: ضعف اطلاعات و آگاهی کشاورزان نسبت به کشاورزی ارگانیک، سطح تحصیلات پایین کشاورزان و کم‌سوادی آن‌ها، نداشتن آگاهی از چگونگی کشت و نگهداری از محصولات ارگانیک و... قرار داشت.

۴- مسایل فنی و مدیریتی: در این عامل مواردی مانند: مشکلات کنترل علف‌های هرز، بیماری‌ها و آفات در بین کشاورزان ارگانیک کار، نداشتن مهارت و دانش فنی برای تولید محصولات ارگانیک، در دسترس نبودن زمین‌های حاصل‌خیز و مناسب برای کشت محصولات ارگانیک در منطقه مورد مطالعه، نداشتن اطلاع از زمان کشت و شرایط آب و هوایی مناسب و مورد نیاز برای کشت محصولات ارگانیک، ندانستن فنون و روش‌های کشت محصولات ارگانیک، نیاز به مدیریت و نگهداری بیش‌تر و مناسب‌تر نسبت به کشاورزی متداول، کمبود نیروی کار ماهر در این زمینه و... جای داشت.

۵- مسایل حمایتی: در این عامل مواردی مانند: حمایت نکردن دولت از کشت محصولات ارگانیک،

نبود مروجان و کارشناسان با تجربه و آشنا به کشاورزی ارگانیک جهت آموزش کشاورزان، دایر و برگزار نشدن کلاس‌های آموزشی-ترویجی در زمینه مسایل مرتبط با کشاورزی ارگانیک، ارایه نکردن خدمات مناسب و مورد نیاز توسط شرکت خدمات فنی و مشاوره‌ای کشاورزی و سازمان‌های حمایتی در زمینه کشاورزی ارگانیک و... بود.

۶- موانع انگیزشی و نگرشی: در این زمینه مواردی مانند: عدم علاقه و تمایل کشاورزان به کشت محصولات ارگانیک، عادت کردن کشاورزان به مصرف مواد شیمیایی در کشاورزی، افزایش تولید و درآمد کشاورزان با مصرف مواد شیمیایی در کشاورزی متداول به گفته‌ی آنان، اظهار به ناتوانی و نداشتن مهارت در مدیریت کشت ارگانیک توسط کشاورزان و... جای دارد.

نتیجه‌گیری و راه‌کارها

نظام کشاورزی ارگانیک، به دلیل تنوع در شیوه‌های تولید محصولات و نیز وجود فعالیت‌های ارزش افزون مانند فرآوری و بازاریابی محصولات، می‌تواند فرصت‌های شغلی بیش‌تری را برای کشاورزان زن خرده‌مالک در طول سال ایجاد کند، و کشاورزان زن خرده‌مالک قادرند محصولات ارگانیک را با هزینه کار نسبتاً پایین‌تری تولید کنند. مجموعه این عوامل می‌تواند باعث شوند زنان خرده‌مالک در امر تولید محصولات ارگانیک در قالب ایجاد تعاونی‌های ارگانیک کار در جهت ایجاد کسب و کار برای زنان در نظام‌های کشاورزی ارگانیک از مزیت نسبی برخوردار باشند. اما با وجود مزایای فراوان، توسعه کشاورزی ارگانیک همواره با موانع و مشکلاتی متعددی مواجه می‌باشد. بر این اساس، در این پژوهش که به روش کیفی انجام شد. موانع و مشکلات توسعه کشت محصولات ارگانیک در ۶ عامل کلی دسته‌بندی شدند که عبارتند از: ۱- مسایل زیرساختی، ۲- مسایل اقتصادی، ۳- ضعف دانش و آگاهی کشاورزان، ۴- مسایل فنی و مدیریتی، ۵- مسایل حمایتی و ۶- موانع انگیزشی و نگرشی.

باتوجه به مطالب ارایه شده می‌توان اظهار کرد که ترویج و توسعه کارآفرینی زنان در قالب تعاونی‌های کشت محصولات ارگانیک می‌تواند یک راه‌کار اساسی در جهت ایجاد کسب و کار برای زنان در کشت محصولات سالم (ارگانیک) باشد. بنابراین، لازم است که سیاستی مناسب اتخاذ شود که کارآفرینی

زنان در نظام‌های کشاورزی ارگانیک را فعالانه دنبال کرده و بازار در حال گسترش محصولات سازگار با محیط زیست را هدف خود قرار دهد. این امر در کنار پتانسیل‌های وسیع کارآفرینی زنان در نظام‌های کشاورزی ارگانیک، می‌تواند باعث گسترش و ترویج تعاونی‌های زنان به منظور ایجاد کسب و کارهای جدیدی برای زنان در بخش کشاورزی شود. بر این اساس، با توجه به اهمیت و فواید توسعه کشاورزی ارگانیک در جهت تولید محصولات سالم و ترویج و توسعه کسب و کارهای مناسب به منظور توسعه کارآفرینی زنان در بخش کشاورزی، بر مبنای نتایج حاصل از تحقیق، راهکارهای به صورت زیر ارایه می‌شود:

۱- برنامه‌ریزان بخش کشاورزی باید با ارایه راه‌کارهایی در زمینه تسهیل امر صادرات محصولات کشاورزی ارگانیک، حمایت از کشاورزان پیشرو در کشت ارگانیک، اطلاع‌رسانی و انجام فعالیت‌های ترویجی برای استفاده از ظرفیت‌های موجود در کشور، جهت دهی تحقیقات کشاورزی از مصرف کودهای شیمیایی به مصرف کودهای آلی و بیولوژیک، توجه ویژه به کشاورزی ارگانیک در تدوین برنامه‌های راهبردی تحقیقات کشاورزی و نظام قیمت‌گذاری مناسب و مجزا برای محصولات ارگانیک، زمینه را برای توسعه و اعتلای این نظام کشاورزی پایدار را فراهم نمایند؛

۲- ارایه دوره‌های آموزشی ترویجی در زمینه کشاورزی ارگانیک برای کشاورزان و تشویق آنان به شرکت در این کلاس‌ها و همچنین، آموزش مروجین کشاورزی برای اشاعه کشاورزی ارگانیک و نیز به ترویج کشاورزی ارگانیک از طریق رسانه‌های جمعی مثل رادیو و تلویزیون جهت ارتقاء سطح آگاهی‌های عمومی مصرف‌کنندگان و تولیدکنندگان محصولات ارگانیک پرداخته شود؛

۳- دولت و سازمان‌های دولتی با حمایت از کشاورزان ارگانیک کار، بیمه محصولات آنان، ایجاد و توسعه بازارهای محلی محصولات ارگانیک و بررسی اقتصادی و شناسایی بازارهای جهانی برای صادرات محصولات ارگانیک، ایجاد محل‌های برای ذخیره و نگهداری محصولات ارگانیک و در اختیار گذاشتن وسایل حمل نقل کافی و مجهز به سردخانه برای این نوع محصولات، انگیزه و نگرش کشاورزان را نسبت به کشت محصولات ارگانیک تقویت و بهبود نمایند.

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرست‌ها و چالش‌ها)

مقالات منتخب

سیاست گذاری کارآفرینی پایدار، زمینه ساز افزایش نقش آفرینی زنان کشاورز کارآفرین در توسعه کشاورزی ارگانیک

پگاه مریدسادات^۱، عبدالرضا رکن الدین افتخاری^۲، مهدی پور طاهری^۳، حسین شعبان علی فمی^۴، محمد مریدسادات^۵

مقدمه

امروزه توسعه کارآفرینی پایدار به عنوان راهبردی برای حل چالش‌های ناپایداری در بخش کشاورزی و افزایش نقش آفرینی زنان کشاورز در توسعه کشاورزی ارگانیک مطرح می‌باشد. لازمه این توسعه مداخله دولت و اتخاذ سیاست‌هایی مناسب می‌باشد. هدف مقاله حاضر معرفی برخی از این سیاست‌ها است. سیاست‌های کارآفرینی پایدار برای توسعه کشاورزی پایدار و ارگانیک و نقش آفرینی زنان کشاورز

گسترش فقر، بیکاری، نابرابری، آلودگی و تخریب و تخلیه منابع طبیعی در نتیجه توسعه تفکر مدرنیزاسیون و تاکید بر رشد کمی اقتصادی، موجب بازنگری در تفکر توسعه و ظهور توسعه پایدار در بخش‌های مختلف از جمله کشاورزی و شکل گیری کشاورزی پایدار با هدف نهایی توسعه همه جانبه اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی کشور، از جمله توسعه اشتغال، کارآفرینی و درآمد، تامین غذای باکیفیت و سالم، توسعه صادرات، ارزآوری و کاهش واردات، تامین مواد اولیه بخش صنعت، رفاه و بهبود کیفیت زندگی مردم، به ویژه کشاورزان شد. تحقق این مهم در گرو مداخله آگاهانه دولت در بخش کشاورزی و اتخاذ تدابیر خردمندانه و اقداماتی اثربخش یا به عبارتی سیاست‌هایی کارآمد می‌باشد.

نکته مهمی که باید در انتخاب راهبرد مناسب و سیاست گذاری مدنظر قرار گیرد، توجه به وضع موجود و محیط حاکم بر سیاست گذاری هاست. با توجه به روند فزاینده جهانی شدن (فائو، ۱۳۸۲) و گسترش دانش و جایگزینی اقتصاد نوآر محور به جای اقتصادهای مبتنی بر عوامل تولید و کارایی محور (Kelly et al, ۲۰۱۰)، در حال حاضر، سیاستگذاران، برنامه‌ریزان و متخصصان بخش کشاورزی معتقدند که در پاسخ به این تحولات، یک دگرگونی ساختاری در شیوه‌های کنونی تولید کشاورزی لازم بوده و کشاورزی مبتنی بر بازار در چارچوب توسعه پایدار، راهبردی اساسی برای توسعه کشاورزی به شمار می‌رود. در این نوع کشاورزی، کشاورز باید به نحوی تولید کند که بتواند تولیدات خود را در بازار رقابتی که مبتنی بر خواسته‌های مشتری است به فروش برساند. به این منظور کشاورز باید فرصت شناسی بوده و نیازهای مشتری را به درستی شناسایی کند و سپس راهبرد لازم را در جهت برآوردن این نیازها طراحی و اجرا نماید. به عبارت دیگر کشاورز امروز باید یک کارآفرین (اسکندری، ۱۳۸۵) و

کشاورزی باید کارآفرینانه باشد.

به بیان مارسدن: «توسعه کارآفرینی در کشاورزی به جهت حفاظت از تمامیت و سلامت فرهنگی، اکولوژیکی و محیطی برای پیدا کردن راه‌هایی در جهت ایجاد سود اقتصادی مورد نیاز واقع شده است.» (Carreón J. et al, ۲۰۱۰). طبق بیان سازمان توسعه و همکاری اقتصادی، «کارآفرینی پدیده‌ای است همراه با فعالیت کارآفرینانه.» این سازمان فعالیت کارآفرینانه را «عمل مخاطره‌آمیز انسان، در جستجوی خلق ارزش، از طریق ایجاد و توسعه فعالیت اقتصادی با شناخت و توسعه یک محصول، فرآیند یا بازار جدید» معرفی می‌نماید و اظهار می‌دارد که «کارآفرین، فردی است که با ایجاد یا توسعه فعالیت اقتصادی از طریق شناخت و توسعه یک محصول، فرآیند یا بازار جدید به دنبال خلق ارزش است.» (OECD, ۲۰۰۹).

در ابتدا اعتقاد بر این بود که این ارزش‌ها صرفاً ارزش‌های اقتصادی می‌باشند، ولی اکنون در ادبیات جدید بیان می‌شود که انسان فقط به دنبال ارزش‌های اقتصادی و ثروت آفرینی نبوده بلکه همواره به دنبال طیف نسبتاً وسیعی از ارزش‌های مختلف شامل ارزش‌های اجتماعی (ایجاد روابط سودمند)، اقتصادی (افزایش ثروت) و زیست محیطی (تضمین تداوم و پایایی محیط زیست طبیعی) است، که تاثیر سینرژیک بر هم دارند (Cohen et al, ۲۰۰۸). به نقل از Jensen and Meckling (۱۹۹۴).

بر این اساس از دهه ۱۹۹۰ تلفیق دانش کارآفرینی و توسعه پایدار به ظهور مفاهیم مختلفی شامل کارآفرینی اکولوژیکی؛ کارآفرینی زیست محیطی، کارآفرینی سبز، و کارآفرینی پایدار منجر شد. طبق نظر محققان مختلف تحقق کشاورزی پایدار نیازمند وجود کارآفرینانی پایدار یا سبز است (Volery, ۲۰۰۲; Spence et al, ۲۰۱۱; Issak, ۲۰۱۰).

دو دیدگاه درون‌داد و برون‌داد بر کارآفرینان سبز وارد است. از دیدگاه درون‌داد کارآفرین پایدار فردی پذیرنده و به کاربرنده فناوری‌های سبز و بر اساس رویکرد برون‌داد، خالق فرآیندها و محصولات سبز می‌باشد (OECD, ۲۰۱۱). کشاورزان فعال در زمینه کشاورزی ارگانیک از جمله کارآفرینان پایدار هستند (Volery, ۲۰۰۲) بر این اساس پرورش این کارآفرینان برای دستیابی به توسعه پایدار بخش

کشاورزی امری ضروری است.

طبق مطالعات، یک چهارم تولید ناخالص ملی کشورمان مربوط به بخش کشاورزی است که زنان ۳۵ تا ۴۰ درصد نیروی کار این بخش را تشکیل می‌دهند (هوشمندان و حاتمی، ۱۳۸۷) یا این وجود علی‌رغم تاکید بسیار درباره برابری جنسیتی و توانمندسازی زنان، این قشر برای توسعه شرایط خویش با چالش‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی از جمله کارآفرینی روبرو بوده، لذا توانمند نمودن این قشر عظیم و ارزشمند در جهت کارآفرینی پایدار و توسعه کشاورزی ارگانیک پایدار، مستلزم تمهیداتی اصولی می‌باشد. این مهم جز از گذار فراهم نمودن شرایط و زمینه مساعد اجتماعی، اقتصادی، سیاسی و فرهنگی ممکن نخواهد بود و شکل‌گیری این زمینه نیز نیازمند توجه ویژه دولت و اتخاذ تدابیر و سیاست‌های خاص در این راستاست.

ابعاد سیاست	سیاست	منبع
اقتصادی	ساده‌سازی قوانین برای تسهیل جریان ورود و خروج کارآفرینی؛ تمرکززدایی و حذف کنترل دولت؛ کاهش موانع مالیاتی برای ورود زنان به کسب و کارهای کشاورزی پایدار؛ تسهیل دسترسی به اعتبارات خرد، سرمایه اولیه و سایر سرمایه‌های آغازین برای زنان؛ توسعه زیرساخت‌های فیزیکی مناسب برای کارآفرینی؛ توسعه زیرساخت‌های نوآوری؛ آزمایشگاه‌ها؛ سازمان‌های استاندارد مرتبط با تولید و تایید دروندادها و پرونده‌های مرتبط با کشاورزی پایدار و ارگانیک؛ بهبود و تسهیل سیاست‌های ورشکستگی؛ توسعه بازار آزاد و افزایش فرصت‌های رقابت؛ توسعه بازار سهام تولیدات پایدار کشاورزی؛ اعطای حمایت‌های مالی ویژه چون پاره‌ه و وام به توسعه کارآفرینی پایدار در بخش کشاورزی توسط زنان؛ ارائه مشوق‌های مالی برای سرمایه‌گذاری در کسب و کارهای مخاطره آمیز به زنان؛ ارائه یارانه تحقیق و توسعه فناوری برای توسعه فناوری‌های پایدار توسط زنان؛	Lunestrum and Stevenson, 2005; Verheul et al, 2002 به نقل از Storey, 1994; Thuriik, 2009; Hoffman, 2007; Hertin et al, 2001; Kelly et al, 2010;
اجتماعی	افزایش دسترسی زنان کشاورز به اطلاعات و مشاوره مرتبط با آغاز کسب و کار، تسهیل فعالیت شبکه‌های کارآفرینان و زنان کشاورز کارآفرین و تبادل آنها برای توسعه یادگیری، همکاری و ارتباطات دو سویه؛ تلفیق کارآفرینی در نظام آموزشی کشور از سطح ابتدایی تا عالی به منظور افزایش فرصت یادگیری فرایندها و مهارت‌های کارآفرینانه؛ ارتقا آگاهی و نگرش عمومی نسبت به کارآفرینی و کارآفرینی زنان به عنوان یک گزینه پایه ایجاد مراکز رشد (انکوباتورها) ویژه کارآفرینی پایدار زنان در عرصه کشاورزی؛ راهاندازی پورتال‌های اطلاعاتی و افزایش دسترسی زنان کشاورز کارآفرین به اطلاعات مرتبط با منابع، انواع سرمایه‌های قابل دسترسی بازار؛ توسعه فعالیت‌های رسانه‌های گروهی در رابطه با کارآفرینی به طور عام و کارآفرینی کشاورزی و زنان بطور خاص؛ بهبود نظام حق انحصاری و مالکیت و حقوق مالکیت فکری؛ ایجاد نهادهای فرهنگی جهت توسعه فرهنگ کارآفرینانه بین عموم و زنان؛ تعیین استانداردهای زیست محیطی و کیفیت برای فرآیند و محصول مانند (CEN/ISO)؛ استاندارد HSE ارائه مجوز، برجسته‌گذاری و گواهی‌نامه توسعه خدمات زیست محیطی جدید؛ افزایش نوآوری اکولوژیکی و ارتقا کارایی اکولوژیکی	Lunestrum and Stevenson, 2005; Verheul et al, 2002 به نقل از Storey, 1994; Thuriik, 2009; Prokopenko and Pawlin, 1991; Hertin et al, 2001
زیست محیطی		Hertin et al, 2001

جدول (۱) - سیاست‌های موثر بر توسعه کارآفرینی پایدار توسط زنان در بخش کشاورزی

نتیجه‌گیری

امروزه توسعه کارآفرینی پایدار و پرورش کارآفرینان پایدار یا سبز، به عنوان یک راهبرد اساسی برای مقابله با چالش‌های پایدارسازی بخش کشاورزی، از اهمیتی بسیاری برخوردار است. نظر به این که کشاورزی ارگانیک یکی از نظام‌هایی است که قابلیت حرکت‌بخشی به کارآفرینی پایدار در عرصه کشاورزی را داراست لذا فراهم‌سازی زمینه مناسب برای پرورش کارآفرینانی در این راستا از اهمیت بسیاری برخوردار است. با توجه به جایگاه ویژه زنان در بخش کشاورزی و اصل برابری جنسیتی در توسعه پایدار، تمرکز بر پرورش زنان کارآفرینان در عرصه کشاورزی ارگانیک و فراهم‌سازی زمینه و محیط مناسب از طریق اتخاذ سیاست‌های مناسب امری بسیار ضروری است. این سیاست‌ها باید مبتنی بر اصول پایداری و در ابعاد مختلف اقتصادی، اجتماعی و زیست محیطی باشند.

منابع

در دفتر نشریه موجود است.

شکل (۱) - جایگاه کارآفرینی در توسعه کشاورزی ارگانیک و پایدار و ضرورت سیاست‌گذاری دولت (منبع: محققان بر اساس مطالعات انجام شده)

تمرکز این سیاست‌ها باید بر عوامل مختلف شامل توسعه فرصت‌های کارآفرینانه که توسعه کشاورزی ارگانیک خود به عنوان یک فرصت کارآفرینانه مطرح می‌باشد؛ توانمندسازی زنان و ایجاد انگیزه و مهارت برای کارآفرینی و کشاورزی ارگانیک، توسعه فرهنگ کارآفرینانه در سطح کشور و فرهنگ‌سازی نسبت به ارزش و جایگاه کارآفرینی زنان و ارائه مشوق‌ها اعم از مالی و معنوی برای توسعه کارآفرینی زنان به طریق پایدار باشد. در جدول (۱) برخی سیاست‌های موثر بر توسعه کارآفرینی پایدار در راستای توسعه کشاورزی ارگانیک توسط زنان کشاورز و تبدیل آن‌ها به «زنان کشاورز کارآفرین پایدار» مورد اشاره واقع شده‌اند.

- ۱- نویسنده مسئول؛ دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس؛
- ۲- عضو هیات علمی گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس
- ۳- عضو هیات علمی گروه جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی، دانشگاه تربیت مدرس
- ۴- عضو هیات علمی دانشکده اقتصاد و توسعه کشاورزی دانشگاه تهران
- ۵- دانشجوی کارشناسی ارشد آبیاری و زه‌کشی، دانشگاه شهر کرد

ویژه‌نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

مقالات منتخب

کاهش ضایعات پس از برداشت محصولات کشاورزی، فرصتی برای کارآفرینی زنان روستایی بخش آسارا استان البرز

مهدیه السادات میرترابی^۱، یوسف حجازی^۲، سید محمود حسینی^۳، فاطمه شفیعی^۴

بازاریابی و سایر عملیات خارج از مزرعه می‌باشد.
(FAO, ۲۰۰۲).

با درجه‌بندی محصولات بعد از برداشت در مزرعه بصورت ابتدایی و با استفاده از وسایل اولیه می‌توان حدود ۸ درصد از ضایعات را کاهش داد (انصاری‌دزفولی، ۱۳۷۷). همچنین با گسترش صنایع تبدیلی-تکمیلی کشاورزی می‌توان باعث افزایش دو برابری محصولات فرآوری شده و کاهش ضایعات محصولات کشاورزی به میزان ۵۰ درصد شد.
(APO, ۲۰۰۶).

زنان روستایی و نقش آنان در فعالیت‌های پس از برداشت

زنان روستایی، همواره در تأمین غذا و محصولات فرآوری شده کشاورزی نقش حیاتی داشته‌اند. ۵۰ تا ۶۰ درصد از غذای جمعیت جهان توسط زنان تولید می‌شود، در حالی که فقط ۱/۱۰ درصد درآمد جهانی را دریافت می‌کنند و کمتر از ۱ درصد از زمین‌های جهان به زنان تعلق دارد (Greniner, ۱۹۹۸).

مطالعات پژوهشگران نشان می‌دهد زنان روستایی بیشتر از مردان در فعالیت‌های پس از برداشت مشارکت دارند و نیروی کار اصلی این فعالیت‌ها را تشکیل می‌دهند.

مطالعات پژوهشگران (انصاری‌دزفولی ۱۳۷۷، Jethi, ۲۰۰۸) نشان داده است که انجام فعالیت‌های پس از برداشت با استفاده از وسایل اولیه و آموزش نیروی انسانی در مراحل مختلف پس از برداشت تا حد زیادی ضایعات را کاهش می‌دهد. بنابراین افزایش مشارکت زنان روستایی به عنوان کنشگران اصلی از طریق آموزش و آشنا ساختن آن‌ها با اصول و روش‌های صحیح اقدامات پس از برداشت، نقش مهمی را در ارتقای کیفیت و جلوگیری از بروز ضایعات

ضایعات پس از برداشت محصولات کشاورزی و اهمیت

آن از دیدگاه فائو و UNDP هر گونه تغییری در کیفیت که منجر به غیرقابل خوراکی شدن، غیرقابل دسترس شدن و عدم ایمنی محصول شود و محصول کشاورزی را برای انسان غیرقابل مصرف نماید ضایعات تلقی می‌شود. براساس مطالعات صورت گرفته میزان ضایعات پس از برداشت در کشورهای در حال توسعه ۵۰-۳۵ درصد اعلام شده است. به طور کلی زیان ضایعات بر اقتصاد کشور منجر به کاهش میزان تولید، افزایش واردات و اتلاف نهاده‌های تولید است (دارابی، ۱۳۸۴).

تولید محصولات باغی ایران در سال ۱۳۸۸ بالغ بر ۱۹ میلیون تن بوده با این حال به دلیل نارسایی‌های موجود ۷ میلیون تن آن در مراحل پس از برداشت ضایع می‌شود که این مقدار معادل ۲۵ درصد درآمد نفتی و غذای ۲۰ میلیون نفر می‌باشد (APO, ۲۰۰۶).

فعالیت‌های پس از برداشت و جایگاه آن در کاهش ضایعات

فائو در تلقی جدید خود از کشاورزی مدرن، فعالیت کشاورزی را از مزرعه تا سفره قلمداد نموده است. فعالیت‌های پس از برداشت به فعالیتهایی که در مسیر رساندن محصولات کشاورزی از تولیدکننده به مصرف‌کننده صورت می‌گیرد اطلاق می‌شود که شامل حمل‌ونقل، انبارداری، فرآوری، بسته‌بندی،

مقدمه

توسعه کشاورزی لازمه استقلال سیاسی-اقتصادی یک ملت است. زنان روستایی از اهرم‌های قدرتمند توسعه کشاورزی و از بهره‌ورترین و کارآمدترین عناصر کلیدی در هر روستا می‌باشند. ضایعات محصولات کشاورزی یکی از معضلات بخش کشاورزی است به طوری که این ضایعات سالانه بیش از ۵ میلیارد دلار به کشور زیان وارد می‌کند. بر این اساس کارآفرینی به ویژه کارآفرینی زنان یکی از راه‌کارهای مناسب برای کشاورزی پایدار، کاهش ضایعات و رسیدن به اهداف توسعه به‌شمار می‌رود (گل‌گیری، ۱۳۸۷). بدین منظور در این مقاله ابتدا به بررسی ضایعات پس از برداشت محصولات کشاورزی، اهمیت و نقش فعالیت‌های پس از برداشت زنان روستایی در کاهش این ضایعات پرداخته و سپس به‌طور موردی بخش آسارا استان البرز مورد بحث قرار گرفته و راه‌کارهایی جهت ایجاد بسترهای مناسب‌تر جهت کارآفرینی ارائه شده است.

ایفا می‌نماید (APO، ۲۰۰۶). فائو نقش زنان روستایی در کاهش ضایعات را بازاررسانی، فروش مازاد محصول، تبدیل و فرآوری محصولات بیان می‌کند (FAO، ۲۰۰۱).

بنابراین با توجه به مطالعات یاد شده، در یک جمع‌بندی می‌توان به این نتیجه دست یافت که هر گونه فعالیتی در جهت کاهش ضایعات محصولات کشاورزی پس از برداشت خود مجال فرصتی برای کارآفرینی زنان روستایی است.

زنان روستایی و فعالیت‌های پس از برداشت در آسارا

بخش آسارا در شمال شرق استان البرز واقع شده و شامل دهستان‌های آسارا، آدران و نسا است (عزیزی و همکاران، ۱۳۹۰). این بخش حدود ۲۰ هزار نفر جمعیت و ۵۳۶۲ خانوار دارد و ۴۰ درصد از جمعیت بخش را زنان روستایی تشکیل می‌دهند (سرشماری عمومی نفوس و مسکن، ۱۳۸۵). این بخش دارای یک صندوق اعتبارات روستایی زنان در روستای «کندر» و یک مرکز پیشرفت زنان روستایی در روستای کوشک بالا است (آسارا نیوز، ۱۳۸۹).

حدود ۳۵ درصد زنان روستایی بالای ۱۵ سال در بخش آسارا استان البرز به فعالیت‌های پس از برداشت محصولات باغی می‌پردازند. در زمینه حمل و نقل محصولات باغی زنان روستایی منطقه مشارکتی در حد متوسط داشتند و بیشتر به جابه‌جایی محصولات برداشت شده در داخل باغ می‌پرداختند، زیرا معمولاً این فعالیت بعد از برداشت صورت می‌گرفت و زنان روستایی که به عنوان کارگر خانوادگی در برداشت شرکت داشتند به این امر نیز می‌پرداختند اما برای حمل بار از انبار تا محل فروش معمولاً به وسایل حمل و نقل نیاز بود و باید مسافت‌های طولانی‌تری طی می‌شد که معمولاً این فعالیت‌ها برعهده مردان قرار می‌گرفت.

در زمینه انبارداری نیز زنان روستایی بخش آسارا مشارکتی متوسط داشتند و انبار کردن مواد غذایی برای خانه اولویت اول آن‌ها بوده است و موجب می‌شد که زنان بتوانند به سایر فعالیت‌های خود نیز برسند.

در زمینه فرآوری محصولات کشاورزی، زنان روستایی بخش آسارا مشارکت بالایی داشتند و تهیه ترشی و شور، لواشک و برکه، مربا و کمپوت از جمله فعالیت‌های فرآوری است که توسط زنان روستایی صورت گرفته و حتی به فروش می‌رسید. مشارکت

بالای زنان در فرآوری محصول بدین علت بود که این عملیات در منزل صورت گرفته و با توانایی زنان تناسب داشته و همچنین به‌صورت سنتی از گذشته انجام می‌گرفته است و این فعالیت‌ها تقریباً بطور کامل توسط زنان اداره می‌شد و بخش قابل توجهی از نیازهای غذایی خانوارهای روستایی را تامین می‌کرد.

در زمینه بسته‌بندی محصولات کشاورزی، زنان روستایی مشارکتی متوسط داشتند و بیشتر به جدا کردن میوه‌های سالم از ناسالم و جعبه کردن میوه‌های تازه در باغات می‌پرداختند، زیرا این فعالیت‌ها بعد از برداشت در مزرعه صورت می‌گرفت و معمولاً توسط کارگران انجام می‌شد و از آنجایی که زنان روستایی به عنوان کارگر خانوادگی فعالیت می‌کردند در این امور مشارکت بالایی داشتند.

در زمینه بازاربایی نیز زنان روستایی منطقه مشارکتی متوسط داشتند و بیشتر به فروش محصولات فرآوری شده می‌پرداختند. از آنجایی که بیشتر طرف معاملات محصولات کشاورزی مردان بودند بنابراین این معاملات مخصوصاً عمده‌فروشی توسط مردان خانوار صورت می‌گرفت. بنابراین مشاهده می‌شود که خرده‌فروشی و فروش محصولات فرآوری شده که عمدتاً بین زنان خانوارهای مختلف صورت می‌گرفت توسط زنان انجام می‌شد.

راهکارها و پیشنهادهای توسعه کارآفرینی زنان روستایی آسارا از منظر فعالیت‌های پس از برداشت

● مطالعات نشان می‌دهد حدود ۹۹ درصد همه شرکت‌های روستایی کوچک باعث افزایش درآمد محلی و رشد اقتصادی می‌شوند. بنابراین ایجاد کسب‌وکارهای کوچک راه‌حل مناسبی برای کاهش ضایعات محصولات کشاورزی است. حمایت از گروه‌های محلی زنان، اختصاص وام و ایجاد تعاونی‌های تولید یکی از راه‌کارهای مناسبی است که می‌تواند به کاهش ضایعات محصولات کشاورزی کمک نماید. در بخش آسارا زنان روستایی به صورت سنتی به فرآوری محصولات و فروش محصولات فرآوری شده مشغول هستند. از این رو پیشنهاد می‌شود با ایجاد تعاونی‌های زنان روستایی (در حال حاضر هیچ تعاونی زنان روستایی در بخش آسارا وجود ندارد) و ایجاد فرصت‌هایی برای راه‌اندازی کسب و کارهای کوچک خانگی به‌ویژه در زمینه فرآوری، حمایت لازم صورت پذیرد.

● تجربه دیگر کشورها نشان می‌دهد تخصیص وام و ایجاد کارگاه‌های فرآوری محصولات کشاورزی در توسعه اقتصادی-اجتماعی روستاها نقش به‌سزایی دارد. صندوق اعتبارات روستایی زنان به تازگی در این بخش راه‌اندازی شده و عضویت زنان در این صندوق باعث افزایش کسب‌وکارهای خانگی در فعالیت‌های پس از برداشت محصولات باغی شد تا علاوه بر جلوگیری از به هدر رفتن محصولات موجب ارتقای شاخص‌های توسعه پایدار این بخش باشد.

● به علت خرد بودن باغات و تولید معیشتی پیشنهاد می‌شود دستگاه‌ها و تجهیزات کارگاه‌های فرآوری در سطح روستا و متناسب با مقدار تولید محصول در یک یا چند روستای نزدیک به هم طراحی شود به‌طوری که دسترسی به آن برای زنان روستایی ممکن باشد.

● با توجه به اهمیت نقش زنان روستایی در کاهش ضایعات محصولات کشاورزی و اهمیت شکل‌گیری نهادهای مدنی، پیشنهاد می‌شود که دفتر امور زنان وزارت جهاد کشاورزی در جهت تشکیل یک شبکه حقیقی از زنان کارآفرین روستایی در خصوص کاهش ضایعات پس از برداشت محصولات کشاورزی گام بردارد که ضمن توجه به زنان روستایی از حیث تدارک امکانات آموزشی-ترویجی در خصوص فعالیت مذکور برای آن‌ها، ایجاد فرصت‌های کارآفرینی برای زنان روستایی را مدنظر قرار دهد.

● پیشنهاد می‌شود بین دفتر امور زنان وزارت جهاد کشاورزی و انجمن زنان کارآفرین ارتباط مؤثر برقرار شود تا در نتیجه این ارتباط، هم‌افزایی بین زنان روستایی که در کاهش ضایعات محصولات کشاورزی پس از برداشت به عنوان کارآفرینانی در بخش کشاورزی محسوب می‌شوند و انجمن زنان کارآفرین توسعه مؤثری ایجاد شود تا شاهد موفقیت بیشتر زنان روستایی در حوزه کارآفرینی در منطقه مورد مطالعه و سایر مناطق مشابه در کشور باشیم.

● در پایان پیشنهاد می‌شود که زنان روستایی کارآفرین منطقه مورد مطالعه، در سازمان‌های غیردولتی (مانند مرکز پیشرفت زنان روستایی که در حال فعالیت است) عضو شوند چرا که سازمان‌های مذکور فاقد برور کراسی عریض اداری بوده و می‌توانند برای آن‌ها منابع مفید ارتباطی، آموزشی-ترویجی را به نحو مطلوبی ارائه کنند.

منابع

در دفتر نشریه موجود است.

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

طرح پیشنهادی

باغ گیاهان دارویی

ویدا قاسمی چلان^۱، حنیفه سید حاجی زاده^۲

مرحله بعدی در اختیار داشتن اطلاعاتی در باب طریقه ازدیاد و محل رویشگاه یا تهیه بذره‌های آن‌ها می‌باشد که با مراجعه به منابع با توجه به منطقه مورد کشت، طریقه کاشت را به دست آورده، سپس می‌توان اقدام به کاشت آن‌ها نموده و با مدیریت خوب در مرحله مناسب که دارای بیشترین ماده مؤثره است (بر اساس دانش فارغ‌التحصیلان رشته باغبانی) برداشت نمود.
حفظ ژرم پلاسما گونه‌های مختلف دارویی با توجه به استعداد کشور ایران در تنوع گونه‌های مختلف دارویی و امکان کشت آن‌ها در اقلیم ایران؛
امکان اشتغال‌زایی در سطح دانشگاهی و بانوان خانه‌دار؛
جلوگیری از استفاده بی‌رویه از مواد شیمیایی که ممکن است اثرات سویی در بدن انسان‌ها داشته باشند.
کلمات کلیدی: باغ گیاهان دارویی، عرق‌گیری، فرآوری طبیعی، ماده مؤثر.

از آنجایی که مصرف داروهای شیمیایی روز به روز در حال افزایش می‌باشد و علاوه بر اثر شفا بخشی، باعث عوارض بی‌شماری در بدن انسان می‌شوند لذا با بهره‌گیری از دانش فارغ‌التحصیلان کشاورزی می‌توان طرحی را تحت عنوان تولید باغ گیاهان دارویی و عرق‌گیری از آن‌ها تعریف و به مرحله بهره‌برداری رساند. هدف از این طرح از بین بردن اثر سوء داروهای شیمیایی با استفاده از تولید و فرآوری طبیعی گیاهان دارویی و نیز ایجاد اشتغال‌زایی برای بانوان دانش‌آموخته در رشته کشاورزی است. با توجه به این که ابزار و مواد مورد نیاز برای این طرح چندان وسیع و هزینه‌بر نبوده و یک قطعه زمین متوسط در هر کجا اعم از حیات خلوت خانه‌ها، زمین‌های بایر در باغ‌ها، و گاهی فواصل موجود بین درختان و زمین‌هایی که سال‌هاست بی‌استفاده مانده‌اند، می‌تواند به عنوان زمین مورد نظر ما مورد استفاده قرار گیرد و تنها کافیست که با انجام یک کودپاشی معمولی زمین را آماده نمود.

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد، گروه علوم باغبانی، دانشکده کشاورزی، واحد علوم و تحقیقات دانشگاه آزاد تهران
۲. استادیار گروه علوم باغبانی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه مراغه

رویای حباب شیشه‌ای

ویدا قاسمی چلان^۱، حنیفه سید حاجی زاده^۲

کار با جمع‌آوری طرح‌های مختلفی از شن‌های ریز و رنگ‌آمیزی آن‌ها و هم‌چنین با در دسترس داشتن زغال‌هایی که به اندازه شن‌ها خرد شده‌اند و با فراهم نمودن خاک معمولی یا کوکوپیت و یا هر گونه خاک سبک دیگر و در نهایت انتخاب گونه‌های زینتی علفی قابل کشت در چنین محیطی نظیر فیتونیوم، انواع سیکلامن، پیله‌آ و حتی گیاهان گوشتی مانند کاکتوس‌ها در داخل شیشه‌های زاید نظیر ظروف مربا، حباب‌های شیشه‌ای لامپ‌ها و... امکان پذیر می‌باشد. این کار بسیار زیبا و جذاب بوده و علاوه بر آنکه می‌تواند بازده اقتصادی زیادی برای تولیدکننده فراهم کند، می‌تواند میدانی رقابتی برای به نمایش گذاشتن هنر بانوان ایرانی باشد و توانایی حضور در عرصه جهانی را نیز برای ایشان ایجاد نماید.
کلمات کلیدی: تراتریوم، کوکوپیت، حباب شیشه‌ای، بازده اقتصادی

با توجه به کثرت زیاد بانوان دانش‌آموخته در رشته‌های مختلف کشاورزی، و هم‌چنین مشغله زیاد افراد در رسیدگی به گل و گیاهان در خانه، ایجاد فضایی مناسب برای به نمایش گذاشتن خلاقیت خانم‌ها، در زمینه ایجاد باغ‌های شیشه‌ای از آن جهت که نیاز به مراقبت چندانی ندارند و از نظر زیبایی هم بسیار جذاب می‌باشند، لازم است. بنابراین یک خانم هم از نظر ظرافت خاصی که در طراحی یک منظره می‌تواند داشته باشد و هم از نظر دسترسی زیاد به انواع ظروف شیشه‌ای زاید که در منزل موجود می‌باشد، می‌تواند هنر خود را به نمایش بگذارد. باغ گیاه‌شناسی یا تراتریوم به معنای باغ مینیاتوری در یک جام است. پرورش گل‌ها در جام، علاوه بر آنکه زیبایی طبیعت را به خانه می‌آورد، می‌تواند امکان پرورش گیاهانی که در محیط گرم و خشک منزل نمی‌توانند رشد مطلوبی داشته باشند را فراهم کند. این

ایجاد پایگاه اطلاعات الکترونیک کشاورزی

زیبا قسیمي حق^۱، ساناز صابر^۲

گردهم آوردن فارغ التحصیلان رشته‌های کشاورزی در کنار دانش‌آموختگان رشته‌های نرم‌افزار، گرافیک و هنر جهت تاسیس یک پایگاه اطلاعاتی منسجم در زمینه کشاورزی یکی از نیازهای جامعه علمی در حال رشد کشور است. در این طرح در ابتدا بخش کارآفرینی با استعلام در سایت کارآفرینی، روزنامه‌های کثیرالانتشار و فرستادن نامه به تمام دانشگاه‌ها، پژوهشگاه‌ها و پارک‌های علم و فناوری از تمام اساتید و پژوهشگران در این زمینه دعوت به همکاری و عضویت در این مرکز می‌نماید. در نیل به اهداف ذیل با حضور دو نماینده (دکتری و کارشناسی ارشد) از هر استان تشکیل جلسات علمی و تخصصی ماهانه در مرکز اصلی (تهران) صورت می‌گیرد. جلسات هفتگی هم در مراکز دایر شده در هر استان با حضور اعضای آن استان (دکتری، کارشناس ارشد و کارشناس) تشکیل می‌شود. در این جلسات آخرین فعالیت‌های انجام شده در شش بند زیر مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته و امور مصوب شده توسط دو نماینده در جسات مرکز اصلی ارایه می‌شود.

اهداف اصلی این مرکز برحسب اولویت عبارتند از:

- ۱- اطلاع رسانی کنگره‌ها و کنفرانس‌های داخلی و خارجی؛
  - ۲- تهیه فیلم‌ها و اسلایدهای آموزشی در سه سطح؛
(a) با کیفیت و کمیت علمی بالاتر برای استفاده در تدریس دروس در دانشگاه،
(b) برای استفاده‌های ترویجی در آموزش زارعین،
(c) در سطح سوم جهت آشنایی کودکان و نوجوانان با پتانسیل‌های کشاورزی
  - ۳- همکاری با رسانه ملی تلویزیون و رادیو در جهت معرفی آفات و بیماری‌های رایج منطقه، زمان شیوع فصلی آن‌ها، سموم مناسب و نحوه استفاده و مبارزه علیه آن‌ها؛
  - ۴- ساخت و پخش فیلم‌های آموزشی تخصصی انیمیشنی و مستند از رسانه ملی تلویزیون؛
  - ۵- معرفی محصولات جدید؛
  - ۶- معرفی ورود علوم و فنون نوین و کاربردشان در عرصه علوم طبیعی و کشاورزی نظیر بیوتکنولوژی و نانوتکنولوژی؛
- کلمات کلیدی:** پایگاه داده، فارغ التحصیل کشاورزی، اسلاید، فیلم

۱. گروه باغبانی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه مراغه
۲. گروه باغبانی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه مراغه

استفاده از سیستم‌های کنترل هوشمند در کشاورزی

زیبا قسیمي حق ، ساناز صابر

آب از مهم‌ترین عناصر حیات‌بخش طبیعت بوده و نقش اساسی در پرورش و تولید محصولات در کشاورزی پایدار و مدرن دارد. با توجه به این که سطح وسیعی از کشورمان ایران در شرایط آب و هوایی خشک و نیمه خشک قرار دارد بنابراین مصرف بهینه و کاهش هدر رفت آب در کشاورزی از اهداف اصلی و مهم بشمار می‌رود. به منظور کنترل میزان مصرف آب و تعیین شوری، عناصر غذایی و اسیدیته خاک می‌توان از سیستم‌های دیجیتال و حساس استفاده کرد. امروزه تجهیز مزارع و گل‌خانه‌ها با سیستم‌های هوشمند و کنترل از راه دور در اکثر کشورهای پیشرفته استفاده می‌شود. ولی با توجه به عدم تولید و ترویج چنین سیستم‌هایی در ایران می‌توان گفت برای اولین بار در این راستا گردهم آمدن عده‌ای از بانوان فارغ التحصیل رشته‌های کشاورزی علی‌الخصوص گرایش‌های باغبانی، زراعت، آبیاری و ماشین‌آلات در یک کارگاه کوچک جهت طراحی، ساخت، نصب، نظارت و خدمات پس از فروش سیستم‌های هوشمند می‌تواند فرصت‌های شغلی مناسبی را ایجاد کند. از مزایای تولید و اجرای این سیستم می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

۱. ثبت اختراع دستگاه تولید شده و دریافت حق امتیاز تولید انبوه؛
  ۲. ممانعت از خروج ارز از کشور و عدم وابستگی به کشورهای تولید کننده؛
  ۳. کاهش مصرف آب، کود و سایر نهاده‌های کشاورزی...؛
  ۴. جلوگیری از تخریب ساختار و بافت خاک و کنترل روند رو به افزایش شوری باغات و مزارع؛
  ۵. استفاده از این سیستم در گل‌خانه به‌ویژه در گل‌خانه‌های هیدروپونیک که اثرات سمیت و کمبود مواد غذایی بر کاهش رشد گیاهان ملموس‌تر می‌باشد؛
  ۶. اشتغال‌زایی بانوان و فراهم آوردن فرصت‌های شغلی در بکارگیری فارغ التحصیلان متخصص در اجرا و نظارت در سیستم‌های هوشمند مذکور؛
  ۷. صادرات دستگاه‌های تولید شده به بازارهای جهانی.
- فرصت‌های شغلی ایجاد شده حاصل از این پروژه در یک کمیته علمی-عملی به قرار زیر می‌باشد:
۱. کارگروه متشکل از فارغ التحصیلان رشته‌های الکترونیک، کامپیوتر و ماشین‌های کشاورزی برای طراحی و تولید دستگاه و تجهیزات مجهز به سنسورهای مذکور؛
  ۲. کارگروه متشکل از فارغ التحصیلان رشته‌های کامپیوتر و کشاورزی جهت برنامه‌نویسی برای این سیستم هوشمند، تهیه سی‌دی نصب برنامه و تهیه سی‌دی آموزشی برای زارعین، باغداران و صاحبان گل‌خانه‌ها؛
  ۳. کارگروه متشکل از فارغ التحصیلان رشته کشاورزی با گرایش خاک‌شناسی، باغبانی و زراعت به منظور برآورد نیاز آبی و تغذیه‌ای و معرفی گیاهان سازگار با سیستم هوشمند؛
  ۴. کارگروه متشکل از فارغ التحصیلان رشته‌های کشاورزی با گرایش آبیاری و باغبانی و زراعت جهت نصب، راه‌اندازی و نظارت بر سیستم‌های آبیاری هوشمند و ارایه خدمات پس از فروش و پشتیبانی محصول.
- این دستگاه و سنسورهای ساخته شده در زیر دست بانوان فارغ التحصیل مذکور می‌تواند با بهینه شدن روز به روز به بازارهای بین‌المللی گذاشته و فرصت‌های شغلی بیشتری از آنچه در این مقاله کوتاه یاد شده است ایجاد نماید.

ویژه‌نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرست‌ها و چالش‌ها)

طرح پیشنهادی

زیبا قسمی حق

پیش به سوی احداث مدارس سبز

تدریس می‌شوند. این بسته‌های آموزشی حاوی اسلایدها و انیمیشن‌هایی در مورد انواع محیط‌های زیست از دریا تا جنگل، پارک‌های حیات وحش، پارک‌های درون شهری و در نهایت فضای مدارس و نیز روش کشت و نگهداری گل‌ها، سبزی‌ها و درختان می‌باشد؛
(۲) عده‌ای نیز به عنوان مربی به مدارس رفته و با کمک سی‌دی‌های تهیه شده در کانون به آموزش تصویری، حس حفاظت از محیط‌های زیست مختلف و نیز ایجاد فضای سبز در مدارس، پرورش گل و گیاهان آپارتمانی در کلاس‌ها و پرورش سبزیجات در گلدان‌ها و در محوطه مدرسه اقدام نمایند؛

(۳) آموزش مصرف صحیح منابع طبیعی؛
(۴) آموزش کاهش آلاینده‌های محیطی و آموزش نظافت و مدیریت فضای آموزشی؛

(۵) در این راستا این افراد می‌توانند با مشارکت دادن والدین در توسعه فضای سبز مدارس، اقدام به ایجاد گل‌خانه‌های پلاستیکی کوچک کنند که حتی از این محوطه‌ها هم با کمک دانش آموزان می‌توان اقدام به تولید اصله و نهال جهت کاهش هزینه‌ها در ایجاد مدارس سبز نمود؛

(۶) از طرفی این کانون جهت افزایش کارآیی این سیستم می‌تواند به برگزاری مسابقه نقاشی، داستان‌نویسی و دوره‌های آموزشی در طبیعت و موزه‌های حیات وحش اقدام نمایند.

با توجه به روند رو به افزایش زندگی آپارتمانی و کاهش تعداد فرزندان در خانواده‌ها به یک یا دو فرزند و از طرفی شاغل بودن هر دو والد در منزل، کودکان فرصت بسیار کمی دارند تا با طبیعت سبز آشنا شوند. این انس کم با طبیعت از کودکی و از طرفی زندگی ماشینی و صنعتی رو به رشد باعث شده تا هر روز بیشتر از دیروز آلودگی و کم‌توجهی به طبیعت افزایش یافته و محیط زیست در معرض خطر جدی قرار گیرد. در این راستا طبق موضوع ماده (۲) آیین‌نامه اجرایی بند «الف» ماده ۶۴ قانون برنامه چهارم توسعه (تصویب‌نامه ۳۶۶۰۰/ت/۳۵۰۵۹ ه مورخ ۱۳۸۵/۵/۱) دستگاه‌های اجرایی مکلف به اجرای برنامه جامع آموزش همگانی محیط زیست کشور با رویکرد سند چشم‌انداز تأیید شده به مهر دفتر هیات دولت شدند. آموزش از دوران کودکی و ایجاد مدارس سبز یکی از اهداف این مصوبه بود ولی به نظر می‌رسد با گذشت چند سال هنوز این هدف آن طوری که مدنظر دولت جمهوری اسلامی بوده است تحقق نیافته باشد. بنابراین با توجه به پتانسیل بانوان دانش‌آموخته کشاورزی و از طرف دیگر ظرافت و هنر زنان در طراحی و آموزش به کودکان و نوجوانان، بانوان دانش‌آموخته بخش کشاورزی با داشتن کانونی به نام «کانون دوستی با طبیعت» می‌توانند در تحقق این هدف به شرح ذیل عمل نمایند:

(۱) عدلای از فارغ‌التحصیلان برای هر رده سنی شروع به تهیه مطالب و سی‌دی‌های آموزشی می‌نمایند. این دروس با محتوی آموزشی و سرگرم‌کننده با سیستم الکترونیک

احساس مسئولیت بیشتر و حساسیت بالاتری که در این زمینه دارند از نظر عموم مردم مقبولیت بیشتری دارند. با توجه به مطالب ذکر شده طرحی بر اساس این پتانسیل ذاتی بانوان دانش‌آموخته کشاورزی و نیازهای جامعه‌آرایه می‌شود.

این طرح شامل فرآوری گوشت مرغ، گوشت ماهی و گوشت قرمز با استفاده از گیاهان بومی ادویه‌ای- دارویی و آرایه آن در بازارهای محلی می‌باشد. در این طرح بانوان فارغ‌التحصیل در دو بخش مجزا و مرتبط فعالیت می‌کنند.

بخش اول شامل تولید، جمع‌آوری و تهیه پودر خشک و اسانس‌گیری از گیاهان ادویه‌ای- دارویی و بخش دوم فرآوری بسته‌بندی فرآورده‌های گوشتی با استفاده از پودر خشک یا اسانس تهیه شده. در بخش اول که در جهت حفظ کیفیت تغذیه‌ای و ظاهری و افزایش رغبت و بازارپسندی این فرآورده‌ها برای مصرف‌کننده‌هاست، در مکان اجرای این طرح نیاز به مزارع کشت و پرورش سبزیجات و گیاهان ادویه‌ای- دارویی است تا عده‌ای از فارغ‌التحصیلان رشته‌های باغبانی، زراعت و گیاهان دارویی در زمینه کشت و کار و تهیه گیاهان دارویی مورد نیاز، تهیه پودر و اسانس این گیاهان مشغول به کار شوند. البته برای تهیه گیاهان ادویه‌ای- دارویی وحشی موجود در منطقه

امروزه استفاده از محصولات دامی نقش بسیار مهمی در تامین پروتئین مورد نیاز جوامع بشری دارد و در واقع این فرآورده‌ها یکی از اقلام موجود در سبد غذایی روزانه و یا هفتگی بسیاری از خانواده‌ها هستند. محصولات پروتئینی به دو شکل مصرف می‌شود. در حالت اول گوشت بدون فرآوری است و در حالت دوم برخی محصولات فرآوری شده حاصل از آن‌ها نظیر سوسیس، کالباس، همبرگر و... به بازار آرایه می‌شود. با توجه به وجود تقلبات در فرآورده‌های گوشتی کاملاً فرآوری شده از قبیل سوسیس و کالباس، تهیه فرآورده‌های با قطعات برش خورده گوشت‌ها سبب اعتماد بیشتر مصرف‌کننده می‌شود. در تولید این فرآورده‌ها، استفاده از پتانسیل بالای گیاهان ادویه‌ای- دارویی بومی کشور که تاکنون استفاده نشده جالب به نظر می‌رسد. در این صورت می‌توان از خواص نگهدارنده، طعم‌دهنده و دارویی این گیاهان استفاده کرد. در این طرح علاوه بر استفاده از خواص ذکر شده، تلاش بر عدم یا به حداقل رساندن مصرف مواد نگهدارنده در فرآورده‌ها می‌باشد چرا که بیشتر این مواد نگهدارنده اثرات سویی بر سلامت انسان دارند. از آنجایی که از دوران‌های قدیم زنان نقش بسیار مهمی در تهیه غذای مطلوب افراد خانواده با بهترین طعم و کیفیت از نظر تامین سلامت و بهداشت داشته‌اند و به دلیل

محصولات پروتئینی با گیاهان دارویی،
کارآفرینی بانوان

۲
را حله مجداتی^۱، زیبا قسمی^۲ حق

سبزی‌های خانگی سالم

حنیفه سید حاجی زاد^۱

بهره برد و هم به اقتصاد خانواده کمک کرد. از طرفی سبزی پرورش یافته در دست هر بانوی ایرانی علاوه بر اینکه مفرح و نشاط‌انگیز بوده، کاملاً سالم و عاری از هرگونه آلودگی نیز خواهد بود که این موضوع همواره یکی از بزرگ‌ترین دغدغه‌های موجود در مصرف سبزی‌ها می‌باشد.

کلمات کلیدی: سبزی خانگی، جعبه‌های کوچک کاشت، فیبر خام، خارج از

فصل

با توجه به اهمیت وجود سبزی در رژیم غذایی انسان، فضای کم مورد نیاز برای کشت و کار، و نیز قیمت زیاد سبزی در فصل پاییز و زمستان می‌تواند از مهارت و دانش بانوان دانش‌آموخته در گرایش علوم باغبانی بهره‌برد. از آنجایی که امکان کشت و پرورش انواع سبزیجات مانند تره، اسفناج، جعفری، گشنیز، نعنا، ترخون، شویب و شاهی در فضاهای کوچک و کم‌عمق میسر می‌باشد و از طرفی نگرانی مردم در مورد استفاده از سموم و آب‌های آلوده در کشت و پرورش سبزیجات همواره وجود داشته و اجتناب‌ناپذیر می‌باشد، لذا می‌توان با به کارگیری دانش فارغ‌التحصیلان در گرایش علوم باغبانی، کشت و پرورش سبزی‌های خانگی را در داخل جعبه‌های چوبی کوچک نظیر ساسی و یا حتی گلدان‌های کم عمق و مسطح (تری) در خانه آموزش داده و در این زمینه نیز می‌توان با تولید سبزی کاملاً ارگانیک و خارج از فصل، بانوان عزیز جامعه را به خودکفایی رساند. بدیهی است که این تولید ویژه، علاوه بر سالم بودن (سیف) به جهت آبیاری با آب‌های غیر آلوده، و بویژه آرایه آن به بازار در فصول سرد سال که هر کیلو سبزی خوردن با قیمت ۲۰,۰۰۰ ریال به فروش می‌رسد و یا حتی مصرف خانگی روزانه از لحاظ اقتصادی می‌تواند کمک خرج خانواده باشد. به طوری که هم به‌توان از وجود فیبرهای ضروری و مواد خام و ویتامین‌های موجود در سبزی‌ها در سفره خانواده

نیاز به نیروهای مجرب دیگر در جهت جمع‌آوری و نگهداری ضروری است. در بخش دوم دانش‌آموختگان رشته‌های علوم دامی، صنایع غذایی و رشته‌های مرتبط جهت فرآوری، بسته‌بندی و بازاریابی این فرآورده‌ها مشغول به کار خواهند شد. در بخش دوم تقسیم کار به صورت ذیل انجام خواهد شد:

۱. مسئول خرید مواد و لوازم مورد نیاز؛
  ۲. مسئولین تمیز کردن و تقسیم گوشت‌ها به قطعات مناسب و فرآوری آن‌ها با چند نوع گیاه دارویی و افزودنی‌هایی جهت ترد شدن گوشت‌ها؛
  ۳. مسئولین بسته‌بندی فرآورده‌ها به صورت بهداشتی با استفاده از تکنیک‌های مختلف و مناسب بسته‌بندی؛
  ۴. مسئولین بررسی علمی خواص این افزودنی‌ها و تهیه بروشورهای مفید و مختصر در این زمینه جهت آرایه به مشتریان در حین فروش محصولات در بازارهای محلی و تهیه برچسب‌های مختصری راجع به نام گیاه استفاده شده و خواص آن؛
- امید است با اجرای این طرح در کشور و نتایج مطلوب آن در آینده نزدیک به‌توان راهی برای آرایه محصولات در بازارهای داخل و جهانی یافت.

۱. گروه زیست‌شناسی، دانشکده علوم پایه، دانشگاه مراغه
۲. گروه باغبانی، دانشکده کشاورزی، دانشگاه مراغه

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

دکتر اصغر عابدی
استاد یار اقتصاد کشاورزی دانشگاه شهرکرد

چکیده مقاله

توسعه کشاورزی سالم (ارگانیک)

و مخاطرات اقتصادی را کاهش داده و باعث خودکفایی در زمینه عناصر غذایی، تغذیه دام، مواد آلی خاک و انرژی می‌شوند. برای تولید بیشتر محصولات ارگانیک، تنها انگیزه کافی نیست، بلکه باید جنبه‌های اقتصادی آن نیز در نظر گرفته شود. اگر درآمدهای مزرعه، هزینه‌های کار و زندگی تامین شود، کشاورزان قادر خواهند بود از طریق کشاورزی ارگانیک به زندگی خود ادامه دهند.

در این مقاله سعی شده است از طریق بودجه‌ریزی جزئی، جایگزینی کشت ارگانیک با کشت متداول برای محصول سببزمینی مورد تجزیه و تحلیل قرار گیرد تا ضمن ایجاد انگیزه تولید و اشاعه این کشت، راهکارهایی برای توسعه محصولات پایدار و سالم که موجب رشد و توسعه اقتصادی خواهند شد، ارائه شود.

کلمات کلیدی: کشت متداول، ارگانیک، بودجه‌ریزی جزئی، کشاورزی پایدار

در بسیاری از کشورهای دنیا زنان بین ۶۰ تا ۸۰ درصد نیروی کار کشاورزی را تشکیل داده‌اند و از آنجایی که در جوامع جهان سومی میان ۷۵ تا ۹۰ درصد کل جمعیت به کشاورزی وابسته است، این نتیجه حاصل می‌آید که بخش اعظمی از جمعیت زنان مستقیماً درگیر فعالیت‌های کشاورزی هستند. زنان، علاوه بر آنکه مسؤول تولید همه یا قسمت اعظم غذا برای مصرف خانواده هستند، نقش قابل توجهی در تولید محصولات تجاری که عموماً در انحصار مردها است دارند. از جمله مواردی که زنان می‌توانند انجام دهند، توسعه کشاورزی ارگانیک است که از طرف دولت و نهادهای غیر دولتی، به آن توجه می‌شود و منجر به حفاظت و حاصل‌خیزی خاک در بلندمدت، سلامت و تولید بالای محصولات گیاهی و دامی، کیفیت خوب مواد غذایی، اثرات مثبت اجتماعی، بازار مناسب و در نهایت صرفه اقتصادی می‌شود.

کشاورزان ارگانیک با کشت چندین محصول در یک زمان که اغلب با دامداری همراه است، موجب تنوع شغلی به‌ویژه برای زنان روستایی می‌شوند.

کارآفرینی زنان روستایی و توسعه پایدار

(آسیب شناسی شرایط کارآفرینی زنان در کردستان)

جمال ادهمی^۱ - کمال ادهمی^۲ - راشد بزرگی^۳

این راستا باید فرصت‌ها و موانع کارآفرینی زنان روستایی را شناسایی نمود. در این مقاله با استفاده از روش اسنادی و کتابخانه‌ای می‌توان گفت که موانع کارآفرینی زنان کردستان بیشتر از نوع مالی است تا فرهنگی - اجتماعی. در پایان براساس نتایج پژوهش، پیشنهادات و راهکارهایی برای تبدیل موانع و چالش‌های کارآفرینی زنان به فرصت‌های سازنده برای آنان ارائه شده است. **واژگان کلیدی:** زنان، کارآفرینی، توسعه پایدار، روستا، کردستان، فرصت‌ها و چالش‌ها.

مقاله حاضر به بررسی نقش کارآفرینی زنان روستایی در توسعه پایدار روستا و فرصت‌ها و چالش‌های پیش روی آن می‌پردازد. توسعه پایدار از جمله مواردی است که در دهه اخیر موضوع بسیاری از مطالعات در حوزه‌های گوناگون بوده است. یکی از عوامل مؤثر در توسعه پایدار روستایی، کارآفرینی و مشارکت اجتماعی است، زیرا ارتقای مشارکت اجتماعی و فعالیت‌های کارآفرینانه در بخش زنان می‌تواند با خلق فرصت‌های جدید اشتغال و درآمد، نقش مؤثری در توسعه پایدار اقتصاد، بهبود وضع اقتصادی و معیشتی روستاها و بهبود کیفیت زندگی داشته باشد. اما امروزه سهم زنان در کارآفرینی بسیار ناچیز است. در

۱. دکتری جامعه‌شناسی و عضو هیأت علمی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج

۲. کارشناس جغرافیای روستایی دانشگاه پیام نور شهرستان سقز

۳. کارشناس مهندسی کشاورزی گرایش صنایع غذایی دانشگاه آزاد اسلامی واحد سنندج

ضرورت توانمندسازی و مشارکت زنان روستایی در رویارویی با تغییر اقلیم و بحران آب در کشاورزی

(مطالعه موردی: جنوب سودان - دارفور)

طاهره انصافی مقدم
عضو هیأت علمی موسسه تحقیقات جنگل‌ها و مراتع

مردان و درست به اندازه کودکان آسیب‌پذیر بوده و جانشان در خطر است. تاکنون برای حفظ محیط زیست و صرفه‌جویی در حوزه مصرف آب، عمدتاً عادت بر این بوده که به مردان توجه شود و آموزش برای کارکنانی گذاشته می‌شود که طبعاً کمتر مرد هستند. اما اخیراً تحقیقات متعدد ثابت کرده که در اکثر نقاط جهان زنان نقشی تعیین‌کننده‌تر در حفظ محیط زیست داشته و در سیستم آبیاری نقشی بیشتر و کلیدی‌تر دارند؛ فرضاً در نظام آبیاری و آبرسانی، این زنان هستند که عملاً نقشی مهم‌تر از مردان ایفا می‌کنند. از این روی برنامه‌های آموزشی برای زنان، این فراموش‌شدگان حوزه آب باید در اولویت قرار گیرد.

این مقاله دو جنبه به هم پیوسته تغییر اقلیم، کمبود آب و مشارکت زنان را برجسته می‌سازد. در این مقاله منازعه بر سر کمپایی آب در دارفور (جنوب سودان) به عنوان پیامدهای وحشتناک تغییر اقلیم مورد بررسی و ارزیابی قرار گرفته است و از آنجایی که زنان و دختران در سودان به طور سنتی مسئول ۸۰ درصد از نیروی کار کشاورزی بوده و از طریق فروشگاه‌های تجاری روستا، برای تولید درآمدهای کوچک تلاش می‌کنند به عنوان مطالعه موردی انتخاب شده‌اند.

کلمات کلیدی: جنسیت و تغییرات اقلیم، بحران آب، استحصال آب، زنان و دانش سنتی.

تغییرات آب و هوا نه تنها زندگی افراد را به خطر انداخته و تأمین معاش را دشوار می‌سازد بلکه شکاف بین افراد فقیر و غنی را نیز تشدید کرده و بی‌عدالتی‌های بین زنان و مردان را گسترش خواهد داد. میزان این تأثیر بر زنان، به ویژه در کشورهای فقیر، با میزان آن بر مردان متفاوت خواهد بود. زنان از جمله آسیب‌پذیرترین اقشار هر جامعه در برابر تغییرات آب و هوا هستند چرا که اولاً در بسیاری از کشورها زنان بخش اعظم نیروی کار کشاورزی را تشکیل می‌دهند و ثانیاً زنان دسترسی کمتر به فرصت‌های درآمدزایی دارند. زنان مدیریت خانوارها را عهده‌دار بوده و از اعضای خانواده مراقبت می‌نمایند. این امر اغلب به محدودیت تحرک آنان و افزایش آسیب‌پذیری در برابر بلایای طبیعی و فجایع ناگهانی مرتبط با آب و هوا منجر می‌شود.

خشکسالی و باران‌های غیرمعمول زنان را وادار کرده تا برای تأمین غذا، آب و سوخت برای خانواده‌های خود تلاش بیشتری کنند. دختران برای کمک به مادران خود در این کار مدرسه را ترک می‌کنند. این چرخه محرومیت، فقر و نابرابری باعث تضعیف سرمایه اجتماعی مورد نیاز می‌شود. زنان به علت فقر بیشتر و قدرت کمتر در تعیین سرنوشت، به رسمیت شناخته نشدن، بهره‌وری ناکافی اقتصادی، و بار نامتوازن تولید مثل و پرورش فرزندان موجود بر دوش آن‌ها با چالش‌های فرایندهای از قبیل تغییرات آب و هوا مواجه می‌شوند. به طوری که در کشورهای فقیر و در حال توسعه بار اصلی تأمین آب بر دوش زنان است؛ آنان اند که باید ساعت‌ها به دنبال آب بگردند تا بیابند. بی‌سوادی و فقدان آموزش، کالبد ناتوان و ناسالم‌شان را که به سبب حاملگی‌های پیاپی و سوءتغذیه، مدام نحیف‌تر می‌شود را روز به روز تحلیل می‌برد.

ساعت کار آنان نیز به واسطه کاستی‌های دایم زندگی، طولانی‌تر می‌شود. محاسبات نشان می‌دهد که در آفریقا ساعت کار زنان در سال به طور متوسط ۲۴۹۰ ساعت است، حال آنکه مردان در سال به طور متوسط ۱۴۰۰ ساعت کار می‌کنند. به حاشیه رانده شدن زنان و تبعیض علیه آنان و عدم توجه به روندهای بازدارنده توسعه، سلامت، عدالت و رفاه کلی انسان‌ها از روی نابرابری جنسیتی همگی به تضعیف توان مقاومت کشورها در برابر تغییرات آب و هوا منجر می‌شود. پیشگویی‌ها و علایم نشان می‌دهد جنگ برای آب در پیش است و به مراتب خونین‌تر از جنگ برای انرژی خواهد بود. در حال حاضر تحلیل مصرف آب سرانه در کشورمان نیازی اساسی است که در غوغای قدرت و منافع گم شده است. ما می‌دانیم که مردان و زنان به گونه‌های متفاوت جنگ را تجربه می‌کنند. اگر جنگ‌ها و منازعات بیشتری به عنوان نتیجه تغییر اقلیم رخ دهد، در آن هنگام ما باید تأثیرات جنسیتی تغییر اقلیم را تصدیق کنیم. تازه‌ترین بررسی‌های صورت گرفته توسط برنامه توسعه سازمان ملل متحد (UNDP) نشان می‌دهد که زنان در مواجهه با حوادث و رخداد‌های طبیعی مرگ‌بار، ۱۴ برابر بیشتر از

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرست‌ها و چالش‌ها)

(مطالعه موردی: دختران دانشجوی دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه اراک)
مستانه غنجدی، فائزه هاشمی طاهری

چکیده مقاله

شناسایی و تبیین مؤلفه‌های بازدارنده در توسعه تعاونی‌های کارآفرینی زنان

(غیرآزمایشی) - پیمایشی به انجام رسیده است و جامعه آماری شامل کلیه ۲۵۶ نفر از دانشجویان دختر دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه اراک است. حجم نمونه‌ای به تعداد ۱۰۰ نفر براساس فرمول کوکران و با استفاده از نمونه‌گیری تصادفی انتخاب و مورد مطالعه قرار گرفت. ابزار تحقیق یک پرسشنامه محقق ساخته است که از ادبیات نظری تحقیق و مصاحبه با صاحب نظران تهیه شده و برای تعیین روایی آن از نظرات متخصصین مربوطه استفاده شده است. قابلیت اعتماد (پایایی) ابزار تحقیق با تکمیل ۳۰ پرسشنامه و محاسبه آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۶ بدست آمد. با توجه به طبیعت داده‌ها از تکنیک تحلیل عاملی اکتشافی در نرم‌افزار SPSS استفاده شد و نتایج نشان داد که پنج مؤلفه با تبیین ۷۴/۸۲ درصد واریانس کل، با موانع بازدارنده در توسعه تعاونی‌های کارآفرینی زنان در ارتباط هستند. مؤلفه‌های موانع شخصی (۱۹/۵۲ درصد)، موانع اجتماعی (۱۷/۹۷ درصد)، موانع فرهنگی (۱۷/۹۳ درصد)، موانع محیطی (۱۰/۵۹ درصد)، موانع خانوادگی (۹/۱۵ درصد) به ترتیب اهمیت بیشترین نقش را در تبیین موانع بازدارنده در توسعه تعاونی‌های کارآفرینی زنان دارا بودند.

کلمات کلیدی: تعاونی، کارآفرینی زنان، تحلیل عاملی

در سال‌های اخیر یکی از چالش‌های عمده برای سیاست‌گذاران و دولت مردان، ایجاد شرایط برای بهبود وضعیت زنانی است که به تأسیس تعاونی‌های خوداشتغالی می‌پردازند. با وجود این که در دیدگاه سنتی، دو واژه زن و کارآفرین، به ندرت در کنار یکدیگر به کار برده می‌شود و در ظاهر هیچ‌گونه سنخیتی بین آن‌ها وجود ندارد، اما در قرن حاضر، سریع‌ترین تحولات در حوزه تعاونی‌های خوداشتغالی که نقشی حیاتی در توسعه پایدار ملت‌ها ایفا می‌کند، به‌وسیله زنان کارآفرین به وقوع پیوسته است. با این وجود، زنان هنوز هم در راهاندازی و توسعه بنگاه‌های اقتصادی جدید با مشکلات جدی روبرو هستند و به علت نابرابری‌های اجتماعی، نقش آن‌ها در تحرکات اقتصادی نادیده گرفته می‌شود. در این راستا مطالعه موانع کارآفرینی زنان به شناسایی محدودیت‌های موجود، اصلاح مسیر آتی و در نهایت افزایش کارایی فردی و اجتماعی آنان کمک می‌کند. تحقیق حاضر سعی دارد تا با شناسایی و تبیین موانع موثر بر تشکیل و توسعه تعاونی‌های کارآفرینی از دیدگاه دانشجویان دختر دانشکده کشاورزی و منابع طبیعی دانشگاه اراک، راهکارهایی را جهت ترویج حضور زنان در عرصه‌های کارآفرینی ارائه نماید. این تحقیق براساس روش توصیفی

توانمندسازی زنان روستایی، فرصتی در توسعه تولید و صادرات محصولات کشاورزی

معصومه سادات جلیلی حسینی^۱، فرشته اسدزاده^۲، مؤگان شریفی^۳، محبوبه فلاح^۴

جامعه روستایی منجر شود

بنیان پژوهش حاضر بررسی روش‌های توانمندسازی بانوان روستایی به‌عنوان مهم‌ترین ابزار جلب مشارکت آنان است. شیوه پژوهش توصیفی - مروری بر پایه داده‌های کتابخانه‌ای است و ضمن ارائه فراتحلیلی از نقش زنان و توانمندسازی آنان در ایجاد مشارکت در فعالیت‌های توسعه روستایی، پیشنهاداتی در زمینه استفاده از این ابزار در توسعه محصولات کشاورزی به‌ویژه محصولات صادراتی ارائه خواهد نمود.

کلمت کلیدی

توانمندسازی، کارآفرینی زنان روستایی، توسعه مشارکتی، برنامه‌ریزی راهبردی، تحلیل SWOT

مدیر کل دفتر امور بانوان و خانواده استانداری خراسان جنوبی

مدیر کل دفتر امور اجتماعی و سازمان‌های مردم‌نهاد استانداری، عضو هیات علمی دانشگاه پیام

نور خراسان جنوبی

کارشناس مسئول دفتر امور بانوان و خانواده استانداری خراسان جنوبی

کارشناس مسئول برنامه‌ریزی و توسعه استانداری خراسان جنوبی

در فرآیند توسعه، شناخت دقیق پتانسیل‌ها و امکانات هر منطقه و تلاش برای بهره‌برداری صحیح آن‌ها یکی از مؤثرترین راهبردها در نیل به توسعه پایدار منطقه‌ای است. نگاهی به رویکردهای مشارکتی در توسعه و نقش مشارکت زنان در اهداف و سیاست‌های برنامه‌ریزان استراتژیک با توجه به فرصت‌ها و چالش‌های موجود گامی مؤثر در توانمندسازی زنان اعم از روستایی یا غیرروستایی محسوب می‌شود.

بر اساس الگوهای توسعه مشارکتی، نیروی انسانی اجراکنندگان نهایی برنامه‌ها هستند و اهداف توسعه‌زمانی محقق خواهند شد که مشارکت این رکن مهم توسعه حاصل شود. زنان به عنوان بخش اعظمی از نیروی انسانی هر کشوری توانمند نقش بسیار مؤثری در جهت پیشبرد اهداف و سیاست‌های برنامه‌ریزان در زمینه‌های گوناگون اجتماعی، اقتصادی و فرهنگی ایفا نمایند. در این میان با توجه به نقش بسیار مهم زنان روستایی در فعالیت‌های کشاورزی، تمرکز و توجه ویژه به این قشر عظیم از جامعه و فراهم ساختن خدمات حمایتی، آموزشی و ترویجی برای آن‌ها در زمینه بهبود روش‌های کاشت، داشت، برداشت و پس‌اقدامات می‌تواند به افزایش بهره‌وری تولید و به تبع آن صادرات محصولات کشاورزی و در نتیجه افزایش رفاه و آسایش

کشاورزی ارگانیک و نقش آن در جلوگیری از فرسایش خاک

وفا محمودی نژاد

کارشناس ارشد جی آی اس و سنجش از دور، کارشناس منابع طبیعی مرتع و آبخیزداری

انتخاب محصول مناسب، شخم کانتور، تناوب زراعی، استفاده از کود طبیعی، استراحت زمین، مالچ و کمپوست، پژهشگران بسیاری از رشته‌های علمی در این زمینه، از جمله زراعت، آب‌شناسی، خاک‌شناسی، هواشناسی، میکروبیولوژی، شیمی محیط زیست به مطالعه بر روی این موضوع مشغول هستند. نوع کشت در کشاورزی ارگانیک باعث حفظ خاک و جلوگیری از فرسایش خاک می‌شود. استفاده از کشاورزی ارگانیک برای جلوگیری از فرسایش نیاز به تحقیق و بررسی بیشتر و انجام کارهای علمی تر دارد. این علم در کشور ما باید به روز شود و به کشاورزانی که علاقه‌مند استفاده از این روش هستند به آنها داده شده و اطلاعات مورد نیاز، در اختیارشان قرار گیرد. پیشنهاد می‌شود در سازمان جهاد کشاورزی تشکیلات قوی‌ایی برای پرداختن به این مهم در نظر گرفته شود.

واژگان کلیدی: کشاورزی ارگانیک، حفاظت خاک، فرسایش، محیط زیست

بررسی این که آیا دو سیستم متفاوت کشاورزی می‌تواند در آسیب‌پذیری خاک نسبت به فرسایش آن تاثیر بگذارد، روشی برای جلوگیری از فرسایش خاک ارائه می‌دهد. آنچه در کشاورزی ارگانیک اهمیت دارد ایجاد رابطه میان تولید محصول، کیفیت خاک، حفاظت از محیط زیست، و سلامت انسان، منافع کشاورزان و مصرف‌کنندگان است. مواد و روش‌هایی که کشاورزان ارگانیک استفاده می‌کنند، شامل ۱. نگه داشتن و ساختن ساختار خاک خوب و بارور، ۲. کنترل آفات، بیماری‌ها و علف‌های هرز است. یکی از استراتژی‌های مدیریت حفاظت خاک، پیشگیری از فرسایش آن است. کشاورزی ارگانیک یک راه مناسب و پیشگیرانه برای حفاظت خاک است. رویکرد اصلی کشاورزی ارگانیک در حفاظت خاک عبارت است از: انتخاب پوشش رویشی، مدیریت شوری، کنترل اسیدیته، حفظ موجودات مفید خاک، پیشگیری و اصلاح آلودگی خاک و حفظ مواد معدنی خاک. راه‌های دیگر عبارتند از:

بررسی نقش اعضای تعاونی‌های زنان روستایی بر توسعه اقتصاد کشاورزی

دکتر حسین میرزائی، سولماز کامیاب

این مقاله به منظور بررسی تأثیرات اقتصادی اعضای تعاونی‌های زنان روستایی با تاکید بر نقش واسطه‌ای آنها در توسعه اقتصادی کشاورزی صورت گرفته است. این تحقیق توصیفی و از نوع پیمایشی است که با استفاده از پرسشنامه طراحی شده توسط محقق، به انجام رسیده است. شیوه نمونه‌گیری در مورد اعضای تعاونی تصادفی سیستماتیک، و در مورد خبرگان محلی به شیوه تصادفی ساده بوده است. پرسشنامه‌ها از طریق مراجعه حضوری به تعاونی‌ها و به‌وسیله مصاحبه تکمیل شده است. مهم‌ترین شاخص آماری مورد استفاده با توجه به اهداف و فرضیات تحقیق، شامل: میانگین، انحراف معیار، فراوانی، همبستگی و مقایسه میانگین‌ها بوده است. داده‌های جمع‌آوری شده با منظور کردن مهم‌ترین شاخص‌های اقتصادی منتخب که شامل بهره‌وری نیروی انسانی، اشتغال و ایجاد درآمد بوده، با کمک نرم افزار SPSS مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است. با توجه به اطلاعات موجود در رابطه با تعاونی‌های زنان روستایی استان گلستان، چهار تعاونی که از پرسابقه‌ترین تعاونی‌های زنان روستایی در منطقه بودند و نقش مهمی در توسعه اقتصاد کشاورزی منطقه داشتند انتخاب شد. تعداد کل اعضای

این تعاونی‌ها در مجموع برابر با ۱۳۴۸ نفر بود که جامعه آماری این تحقیق را تشکیل می‌دادند. حجم نمونه بر مبنای فرمول منطقی کوکران حدود ۳۹۹ نفر به علاوه مدیر عامل و اعضای هیات مدیره و حداقل ۲۰ نفر از مسئولین محلی است. با توجه به دامنه فعالیت و اثرات تعاونی‌های زنان روستایی بر خانواده‌ها و روستای خود، توجه و رسیدگی و حمایت‌های مالی و معنوی مسئولین می‌تواند به عنوان گامی مؤثر در افزایش اهمیت نقش تعاونی‌ها در اقتصاد کشاورزی، به منظور رشد اقتصادی و تأثیرات مثبت اجتماعی و فرهنگی و تولیدات زیربنایی از جمله محصولات کشاورزی باشد.

کلمات کلیدی: تعاونی، ارزیابی اثرات اقتصادی، زنان روستایی، استان گلستان، توسعه کشاورزی

عضو هیات علمی و مدیر گروه اقتصاد دانشگاه پیام نور
کارشناس ارشد اقتصاد دانشگاه پیام نور کرج

ویژه نامه هشتمین همایش انجمن زنان کارآفرین

کسب و کار و کارآفرینی زنان
در عرصه کشاورزی (فرصت‌ها و چالش‌ها)

چکیده مقاله

محمد مریدسادات^۱؛ پگاه مریدسادات^۲

کشاورزی چند کار کردی، راهبردی برای توسعه کارآفرینی زنان در بخش کشاورزی

مورد بهره برداری قرار گیرد. از جمله این فرصت‌ها می‌توان به حیطه‌های آموزش، توریسم، سلامت و محیط زیست اشاره کرد. در این راستا هدف مقاله حاضر، تعیین جایگاه کشاورزی چند کار کردی در فراهم آوردن فرصت‌های کارآفرینانه برای زنان کشاورز و با علاقه‌مندان به سرمایه‌گذاری و فعالیت در این عرصه است.

کلمات کلیدی: کشاورزی چند کار کردی، کارآفرینی، زنان، خلق فرصت.

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد آبیاری و زه‌کشی، دانشگاه شهرکرد
۲- نویسنده مسئول، دانشجوی دکتری جغرافیا و برنامه‌ریزی روستایی

امروزه مناطق روستایی در عین اینکه فضاهای تولیدی هستند به عنوان فضای‌های مصرفی نیز مطرح هستند. لذا جوامع کشاورزی نیازمند بازتعریف جایگاه روستا در جامعه کنونی و مأموریت آن‌ها در اقتصاد روستایی هستند. در چنین زمینه‌ای مفهوم کشاورزی چند کار کردی مطرح می‌شود. کشاورزی چند کار کردی انعکاس این واقعیت است که امروزه انتظار می‌رود کشاورزی، توسعه مناطق روستایی را با کارکردهایی فراتر از کارکردهای اولیه خود (تولید غذا و فیبر) ایجاد نماید و می‌تواند به عنوان فصل اشتراک تولیدات کالایی و غیر کالایی در بخش کشاورزی تعریف شود. این مفهوم و پرداختن به آن فراهم‌آورنده فرصت‌های کارآفرینانه بسیاری در بخش کشاورزی بوده که می‌تواند توسط زنان به عنوان بخش عظیمی از فعالان عرصه کشاورزی

حفاظت از دانش بومی کشاورزان:

آموزش زیست‌محیطی و کشاورزی ارگانیک

سمیه ترنج^۱، لیلا منوچهری^۲

مصرف کنندگان خواهد شد.

به همین دلیل وجود تشکیلات مناسب برای آموزش زیست‌محیطی ضروری است. با استفاده از چارچوب دانش بومی، آموزش زیست‌محیطی می‌تواند به افزایش آگاهی در مورد مواد غذایی مصرفی کمک کند. آموزشگران محیط‌زیست می‌توانند دید همه را نسبت به مصرف مواد غذایی تغییر و استفاده از دانش بومی، امنیت غذایی و توسعه پایدار را گسترش دهند. این امر موجب انتقال دانش کشاورزان به مصرف کنندگان و ارتقاء آن می‌شود و فرصت‌هایی برای یادگیری فردی و جمعی فراهم می‌کند.

کلمات کلیدی: آموزش محیط‌زیست، دانش بومی، کشاورزی ارگانیک، دانش معنوی، توسعه پایدار

دانش بومی نه تنها موجب حفظ میراث گذشته، بلکه تضمین کننده یک آینده پایدار است. دانش کشاورزان ارگانیک و استفاده از روش‌های قدیمی کشاورزی به عنوان شکلی از دانش بومی، می‌تواند ایده‌های جدیدی برای کشاورزی ارابه دهد. با توجه به کاهش و تجدیدنپذیر بودن منابع نفتی، آموزش زیست‌محیطی در حفظ و گسترش دانش بومی که برای سلامت فردی، انعطاف‌پذیری جامعه، امنیت غذایی ملی و توسعه ضروری است، نقش حیاتی دارد.

کشاورزی رابط اصلی بین انسان و محیط‌زیست است. به همین دلیل، درک واضح‌تر این رابطه، و نقشی که دانش بومی کشاورزان در حفظ آن دارد، بخش مهمی از آموزش محیط‌زیست است. این مقاله، کشاورزی، فرصت‌های آموزش، و آگاهی در مورد مواد غذایی مصرفی و اثرات آن بر زندگی انسان، و محیط زیست را بررسی می‌کند. درک دانش کشاورزان به عنوان دانش بومی، اهمیت آن را به رسمیت می‌شناسد و آن را تبدیل به سکوی پرشی برای فرم گسترده‌ای که مبتنی بر آموزش محیط‌زیست است، متمرکز می‌کند. بخش مهمی از آموزش زیست‌محیطی، ارتقاء دانش بومی است که سبب حمایت از دانش بومی کشاورزان ارگانیک در جامعه، گسترش و تحت تاثیر قرار دادن دانش

۱- اداره کل حفاظت محیط زیست چهارمحال و بختیاری
۲- اداره کل حفاظت محیط زیست چهارمحال و بختیاری

معرفی برخی فرصت‌های اشتغال برای دختران دانش‌آموخته رشته کشاورزی

مهتاب پورآنتشی
دانشجوی دکتری آموزش کشاورزی، دانشگاه تهران

گیاهان زینتی، تولید، فرآوری و بسته‌بندی گیاهان دارویی، تاسیس شرکت‌های خدمات‌رسانی به کشاورزان، و تولید پز اصلاح شده به عنوان نمونه‌هایی برای اشتغال دختران دانش‌آموخته کشاورزی ذکر شده است. دانش‌آموختگان دختر رشته کشاورزی می‌توانند پس از پایان تحصیلات، مسئولیت‌های متفاوتی بر عهده بگیرند مانند مشارکت در ساخت و اجرای گل‌خانه‌های تولید گل و سبزی، خزانه‌های تولید نشاء، نظارت و اجرا در احداث باغات جدید و پیشرفته، تولید ارقام جدید میوه، سبزی، گل و گیاه زینتی، ارائه خدمات مهندسی مشاوره، طراحی فضای سبز شهری و نظارت و اجرای طرح‌های فضای سبز. لذا، پیشنهاد می‌شود تا از نمونه‌های زنان موفق کارآفرین برای ایجاد انگیزه و نگرش مثبت در دانشجویان دختر در رابطه با زمینه‌های کاری و امکان‌پذیری فعالیت‌های مبتنی بر علم دعوت شود.

کلمات کلیدی: کارآفرینی، کشاورزی، دانش‌آموخته دختر، فرصت اشتغال

با توجه به دگرگونی‌های صورت گرفته در بازار کار کشاورزی، سیاست‌های دولت در جهت خصوصی‌سازی و کوچک‌سازی ساختار خود و کاهش استخدام، و رشد شدید بیکاری در میان دانش‌آموختگان آموزش عالی کشاورزی، یکی از نیازهای بخش کشاورزی توسعه کارآفرینی می‌باشد. از سوی دیگر، در جامعه امروز زنان به عنوان نیمی از جمعیت فعال، تاثیر بسیار مثبتی در پیشبرد جامعه دارند و جمعیت زیادی از دانشجویان رشته کشاورزی را هم اکنون دختران تشکیل می‌دهند. از این‌رو، اشتغال برای دانش‌آموختگان دختر بخش کشاورزی از اهمیت خاصی برخوردار است و بر این اساس، مقاله حاضر با هدف معرفی برخی فرصت‌های اشتغال برای دختران دانش‌آموخته رشته کشاورزی به رشته تحریر درآمده است. فرصت‌های کارآفرینی و اشتغال برای دانش‌آموختگان دختر بخش کشاورزی بسیار زیاد است. در مقاله حاضر کشت گلخانه‌ای، پرورش قارچ صدفی خوراکی، تولید و پرورش گل و

بررسی نقش زنبور عسل در گرده‌افشانی و افزایش تولید محصولات کشاورزی ایران

دکتر غلامحسین طهماسبی رئیس انجمن علمی زنبور عسل ایران
عفت رئیسی سرحدی مدیرعامل اتحادیه سراسری زنبورداران ایران

می‌آید. گرده‌افشانی غیر مستقیم در بقاء گیاهان در دوره‌های مختلف جغرافیایی دارای اهمیت زیادی بوده است و تحقیقات داروین ثابت کرده است که گرده‌افشانی در بقاء و تنوع گونه‌ها، اهمیت زیادی دارد. گیاهان خود ناباور وقتی با گرده‌های خود آن گل گرده‌افشانی می‌شوند، تولید تجاری خوبی ندارند، مانند سیب. گیاهانی که گل‌های نر و ماده در روی یک گیاه قرار دارند ولی جدا از هم هستند مانند خیار و ذرت، و گیاهان دو پایه که گل‌های نر و ماده در آن‌ها در روی دو گیاه، (دو درخت) قرار دارند مانند بید، کیوی، خرما، و گیاهان دگر بارور، همگی به عوامل گرده‌افشانی نظیر زنبور عسل جهت تشکیل بذر و دانه و میوه نیازمندند.

هر زنبور در هنگام پرواز بر ۵۰ تا ۱۰۰ گل می‌نشیند و در نتیجه در زمان جمع‌آوری گرده و شهد گل‌های مختلف بر موها و بدن زنبور چسبیده و در زمان ملاقات با گل‌های دیگر، عمل انتقال و گرده‌افشانی انجام می‌شود. بعضی از گیاهان دارای گرده‌های سنگین و چسبنده می‌باشند که باد قادر به انتقال آن‌ها نمی‌باشد و تنها حشرات گرده‌افشانی قادر به انتقال آن هستند. گرده‌افشانی زنبور عسل در بالا بردن کمیت و کیفیت میوه و بذر محصولاتی مانند سیب، بادام، مرکبات، یونجه، شبدر، لوبیا، سویا و... موثر است. برای گرده‌افشانی یک هکتار باغ سیب نیاز به حداقل ۲ تا ۳ کلنی پر جمعیت است و برای یک هکتار باغ گلابی نیاز به حداقل ۴ تا ۶ کلنی است.

زنبور عسل، افزون بر تولید محصولات گوناگون و اشتغال‌زایی در صنایع مختلف، مهم‌ترین نقش خود را در طبیعت با دخالت در عمل گرده‌افشانی و افزایش تولید محصولات کشاورزی و احیای محیط زیست ایفا می‌کند. تحقیقات انجام گرفته نشان داده که زنبور عسل مهم‌ترین عامل گرده‌افشانی گیاهان دگرگشن است. زیرا به‌واسطه تولیدات خود از حمایت انسان برخوردار است و در ضمن، حمل و نقل کندوها به محل مورد نیاز برای انجام عمل گرده‌افشانی و سازش زنبور عسل با شرایط آب و هوایی مختلف با توجه به دوره فعالیت طولانی زنبور عسل ممتازترین موجود برای انجام عمل گرده‌افشانی به شمار می‌آید. بسیاری از غذاهای اصلی، میوه‌جات، سبزیجات و بعضی عوطفه دام‌ها به‌طور مستقیم یا غیر مستقیم به مقیاس وسیع برای گرده‌افشانی وابسته به زنبور عسل هستند.

گرده‌افشانی، انتقال مکانیکی دانه گرده از پرچم (قسمت نرینگی) به روی کلاله (قسمت مادگی گل) است. بعد از تبیین دانه گرده و پیوستن هسته گرده به تخمک عمل لقاح انجام می‌گیرد و دانه بوه‌جود می‌آید. گرده‌افشانی به دو صورت است: گرده‌افشانی مستقیم که از قرار گرفتن گرده یک گل بر روی کلاله همان گل یا گل‌های دیگر از همان گیاه یا گیاهان هم‌نوع انتقال یابد. اما گرده‌افشانی غیر مستقیم از قرار گرفتن دانه گرده در بین گیاهان با خواص ژنتیکی مختلف (واریته مختلف) بدست

توره تتهیه پارس

تولید کننده مشرک کشهای غیرسمی

کار آفرین برگزیده کشور

کار آفرین برتر استان تهران سال ۸۶
(وزارت کار و امور اجتماعه)

فمیر ریشه کن کننده سوسک

اقتنا

یقاً بار برای همیشه

ژل ریشه کن کننده مورچه

مات مور

فمیر ریشه کن کننده سوسک

اقتنا

دفتر مرکزی: تهران، فلکه اول تهرانپارس، خیابان ۱۴۴ شرقی، پلاک ۳۷، طبقه اول

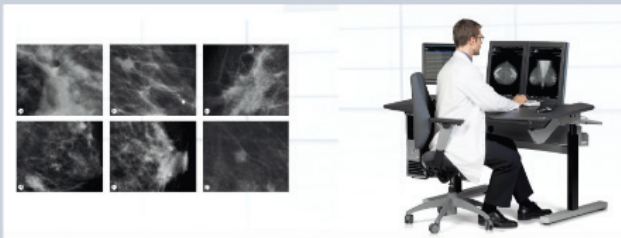
۷۷۷۲۶۰۹۵ ۷۷۷۲۶۱۶۲ ۷۷۷۲۶۰۶۱

WWW.TCP-IRAN.IR

Why Planmed Digital Mammography Systems?

- Direct digital
- Two detector sizes available
- Screening and diagnostic use
- Geometric magnification possibility
- Integrated optional stereotactics
- MaxView
- Side Access
- Flex-AEC
- Low dose
- Versatile options: RWS, CAD, MIS, DigiPad
- Ergonomic adjustable acquisition station
- Compact size and easy installation

عرضه کننده انواع سیستمهای پانورامیک دهان و دندان دیجیتال و تصویر برداری سه بعدی

www.reyhanolimoo.com
شرکت صنایع غذایی

هم طعم مهمه، هم سلامتی...
سلادهای انواع تولید کننده
ریحانولیمو

آدرس دفتر مرکزی :
 فکس: ۷۷ ۲۹ ۸۷ ۸۳

فلکه اول تهران پارس، خیابان ۱۴۴ شرقی پلاک ۳۷، طبقه اول
 ۷۷۷۲۶۰۹۵
 ۷۷۷۲۶۰۶۱
 کارخانه شهرک صنعتی عباس آباد

شوکو کباب®

(علامت ثبت شده)

محصولی نوآورانه

برای آنها که شکلاتی فکر می کنند!

امور نمایندگی و شعب

۰۹۱۲ ۳۶ ۳۹ ۳۲۴

Organic fruits
from covered farm
around the world

90%
High quality
Dark chocolate

جهت کسب اطلاعات بیشتر با امور نمایندگی تماس حاصل فرمایید

ایترنت wimax

ایترنت wireless

ایترنت ویژه برجها

تلفن بین الملل

طراحی و اجرای شبکه های کامپیوتری

با ارائه این برگه از ۵٪ تخفیف ویژه برخوردار شوید

طرح ویژه
وایمکس

عامل مجاز و فروش فنی مین نت
کد عاملیت ۱۸۹۲۱۱۰۰۴

نام	سرعت تا	حجم	دوره زمانی	هزینه تومان
مودم های رومیزی 42 p	512 kbps	20 GB	یک سال	۲۰۰۰.۰۰۰
مودم های جیبی 41 MJ	128 kbps	30 GB	دو سال	۳۰۰۰.۰۰۰